

I. C
KÜLTÜR BAKANLIĞI
ADNAN ÖTÜKEN II. HALK KÜTÜPHANESİ
MÜDÜRLÜĞÜ

BİRİNCİ TÜRK NEŞRİYAT
KONGRESİ

KÜLTÜR BAKANLIĞI Adnan Ötügen II Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	
Kayıt No:	Tasnif No:
288 915	070.509561

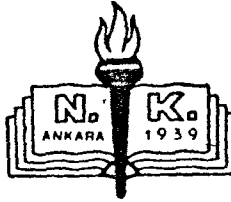
1. Basımı 1939 yılında
Maarif Vekâleti Neşriyat Umum Müdürlüğü
tarafından yapılan bu kitap,
T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI'nın
izni ve T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI'nın
katkılarıyla, Aralık 1997'de
tıpkı basım olarak ikinci kez yayınlanmıştır.

T. C.
MAARIF VEKİLLİĞİ

BİRİNCİ

TÜRK NEŞRİYAT KONGRESİ

1-5 MAYIS 1939

R A P O R L A R
T E K L İ F L E R
M O Z A K E R E Z A B İ T L A R I

Edebiyatçılar Derneği Yayınları
12

Birinci Basım : 1939
İkinci Basım : Aralık 1997

EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ
Özveren Sok. No: 3/8 Demirtepe / ANKARA
Yazışma : P.K. 15 Yenışehir - 06441 ANKARA
Tel - Faks : 230 67 34

*Maarif Vekilliği Neşriyat Müdürlüğünün 82-4369 sayılı
5-VI-1939 tarihli emriyle birinci defa olarak 1500 sayı basılmıştır.*

İÇİNDEKİLER

Önsöz	1	Neşriyat kongresi [Ulus gazetesinden]	
Kongrede tetkik olunan mevzular	3	Yaşar Nabi	141
Kongrenin çalışma esasları	4	Maarif şûrası ve Neşriyat kongresi [Haber gazetesinden] Dal	142
Çalışma programı	5	Neşriyat hayatımız yürekler acısıdır [Son Telgraf gazetesinden] Reşat Feyzi	144
Açılış toplantısı		Neşriyat kongresinin arifesinde [Akşam gazetesinden] H. F.	145
Birinci celse	8-15	Neşriyat kongresinde görüşülecek maddelerden dördü [Akşam gazetesinden] Vâ-Uâ	148
İkinci celse	16-26	Neşriyat kongresi [Vakit gazetesinden] Sadri Ertem	150
Encümenler	29-35	Millî neşriyatın inkişafına doğru [Yeni Sabah gazetesinden] A. Cemalettin Saraçoğlu	151
Umumî toplantı		Kongre münasebetile Haber gazetesinden] Nurullah Ataç	152
Birinci celse	39-78	Tercüme eserler meselesi [Tan gazetesinden]	154
Basım, yayın ve satış işleri encümeni raporu	41	Klasiklerin ve Şaheserlerin tercümesi [İkdam gazetesinden] İkdamcı	155
Dilekler encümeni raporu	62	Millî kütüphanemiz için [Ulus gazetesinden] F. R. Atay	155
Resmî ve yarı resmî teşekküller neşriyat faaliyetlerinde bir koordinasyon temini işini tetkik etmek üzere dilekler encümeni tarafından teşkil edilen tâli encümeninin raporu	65	Neşriyat kongresi [Ulus gazetesinden] Burhan Belge	157
Edebî mülkiyet encümeninin raporu	67	Kongre ve sergi dolayısıyla [Ulus gazetesinden] Cemal Kutay	158
İkinci celse	79-111	Neşriyat kongresi [Tan gazetesinden]	161
Gençlik ve çocuk edebiyatı encümeninin raporu	79	Neşriyat kongresi [Son posta gazetesinden] Halit Fahri Ozansoy	162
Gençlik ve çocuk edebiyatı encümeninin mütemmim dilekleri	86	Neşriyat kongresi ve okutma meselesi [Yeni Sabah gazetesinden] Osman Cemal Kaygılı	165
Mükâfat, yardım ve propaganda encümeni raporu	96	Neşriyat kongresi [Akşam gazetesinden] Selâmi İzzet Sedes	168
Üçüncü celse	112-13	Güzel bir teşebbüs. [İkdam gazetesinden] Ahmet Ağaoğlu	169
Neşriyat programı encümeninin raporu	112	Neşriyat kongresi [Tan gazetesinden] Sabiha Zekeriya Sarstel	172
Tercüme encümeninin raporu	125		
Neşriyat kongresinin matbuattaki akisleri	135-266		
Lüzumlu bir karar [Haber gazetesinden] Nurullah Ataç	137		
Neşriyat kongresi [Vakit gazetesinden] Hikmet Münir	138		
Neşriyat kongresi [Son Posta gazetesinden] Burhan Cahit	139		
Neşriyatımızı organize etmek ihtiyacı [Tan gazetesinden]	140		

VI

Birinci Türk neşriyat kongresine doğru [Ulus gazetesinden] Nasuhi Baydar	173	Yayım teşkilâtı [Vakit gazetesinden] Asım Us.	220
Neşriyat kongresi [Bursa gazetesinden] R. P. Yücer	174	Hükümetimize bir teklif [Cumhuriyet gazetesinden] Peyami Safa	221
Türkçeye tercüme [Bursa gazetesinden] Sağdıç	181	Neşriyattan evvel dil [Son Posta gazetesinden] Muhittin Birgen	223
Bir neşriyat kongresi [Ülkü mecmuasından] Nahit Sırrı	182	Kongre dönüşü [Son Posta gazetesinden] Burhan Cahit	226
Neşriyat kongresi [İkdam gazetesinden] Ahmet Ağaoglu	186	Memleketin büyük davası [Tan gazetesinden] Sabiha Zekeriya Sertel	226
Yarın açılacak neşriyat kongresi [Vakit gazetesinden] Hikmet Münir	189	Bizim kongre [Tan gazetesinden] M. Turhan Tan	228
Neşriyat kongresinden beklediklerimiz [Tan gazetesinden] M. Zekeriya Sertel	190	Neşriyat kongresi [Vakit gazetesinden] Sadri Ertem	230
Bizde telif hakkı [Ulus gazetesinden] Server İskit	192	Çocuk halindeki kitapçılığımız için [Akşam gazetesinden] Vâ - Nû	233
Neşriyat kongresi [Ulus gazetesinden] Kemal Ünal	196	Lisan ikiliği [Cumhuriyet gazetesinden] Peyami Safa	233
Türk muharrirleri Ankarada [Ulus gazetesinden] Burhan Belge	197	Peyami Safaya cevap: Bu teklif yanlıştır [Haber gazetesinden] M. Dalkılıç	234
Neşriyat sergi ve kongresi [Yeni Sabah gazetesinden] A. Cemalettin Saraçoğlu	199	Kitap ve köylü [Son Posta gazetesinden] E. Talû	237
Neşriyat kongresi [Cumhuriyet gazetesinden] Abidin Dav'er	199	Türk gazeteciliği ve Meslek aşkı [Son Telgraf] Reşat Feysi	238
Kongremiz [Ulus gazetesinden] T. İ.	201	Neşriyat kongresi bir rönesans hamlesidir [Tan gazetesinden] Akagündüz	240
Neşriyat kongresi açılırken [Ulus gazetesinden] Nasuhi Baydar	201	Kongreden sonra [Ulus gazetesinden] Burhan Belge	241
Neşriyat kongresi [Vakit gazetesinden] Hasan Kumçayı	203	Kitap ve kitapsızlık [Ulus gazetesinden] T. İ.	242
Çocuklara ve gençlere mahsus kitaplar [Akşam gazetesinden] Vâ-Nû	203	Telif eser [Yeni Sabah gazetesinden] Murat Sertoğlu	243
Klasikler ve tercüme [Akşam gazetesinden] Halide Edip	205	Neşriyat kongresinden ilk mektup [Son Posta gazetesinden] Halit Fahri Ozansoy	244
Köye götürülecek milli kütüpane [Bursa gazetesinden] M. Ataş	208	Kongremiz kapandıktan sonra [Yeni Sabah gazetesinden] Feridun Osman	247
Birinci neşriyat kongresi [Cumhuriyet gazetesinden] Peyami Safa	208	Elzem bir müessese [Cumhuriyet gazetesinden]	247
Neşriyat kongresi [Cumhuriyet gazetesinden] Nadir Nadi	210	Bazı eserler ve muharrirlere dair [İkdam gazetesinden] İkdamcı	249
Bir tâbi, eserlerin sokak satıcılarının ellerine düşmesi sebebini anlatıyor [Haber gazetesinden]	211	Neşriyat kongresinden ikinci mektup [Son Posta gazetesinden] Halit F. Ozansoy	250
Kitap bir memleketin özüdür [Son Telgraf gazetesinden] Burhan Cevat	213	Yine bizim iş [Anadolu gazetesinden] Orhan Rahmi Gökçe	252
Neşriyat kongresinde [Ulus gazetesinden] F. R. Atay	214	Neşriyat kongresi [Vakit gazetesinden] Hakkı Süha-Gezgin	254
Kongre [Ulus gazetesinden] Yaşar Nabi	215	Nazariyede de kalmamak için [Cumhuriyet gazetesinden] Peyami Sefa	255
Neşir hayatımızın tanzimi için birkaç fikir [Vakit gazetesinden] Dr. Hafız Gemal Lokman Hekim	216	Kongreden sonra [Ulus gazetesinden] Mahmut Esat Bozkurt	257

Telif hakkı [Haber gazetesinden] Nurullah Ataç	259	Genelkurmay Başkanlığının teklifleri	349
Peri masalları [Haber gazetesinden] Nurullah Ataç	260	İstanbul Üniversitesinin raporu	349
Tercüme romanlar [Son Posta gazetesinden] Burhan Cahit	262	Güzel Sanatlar Akademisinin raporu	357
Eserlerin mülkiyet hakkı [Son Posta gazetesinden] Reşat Feysi	263	Ahmet Halit Yaşar oğlunun teklifleri (Mualim Ahmet Halit kitapevi sahibi)	362
Neşriyat kongresi münasebetile [Yeni Sabah gazetesinden] Hüseyin Cahit Yalçın	264	Azime İpk'in teklifleri [Gazi Lisesi İngilizce öğretmeni]	370
Mesleki mecmuaların murahhashığına seçildim [Lokman Hekim dergisinden]	266	Muharrir Fikret Adilin teklifleri	371
Kongre müzakerelerinde bahis mevzuu olan listeler	275-334	Öğretmen ve muharrir Halit Fahri Ozansoyun teklifleri	374
Türkçeye tercüme edilmesi tercüme işleri Encümenince teklif edilen eserler	277	İbrahim Hilmi Çığıracan'ın teklifleri [Hilmi kitabevi sahibi]	375
İstanbul Üniversitesince Türk harfleri ile neşri teklif edilen eski eserler	286	İlyas Bayarın raporu [Kanaat kitabevi sahibi]	379
Ankara Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesince Türk harfleri ile neşri teklif edilen eski eserler	292	Naci Açıkelin raporu [Maarif kitabevi sahibi]	383
Türk Tarih kurumunca Türk harflerile neşrine lüzum gösterilen eserler	299	Naci Açıkelin teklifleri [Maarif kitabevi sahibi]	387
Türk Dil Kurumunca Türk harfleriyle neşrine lüzum gösterilen eserler	305	Nüzhet Haşim Sinanoğlunun dilimize çevrilecek klâsikler hakkında düşünceleri	390
Kongre münasebetile gelen rapor ve teklifler	335	Refik Fenmenin teklifleri (Yüksek Mühendisler Birliği mümessili)	395
Maliye Vekilliği mümessilinin teklifi	337	Rode'nin dilimize çevrilecek klâsikler hakkında düşünceleri (Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Profesörü)	397
Nafia Vekilliğinin teklifi	339	Muharrir Sabiha Zekeriya Sertelin düşünceleri	402
Ziraat » teklifleri	341	Ressam Sami Boyarın teklifi	404
Münakalât »	347	Birinci Türk Neşriyat kongresine iştirak edenler	406-412

Çok sayın Başvekil Dr. Refik SAYDAM Birinci Türk Neşriyat Kongresinin açılış toplantısına riyaset buyurdıkları sırada Maarif Vekili Hasan - Âli YÜCEL nutkunu okurken

Birinci Türk Neşriyat Kongresi, memleketin her yerinde basım ve yayın işlerinin - resmî, hususî - bütün alâkahılarcâ fikir ve emek katılarak ciddi surette gözden geçirilmesi ve ana prensiplerle devletçe ve fertçe takip edilecek usullerin tesbit olunması düşünülerek toplanmıştı.

Yurdun her tarafında büyük bir ilgi uyandıran kongre, az zamanda yaptığı hızlı ve kesif çalışması ile kendisinden beklediğimiz esasları tesbit etme işini bütün Türk elitinin memnunluğunu toplayacak şekilde başardı.

Öğretim organlarının yetiştirdiği milyonluk okur - yazar kütleye kültür gıdası olacak mecmua, kitap, lûgat ve ansiklopedi gibi öğrenme ve medeniyetçe yükselme vasıtalarını bir an önce onlara verebilmek için hangi teşebbüslere girişilmek lâzım geldiğini bu kongre ile ortaya koymak imkânını kazanmış bulunuyoruz.

Maarif Vekilliğinin tertip ettiği bu kongredeki çalışma hulâsaları olan raporları ve bu raporlar üzerinde ileri sürülmüş düşünceleri birer kıymetli vesika olarak, Türk aydınlanma tarihinin istikbaline tevdi ediyoruz.

Bundan sonraki çalışma safhası, kongreden aldığımız ilhamlarla esaslı bir "neşriyat programı," vücade getirmek, bunun gerçekleşmesine devletçe tedbirler alınmasını temine gayret etmek olacaktır. Bu hususta en büyük emniyet ve itimad, Türk Milletinin irfan ve medeniyetçe yükselmesini büyük bir gaye bilen Millî Şefimiz İSMET İNÖNÜ'nün basım ve yayın işinde gösterdikleri yakın alâka ve ehemmiyette bulmaktayız.

Milletimizin her sahadaki ihtiyacını yerine getirmek vazife ve mes'uliyetini uhdesine almış bulunan Başvekilimiz Dr. Refik Saydam, neşriyat

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

davasının ana kültür meselelerimizden biri olduğuna inanışlarını bizzat kongreye reislik etmek ve ona plânlı ve programlı çalışmayı hedef göstermekle Cümhuriyet Hükûmetinin bu davaya ne kadar önem verdiğini hepimize telkin etti.

Milletteki kültür iştiyakı bir taraftan, büyüklerimizin bu ihtiyaca cevap vermek yolundaki direktif ve teşvikleri diğer taraftan, bizi gayemize ermek için var kuvvetimizle çalışmaya sevk ediyor. Türk matbuatının bu işte ve benzerlerinde bize yaptığı yardım ve verdiği gayret çalışmalarımızda ayrı ve artırıcı bir kuvvet olmaktadır.

Neşriyat işinde neler yapmak lâzım geldiği ve bunların hangi yollardan yürünerek hakikat haline geçeceği artık meydana çıkmış sayılabilir. Telif ve terceme faaliyetiyle mükemmel ve tam bir millî kütüpane tesis etmek için millete ve devletçe karar almış bulunuyoruz.

Cümhuriyet Halk Partisinin Beşinci Büyük Kurultayı, programında, kongremizin düşündüğü mühim esaslardan bazılarını hükûmete, tahakkuk ettirilmeleri için, direktif olarak vermeyi kabul etti. Bundan sonra bizlere düşen vazife, icap eden tedbirleri alarak bu direktifleri gerçekleştirmek olacaktır.

Maarif Vekili

Hasan - Âli Yücel

I

Kongrede tetkik olunan mevzular

1 — Resmî ve hususî neşir teşekküllerinin sermaye ve kuvvetlerini azamî verim temin etmek üzere teksif ederek iş birliği etmeleri yollarının araştırılması ve bu esasa göre umumî bir neşriyat programı hazırlanması.

2 — Dilimize terceme ettirilecek eserlerin, klâsikler dahil olarak, en lüzümlularının senelere ayrılmış bir plânda tesbit edilmesi ve bunların neşri için alâkadarlar arasında iş bölümü yapılması.

3 — Orta tahsil çağındaki gençlik için yazdırılması veya tercemesi lâzımgelen eserlerin, tesbiti ile bunların neşri için bir program hazırlanması.

4 — Bir çocuk edebiyatı kütüphanesini kısa zamanda vücade getirmek için yapılması lâzımgelen işler.

5 — Halk için yapılması lüzumlu olan neşriyat için yıllara ayrılmış bir program vücade getirilmesi.

6 — Yazma ve basma eski kitaplarımızdan, yeniden neşri icap edenlerinin tesbiti.

7 — Ansiklopedi ve müracaat lûgatleri vücade getirmek için yapılması lâzımgelen hazırlıklar ve işler.

8 — Memlekette telif ve tercemeyi teşvik edecek mükâfatlar ihdası ve bunların hangi esaslar dahilinde verileceğinin tesbiti.

9 — Hususî neşriyata devletçe yapılan yardımın daha verimli ve esaslı bir yola konulması.

10 — Okumayı teşvik etmek ve neşriyatı tanıtmak için yapılabilecek propaganda.

11 — Neşriyatın satış ve dağıtma işlerini tanzim için alınması faydalı olacak tedbirler.

12 — Matbaalarımızda işin verimini artıracak ve kalitesini yükseltecek tedbirler.

13 — Edebî mülkiyet hakkına dair olan mevzuatımızın günün ihtiyaçlarına göre tadili lâzım gelen cihetlerinin tesbiti.

14 — Kongreye iştirak edeceklerin kongrenin açılmasından en çok on gün önceye kadar bu mevzularla alâkadar olmak üzere yapacakları yazılı teklifler.

II

Kongrenin alışma esasları

1 — Kongre umumî heyet halinde açılmış ve intihapla encümenlere ayrılmıştır.

2 — Kongrenin tetkikına arzedilen mevzular evvelâ encümenlerde müzakere olunmuş ve alınan kararlar esbabı mucibeli birer raporla umumî heyete verilmiştir.

3 — Umumî heyetin müzakereleri encümenlerin hazırladığı raporlar üzerinde cereyan etmiştir.

4 — Kongre şu encümenlere ayrılmıştır:

- a) Basım, Yayın ve Satış İşleri Encümeni.
- b) Dilekler Encümeni.
- c) Edebi Mülkiyet Encümeni.
- d) Gençlik ve Çocuk Edebiyatı Encümeni.
- e) Mükâfat, Yardım ve Propaganda İşleri Encümeni.
- f) Neşriyat Programı Encümeni.
- g) Terceme İşleri Encümeni.

III

Çalışma Programı

Birinci Gün

2 Mayıs 1939, Salı

Öğleden evvel, saat : 10

AÇILIŞ TOPLANTISI

(İSMET PAŞA KIZ ENSTİTÜSÜNDE)

Birinci celse :

- 1 — Sayın Başvekil Dr. Refik Saydam tarafından kongrenin açılması.
- 2 — Maarif Vekili Hasan - Âli Yücel tarafından nutuk.

İkinci celse :

- 3 — Riyaset Divanı seçimi. (3 Reis vekili, 6 kâtip)
- 4 — Azanın encümenlere ayrılması.
- 5 — Encümen reis ve raportörlerinin seçilmesi.
- 6 — Encümenlerin çalışma yerleri ve şekilleri hakkında izahat.
- 7 — Kongrenin ilk toplantısında yapılması lâzımgelen diğer vazifeler.

Öğleden sonra, saat : 14. 30

ENCÜMEN ÇALIŞMALARININ BAŞLAMASI

İkinci ve Üçüncü Gün

3 ve 4 Mayıs 1939, çarşamba ve perşembe

Öğleden evvel saat : 10 - 12, öğleden sonra saat 14 - 18

ENCÜMEN ÇALIŞMALARINA DEVAM

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

Dördüncü Gün

5 Mayıs 1939 Cuma

Öğleden evvel saat: 10, öğleden sonra saat 14.30

UMUMİ TOPLANTI

(İSMET PAŞA KIZ ENSTITÜSÜNDE)

- 1 — Encümen raporlarının ayrı ayrı müzakeresi ve bunlar hakkında kongre kararlarının tesbiti.
- 2 — Nutuklar.
- 3 — Kongrenin kapanması.

BİRİNCİ GÜN

2 Mayıs 1939

Açılış toplantısı

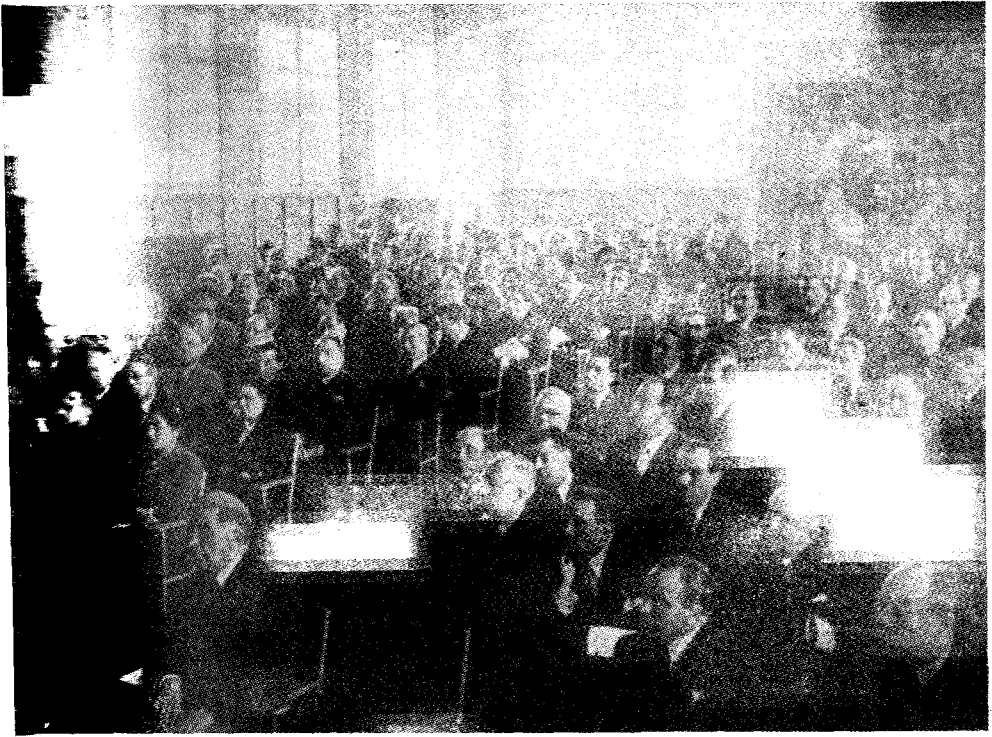
Birinci Celse

AÇILIŞ SAATI: 10

Başvekil Dr. Refik Saydam — Birinci Türk Neşriyat Kongresinin içtimamını açıyorum.

Neşriyat Kongresinin Sayın Üyeleri; arkadaşım Maarif Vekili Yücel'in ve onun çalışkan arkadaşlarının hazırladıkları bu Kongreyi teşrifinizden dolayı hepinize ayrı ayrı teşekkür ederim.

Türk kültür davasının mühim bir meselesi olan bu meseleyi mütalea etmek için ve onu programlandırmak için sizin yüksek ihtisasınızdan, görgünüzden istifade için Neşriyat Kongresini topluyoruz. Cumhuriyet Hükümeti bütün işlerinde ihtisas erbabının, tecrübeli arkadaşlarımızın bize verecekleri bilgili direktifleri bir araya getirerek öyle bir program vücade

getirmeği ve mesaisinin heyeti umumiyesine bu programı esas yapmağı daima umde edinmiştir.

Sizin geçirdiğiniz tecrübemiz ve ilminiz bize bu programı verecektir. Ve biz bunu zamanla, mevcut maddi vesaitimizle tatbik edeceğiz.

Ben şahsan gürültülü, programsız işten zaten hoşlanmam (*Bravo sesleri*).

Esaslı bir programa tâbi olarak geçte olsa daima müsbet gaye üzerinde yürümeği kendim için şiar edinmişimdir. Arkadaşlarım da bu esasta daima benimle beraberdirler. Zaten bu bir mütearifedir. Nihayet esaslı bir program safahatını takip ederek onu, yavaş ta olsa, tahakkuk ettirmek atiyen bozulmaktan kurtardığı gibi yapılacak herhangi bir tecrübe hakkında başlangıcı ve esası malûm olduğu için bize daima yolda kolaylık verecektir, o kadar. Memlekette bir millî kütüpane vücade getirdik. Bunu en uzak köye kadar götürmek, yalnız götürmek değil okutmak zevkını daimi surette idame etmek bu Kongrenin yapacağı programa tâbi olacaktır. Sizin ilminizden, tekrar ediyorum, sizin ilminizden ve tecrübelerinizden istifade edeceğiz ve programı vücade getireceğiz. Onu tatbik şerefini kazanabilirsek atiyen neticelerini gördüğümüz zaman da sevineceğiz.

Tekrar sizi selâmlarım. İşin ilmi teknik kısmını arkadaşım Yücel size arzedecektir.

İşlerinizde muvaffakiyet dilerim arkadaşlar. (*Sürekli alkışlar*).

Maarif Vekili Hasan - Âli Yücel — Sayın arkadaşlarım;

İrfan hayatımızda ehemmiyetli ve tesirli bir hareket uyandıracığı muhakkak bir teşebbüs etrafında toplanan iyi isteklerin ve güzel düşüncelerin bizi sardığı bu samimi hava içinde Birinci Türk Neşriyat Kongresinin çalışmalarına başlıyoruz.

Kongreyi bizzat teşrif ederek ona reislik etmek lütfunda bulunan Sayın Başvekilim Doktor Refik Saydam, veciz ve özlü açış nutuklarında memleketin sizler gibi seçkin fikir ve kültür adamlarını buraya çağıran yüksek maksadı izah ve ifade buyurdular. Bende Maarif Vekilliğinin Türk Neşriyat Kongresinin hangi düşüncelerle topladığını ve bu kongreden neler beklediğini arzedeceğim.

Tarihimizin son asrına baktığımız zaman, devletin kültür meselelerinde nâzım müessesesi olan Maarif Nezaretlerinin basım ve yayın, eski tabiriyle telif ve tercüme işlerinde aldıkları eksik ve başarısız tedbirler derhal gözümüzün önünde canlanır. İyi niyetlerle başlayan bu hareketler, sırf resmî salâhiyetlerin mes'uliyet hudutları ve bütçeleri dar çerçeveleri içerisinde kalmak yüzünden, kısa bir zaman sonra sönüp gitmişlerdir. Hasılları, resmî kütüpanelerle depolarda alıcı ve okuyucu bekliyen bir kaç kitaptan ileri geçmemiştir. Dediğim gibi, başlamalarından bir müddet sonra, hamle, kuvvetini kaybetmiş ve başka bir himmet sahibi işe girişip yeni bir hızla, fakat bırakılan yerden değil, ilk başlanılmış olan noktadan hareket etmeğe mecbur kalmıştır. Böyle oluşunun sebebi, ben- ce, işlerin ve başarıların şereflerini muayyen şahıslarda toplamak, kütleye maletmemek ve alâkahılara benimsetmemektir.

Neşriyat işlerinde de tam demokrat bir ruh ve tam realist bir düşünce ile çalışmak ancak Cümhuriyet Rejiminde kabil olabilmıştır. Cümhuriyet tarihindedir ki, bir taraftan bütün devlet organlarıyla kuvvetli bir neşriyat hareketine girişilmiş, diğer taraftan hususî basım ve yayın kurumlarının emeklerine imkân nisbetinde iştirâk edilmiş ve çalışmaları böylece takviye olunmuştur. Dün ziyaret ettiğiniz On Yıllık Türk Neşriyat Sergisi bunun canlı bir delilidir. Bu yolda atılmış en müsbet ve inkılâpçı adımın Lâtin esasından alınmış Türk harflerini kabul etmemiz olduğunda bir an bile tereddüt edilemez.

On yıldanberi sevgili ve Ebedî Şefimiz ATATÜRK'ün yaratıcı deha siyle Türk Milleti için nurlanan bu sahada gerek devlet mekanizmasının, gerek tâbi ve naşirlerimizin genç Türk neslinin istifadesine koydukları eserler bize istikbal için ümit verici bir kemmiyet ve keyfiyet arzet-

nedir. Bununla beraber unutmamalıdır ki, bütün bu emek ve sermaye mahsullerini sadece tesadüflerin ve sırf hüsnü niyetlerin eline bırakarak ~~çünkü~~ Türk nesillerinin irfan yapılarını kuracak eserleri hazırlamakta ~~zamanımızı~~ tam ifa etmiş sayılabilir miyiz?

Bu esaslı dava, Maarif Vekilliğini memleket kültür hayatının terakki ve inkişafı için yapması lâzımgelen esas vazifelerinden biri olan neşriyat ~~ve~~ üzerinde ehemmiyetle durdurmuş ve çevresinde toplanan meselelerin ~~her~~ birini ayrı ayrı mütehasıs ve alâkadarlarıyla birlikte gözden geçirerek, ~~çözümü~~ lâzım tedbirleri beraber düşünmeğe ve bulmağa sevk etmiştir. ~~Kongremiz~~, sadece Maarif Vekilliğinin meşgul bulunduğu neşir işleriyle ~~değil~~, bir kül halinde, bütün memleket fikir hayatını ilgilendiren her nevi ~~neşir~~ faaliyetlerinin temas ettiği muhtelif ihtiyaçları tetkik ile uğraşacaktır. ~~Şüphesiz~~ bu kongrenin de mahiyeti istişaridir. Fakat çalışmaların neticesinde varılan kararlar önümüzdeki senelerde, gerek devlet teşkilâtı, gerek hususî neşir teşebbüsleri için en esaslı bir program vazifesini ~~gürecek~~ ve burada teşhisi konan, ıslah ve tanzimi için yolu gösterilen ~~çerçevesi~~, Cümhuriyet Hükûmetinin enerjik ve pratik çalışma metotları ~~ile~~ birer birer gerçekleşecektir. Bunun en kuvvetli müeyyidesi, büyük ~~milliyetimizin~~ memlekete hizmetten başka emeli olmıyanlara itimadı, bu ~~zaman~~da olan milletin başında İNÖNÜ gibi kıymetli ve yüksek insanî ~~vazifeleri~~ şahsında toplamış bir Şefin bulunması ve kendisinin yurt için ~~her~~ işi teşvik, takviye ve tahakkuk ettirmekteki müessir ve ~~sebep~~li melekesidir (*Sürekli alkışlar*).

Arkadaşlar;

Maarif Vekilliği, Neşriyat Kongresinin tetkikine arzetmekte fayda ~~bulduğu~~ mes'eleleri sırasile tesbit ederek bir program halinde sayın ~~üyelerine~~ sunmuş bulunuyor. Ben buradaki izahatımla her biri üzerinde ~~teklif~~lerinizi durdurmağa çalışacağım.

İrfan ihtiyacımızı, eldeki maddî imkânlardan en geniş bir şekilde ~~ayrılan~~ma yollarını bularak karşılamak mecburiyetindeyiz. Kuvvetleri- ~~mizden~~ bir zerre bile israfı olamayız. Biribirile alâkalı veya aynı ~~zamanda~~ neşriyat yapan iki resmî veya hususî teşekkülün önceden anlaş- ~~ması~~ veya işbirliği etmesi suretile bir kitap yerine iki eser sahibi olmak, ~~veyahut~~ ihtiyar olunacak masrafa iştirak suretile yapılan işin fayda saha- ~~sını~~ genişletmek ve diğer işler için daha müsait imkânlar muhafaza etme- ~~si~~ni temin eylemek mümkün olacağını hepimiz takdir buyurursunuz. Bu ~~ve~~ hiç şüphesiz müşterek çalışma ve işbirliği etme yollarının alâkadar- ~~larınca~~ araştırılması ve çalışmaların umumî bir programa bağlanmasile ~~teşkil~~ olacaktır.

Garp kültür ve tefekkür camiasının seçkin bir uzvu olmak dileğinde ve azminde bulunan Cümhuriyetçi Türkiye, medenî dünyanın eski ve yeni fikir mahsullerini kendi diline çevirmek ve âlemin duyuş ve düşü-nüşü ile benliğini kuvvetlendirmek mecburiyetindedir. Bu mecburiyet, bizi geniş bir terceme seferberliğine davet ediyor. Bunu nasıl yapacağız? Neleri terceme etmeliyiz ve hangi sıra ile, nasıl bir yoldan bu işleri başarmalıyız? Bugün, bütün iyi niyetlere rağmen elde muayyen bir pro-gram bulunmayışı yüzünden bu yolda heba olan emeklere ve paralara acımıyor muyuz?

Yalnız Türk harflerile okuyup yazan nesil, artık yüksek tahsil sınıf-larına kadar gelmiş bulunuyor. Onları sadece ders manüellerinin dar kadrosu içinde bırakabilir miyiz?

Bu gençlerin her ilim şubesinde bilgilerini genişletecek, his ve fikir dünyalarını aydınlatacak, Cümhuriyet rejiminin temiz ve idealist havası içinde onları yaşatacak zengin bir gençlik kütüphanesini bir an evel memleket çocuklarının istifadesine koymalıyız. Bu işi nasıl başarabile-ceğiz? Çocuklarımızı her türlü yanlış ve batıl inanışlardan, muzir telâk-kilerden uzak tutan, edebî zevklerini, millî ve insanî duygularını yük-selten, onlarda okuma zevkini kökleştiren bir Türk çocuğu edebiyatına olan ihtiyacımız üzerinde tereddüt eder misiniz?

Dahası var; geniş halk kütesinin eline sadece okuma - yazmanın anahtarını vermekle vazife bitmiş sayılabilir mi?.. Onları Türk Cümhu-riyetinin sıhhatli, millet ve memleket davalarının adamı, iktisadî hayatta verimli birer yurttaş haline getirmek veya bu halde tutmak için, onun günlük hayatındaki kazancını arttırmak için yurdun en uzak köşelerine kadar muntazam yayılan, sistimli bir neşriyat cihazına muhtaç değil miyiz?..

Geçmiş asırlardaki ilim ve san'at adamlarımızın büyük kıymet taşıyan eserlerinden ve tarihimizi, kültürümüzü aydınlatan esas kaynaklardan yarınki nesillerin doğrudan doğruya faydalanmalarına artık imkân kal-madığı malûmunuzdur. Onları bu değerli eserlerden müstağni sayılabilir miyiz ve mahrum etmeğe günlümüz razı olur mu? Bütün bunları nasıl ve ne şekilde bir plân yaparak doğrudan doğruya istifade edilecek bir hale getirmeliyiz?

Dillerin zenginlik miyarları nasıl lûgatleri ise milletlerin ansiklope-dileri de kültür seviyelerinin birer timsali sayılırlar. Yirminci asırda bir millet için bir ansiklopediden ve muhtelif ilim şubeleri için hazırlanmış ihtisas lûgatlerinden mahrumiyet, lehe yorulabilir bir yoksulluk sayılamaz. Bu eksikimizi biran önce tamamlamak ve her münevver Türkün yuva-sında bulunduracağı bir bilgi hazinesi olan millî bir ansiklopediye sahip

mak yolunda atılabilecek en müspet adımları değerli kongrenizin buluşma ve memlekete göstereceğine kuvvetli bir itimat beslemekteyim.

Memlekette gerek telif ve gerek terceme suretile vücade getirilen muhtelif eserlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Fakat henüz lâyık sayılabilecek, bir tanıtma ve yayın teşkilâtından mahrum bulunuşumuz neşriyatımızın sürümünü güçleştirmekte ve neşrolunan kitapların maddî neticesi hem yazanı, hem basanı memnun etmekten uzak kalmaktadır. Kıymetli eserleri vücade getirenlerin bu durum karşısındaki yulgnlık ve hayal kırıklıklarını önlemek, muhtelif ilim ve ihtisas şubelerinde orijinal tetkik ve araştırmalı telif eserlerin, doğrudan doğruya yazıldığı lisandan muvaffakiyetle yapılmış tercemelerin ve günün tekniğine göre güzel basılmış kitapların neşrini teşvik etmek maksadile telif, terceme ve neşir mükâfatlarının tahsisine karar verilmesi ve tahsisatın ihdası kabul edilmiştir. 1939 malî yılı bütçesine müteavazı da olsa tahsisat maksat için başlangıçta kâfi sayılacak bir tahsisat konulmuştur. Yüksek Heyetinizin bu işle meşgul olacak encümenince de müzakere ve müzakere sonuktan sonra kabul edilecek esaslar dahilinde 1940 senesi başından itibaren her yıl için kalem ve fikir adamlarımızın değerli eserleri ve neşirlerimizin yaygınlaşmasını teşvik edecek basılmış kitapları bu mükâfatlarla taçlandırılacaktır.

Cümhuriyet Hükümetimizin neşriyat işlerine vermiş olduğu büyük önem ve ilgi, Cümhuriyetin en canlı delillerinden biri de altı yıldanberi hususî neşriyatı teşvik etmekte olan maddî yardımdır. Muhtelif Vilâyetlerin ve resmî kurumların ve Cümhuriyet Halk Partisinin yapmakta olduğu yardım ve teşvikler yanında başka olarak Maarif Vekilliği yüz elli bin liraya yakın bir tahsisatla bugüne kadar neşrolunan kitap ve mecmualardan muayyen birer miktarını satın almak suretile neşir ve tabilere dağıtmış bulunmaktadır. 1939 yılı bütçesinde bu maksada ayrılan tahsisat ta on beş bin liradan ziyade tahsisat olarak çıkarılmıştır. Bu maddî yardımı daha pratik ve verimli bir şekilde kullanarak hususî neşriyatı kemmiyet ve keyfiyet bakımlarından takviye ve teşvik etmek kararındayız. Bu hususta da yüksek Kongrenizin tavsiye ve direktiflerinden faydalanmak istiyoruz.

Kongremizin üzerinde duracağı mühim meselelerden biri de hiç şüphesiz okumayı kolaylaştırmak ve okunacak eserleri yurdun her köşesine ulaşarak geniş ve kolay tanıtılabilmek davasıdır. Propagandanın mühim rolü de bu hususta asla tereddüt edilemez. Fakat bunu yapacak eleman ve imkânlarımızın mahrumiyet neşir işle uğraşan bütün organları kuvvetle düşünmektedir. Okur yazar her yurtdaşı kendi işi ve seviyesine uygun her neşir ve neşriyattan nasıl haberdar edebiliriz?..

Bu maksadın gerçekleştirilmesini sağlamak sayesinde işlerinde ve mesleklerinde nasıl daha verimli, başarılı ve faydalı bir unsur, memleketlerine daha çok yararlı bir fert olacak-

larını kendilerine ne yolda anlatabiliriz? Bu hususta resmî ve hususî kültür müesseselerimizin başında en büyük vazife, matbuâtımıza düşmektedir kanaatindeyim. Teşebbüs ettiğimiz bütün kültür işlerinde Türk matbuâtının bize yaptığı ehemmiyetli yardım, bu kanaatimizin en kuvvetli bir delilidir. Maarif Vekili sıfatile matbuâtımız mensûplarına en derin şükran ve saygılarımı huzurunuzda tekrarlarım.

Başka bir meseleye geçiyorum:

Gazete ve mecmualarımızın, yeni neşriyatı okuyucularına tanıtmak için ayırdıkları sütunlar kâfi sayılabilir mi? Türkiye halkını okur yazarlığın sayısız nimetlerinden daima ve en geniş ölçüde faydalanır bir millet haline getirinceye kadar bu işler için her türlü maddî bağlardan ve menfaatlerden uzak bir iş ve yardım birliği yapmakta memleket matbuâtının, her memleket davasında olduğu gibi, samimî ve candan dikkat göstereceklerine büyük bir ümit beslediğimi burada bilhassa kaydetmek isterim.

Umumiyetle üzerinde şikâyetler toplayan neşriyat meselelerimizden birinin de satış ve dağıtım işlerinde rastlanan müşküller olduğu malûmdur. Manevî ve maddî birçok emeğin mahsulü olan bir kitap veya mecmua neşir sahasına çıktığı gün, kendisini iki tehdit edici tehlikenin karşısında görmektedir: Ya tâbiinin mağaza ve depolarında muayyen ve emin talepler zuhûr edinceye kadar beklemek; veya dağıldığı yerlerden bedelini ve kendisini kurtaramamak..

Neşriyat ücretini de her ticaret maddesi gibi emin ve sürümünü yurtdaşların ihtiyaçları ile mütenasip bir hale getirmek mecburiyetindeyiz. Kitap ticaretille meşgul her kesin, menfaatini şu veya bu tâbiin alacağını lüzumsuz teahhurlarla tesviye değil, her aldığı ve sattığı parasını derhal ödiyerek daha çok ve daha yeni eserler alıp satmak imkânını ihzarda görmesi lâzımdır (*Bravo sesleri*). Bu işin güçlüklerini behemehal ortadan kaldırmalıyız.

Neşriyat işlerimizi tanzim ederken üzerinde durulacak meselelerden biri de, şüphesiz tasdik buyurursunuz, matbaalarımızın verimini kemmiyet ve keyfiyet bakımından yükseltecek tedbirleri almaktır. Mazisi 210 seneyi aşan Türk matbaacılığının bugünkü durumu ve kadrosu irfan hayatımızda istediğimiz ve beklediğimiz inkişafa vasıta olmak için ıslah ve tanzime çok muhtaçtır. Muharrir, eserinin mimarı olduğu gibi matbaacı o binayı mimarın plânlarına göre hazırlayan bir inşaat mühendisi değil midir? Fena tertip, dikkatsiz tashih, itinasız baskı ve metanetsiz cilt yüzünden nice kıymetli fikir eserlerinin az zamanda ele alınamıyacak bir hale geldiğine üzülen şahit olmuyor muyuz? Matbaa işçilerimizin umumî kültür ve meslekî bilgilerini memleketin ihtiyaçları ile mütenasip bir hale

emek, çabuk ve zararına iş zihniyetini bir tarafa bırakarak temiz ve
koruyan ileri iş yapmak prensipine sarılmak artık anlamamız
gelen bir zaruret olmuştur (*Bravo sesleri*). Memleketin müstakbel
ile mütenasip matbaacılık mektebi ve kursları açmak suretile
Vekilliği bu sahada kendisine düşen vazifeyi başarmağa çalışa-
Müretteplik ve musahhahlik işinin ince bir san'at ve meslek olduğu
mütalâma edilmiştir.

Telif hakkına dair olan mevzuatımızı bugünün ihtiyaçlarına uygun
memlekette orijinal fikir ve san'at mahsullerini hakkile himaye eder
bir hale getirmek mühim işlerimizden biridir.

Kongremizin programı haricinde kalmış ve burada tetkik ve müza-
sinde değerli arkadaşlarımızca fayda görülmüş sair hususlara dair
teklifler de minnet ve şükranla telâkki edilerek çalışma talimatile
bilmiş olan esaslar dairesinde ayrıca gözden geçirilecektir. Kısa
fakat müsbet ve verimli kararlara vararak kongremizin Türk
gayretine karşı olan tarihî vazifesini yapacağına bütün yüreğimle
Kongrenin tetkik edeceği mevzular hakkındaki düşüncelerimizi
ittilâma arzettikten sonra şu noktayı da hatırlatmak isterim.
teslisiz takdir ve tasdik buyurursunuz ki, Maarif Vekilliği yüksek
tetkikine arzettiği meselelerin her biri üzerinde senelerden
ayrı durmuş, iktidarı dahilinde iş yapmış, tedbir düşünmüş ve
hazırlamıştır. Bu çalışma ve hazırlanmaların tabii tekâmülü
olarak bütün bu faaliyetleri muayyen, sabit ve şümüllü bir prog-
reçevesi içine toplamak arzusu iledir ki, kıymetli yardımlarınıza
sizleri buraya davet etmiş bulunuyor.

Çok kıymetli vakitlerinizi fazla işgal etmemek endişesi kongrenin
ayrılan zamanı oldukça kısa tutmağı icap ettirmiştir. Fakat
mesaisinin zevki içide uzun seneler geçirmiş siz arkadaşlarımın, bu
anda da hem kendileri, hem memleket için zevk verici yeni
inkişaf ufukları açacak değerli ve sıkı bir gayret gösterecek-
bizim kendilerinden beklediğimiz işi muvaffakiyetle başaracak-
bir itminan besliyorum.

benizde kolaylık ve muvaffakiyetler dilerim. Çalışmalarınızın
rübünün yakın istikbaline getireceği feyizleri ve büyük inkışafı
bunun teminine hizmetin şimdiden duyduğum güzel heyecanı
cümlelerinizi hürmetle selâmlarım. (*Sürekli alkışlar*).

Başkan — Celseye on dakika aralık veriyorum.

Kapanma saati: 10.40

İkinci Celse

AÇILMA SAATI: 10.50

Başkan: Maarif Vekili Hasan-Âli Yücel — İkinci celseyi açıyorum.

Ahmet Halit Yaşaroğlu — Söz istiyorum.

Başkan — Başka söz isteyen var mı?

Müsaade buyurursanız ruznamenin sırasına devam edelim ondan sonra söz verelim. (*Muvafık sesleri*).

Ruznamemizin üçüncü maddesinde riyaset divanının seçimi vardır. Bazı arkadaşlar tarafından verilmiş takrirler vardır, onları okuyorum.

Kongre Reisliğine

Kongremiz reisliğine sayın Maarif Vekili Hasan-Âli Yücel'in intihabını ve bu intihabın işarî reyile yapılmasını teklif ederiz.

(*Muvafık sesleri*).

Kongre Reisliğine

Aşağıda adları ve vazifeleri yazılı zatların kongremiz reis vekilliklerine intihabının işarî reyile yapılmasını teklif ederiz:

Hüsnü Kitapçı

Muğla meb'usu

Cemil Bilsel

Üniversite rektörü

Hakkı Tarık Us

Vakit gazetesi sahiplerinden

(*Muvafık sesleri*).

Kongre Reisliğine

Aşağıda adları ve vazifeleri yazılı zatların kongremiz kâtipliklerine intihabını ve intihabın işarî reyile yapılmasını teklif ederiz:

Yaşar Nabi

Sümer Bank mümessili

Nurettin Artam

Ulus gazetesi muharrirlerinden

Refik Ahmet Sevengil

Vakit gazetesi yazı işleri müdürü

Selâmi İzzet Sedes

Akşam gazetesi muharrirlerinden

Behçet Kemal Çağlar
Tahsin Demiray

Halkevleri müfettişi
Yavrutürk dergisi sahibi

Başkan — Teklifi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Kâtipliğe seçilen arkadaşlardan ikisi teşekkür etsinler.

Behçet Kemal Çağlar, Refik Ahmet Sevengil kâtiplik yerine geldiler).

Şimdi ruznamemizin dördüncü maddesine geçiyoruz: "Azanın encümenlere seçilmesi",

Bir takrir var okutuyorum.

Kongre Reisliğine

Başım, yayın ve satış işleri encümenine kongre azasından bağlı adları ve işleri yazılı zatlerin işaretleriyle intihabını teklif ederiz.

[Encümen azalarının isimleri, kitabın «2. ve 3. gün çalışmaları» kısmındadır].

Başkan — Okunan takriri reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bu zaman burada bir noktayı izah edeyim. Bu arkadaşlar içerisinde bazı encümenlere geçmek isteyenler olursa sonradan riyaset divanına başvurabilirler. Çalışmak istedikleri encümenleri söylesinler.

Azadan bir zat — Bu listeye Tahsin Demiray'ın da ilâvesini öneririm.

Başkan — Bu arkadaş kâtipliğe seçilmiştir. Bunları encümenlere bildirin. Maamafih boş zamanlarında gidip çalışabilirler.

Kongre Reisliğine

Dilekler encümenine kongre azasından bağlı listede adları ve işleri yazılı zatların işaretleriyle intihabını teklif ederiz.

[Encümen azalarının isimleri, kitabın «2. ve 3. gün çalışmaları» kısmındadır].

Başkan — Dilekler encümeni için teklif edilen listeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kongre Reisliğine

Yayın programı encümenine kongre azasından bağlı listede adları yazılı zatların işaretleriyle intihabını teklif ederiz.

[Encümen azalarının isimleri, kitabın «2. ve 3. gün çalışmaları» kısmındadır].

Başkan — Neşriyat encümeni için teklif edilen listeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kongre Reisliğine

Edebî mülkiyet encümenine kongre azasından bağlı listede adları ve işleri yazılı zatların işarî reyile intihabını teklif ederiz.

[Encümen azalarının isimleri, kitabın «2. ve 3. gün» çalışmaları kısmındadır].

Başkan — Edebî mülkiyet encümeni için teklif edilen listeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kongre Reisliğine

Gençlik ve Çocuk edebiyatı encümenine kongre azasından bağlı listede adları ve işleri yazılı zatların işarî reyile intihabını teklif ederiz.

[Encümen azalarının isimleri, kitabın «2. ve 3. gün çalışmaları» kısmındadır].

Başkan — Gençlik ve Çocuk edebiyatı encümeni için teklif edilen listeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kongre Reisliğine

Mükâfat, yardım ve propaganda işleri encümenine kongre azasından bağlı listede adları ve işleri yazılı zatların işarî reyile intihabını teklif ederiz.

[Encümen azalarının isimleri, kitabın «2. ve 3. gün çalışmaları» kısmındadır].

Başkan — Mükâfat, yardım ve propaganda işleri encümeni için verilen taktiri kabul buyuranlar... Kabul edilmiştir.

Kongre Reisliğine

Tercüme işleri encümenine kongre azasından bağlı listede adları ve işleri yazılı zatların işarî reyile intihabını teklif ederiz.

[Encümen azalarının isimleri, kitabın «2. ve 3. gün çalışmaları» kısmındadır].

Başkan — Tercüme işleri encümeni için verilen taktiri kabul buyuranlar... Kabul edilmiştir.

Kongre Reisliğine

Encümen reis ve raportörlüklerine seçilecek zatların umumî heyetçe intihablarının karar altına alınmasını ve işarî reyile her encümenine bağlı

...de adları ve işleri yazılı arkadaşların reis ve raportör intihaplarını
... ederiz.

Basım Yayın ve Satış Encümeni

Reis : A. Halit Yaşaroğlu
Raportör : Faruk Görtunca

Dilekler Encümeni

Reis : Nakiye Elgün
Raportör : Mekki Sait Esen

Edebî Mülkiyet Encümeni

Reis : Peyami Safa
Raportör : Server Iskit

Gençlik ve Çocuk Edebiyatı Encümeni

Reis : Tezer Taşkıran
Raportör : Asım Kültür

Mükâfat, Yardım ve Propaganda Encümeni

Reis : Şekip Tunç
Raportör : Azime İpek

Neşriyat İşleri Encümeni

Reis : Reşat Nuri Güntekin
Raportör : Yavuz Abadan

Tercüme İşleri Encümeni

Reis : Nurullah Ataç
Raportör : Mustafa Nihat Özön

Refik İnce — Bendeniz bu teklifin aleyhinde bulunacağım. Reis ve raportörlerin burada ayrılmasına lüzum yoktur. Encümenler ayrıl-
... her encümen kendi reis ve raportörlerini intihap etsin.

Mevaffak Menemencioğlu — Bilhassa raportörlerin encümen-
... iktiza eder; çünkü encümende müzakere neticesinde hâsil

olacak kanaate göre hareket edilir. Belki şimdi raportör seçilecek arkadaş o işte muhalif vaziyette bulunabilir. Binaenaleyh gerek reis, gerek encümen kâtipleri ve gerekse encümen raportörleri intihabının encümenlere bırakılmasını rica ederim.

Ahmet İhsan Tokgöz — Bendeniz de o mütaleadayım.

Başkan — Burada işarî reyile encümen reis ve raportörlerinin intihabını kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsınlar...

Refik İnce — Usule ait birşey söyleyeyim mi? Zaten vaz'etmiş olduğumuz...

Başkan — Söz vermedim. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Reis ve raportörlerin encümenler tarafından intihabı ekseriyetle kabul edilmiştir.

Ruznamenin altıncı maddesine geçiyoruz :

“Encümenlerin çalışma yerleri ve şekilleri hakkında izahat,,
Arkadaşımız Faik Reşit Unat bu hususta izahat verecektir.

Refik Fenmen — Benim ismimin önüne Türk Yüksek Mühendisler Birliği kaydinin ilâvesini rica ediyorum.

Başkan — Encümen listesinde bazı arkadaşların isimleri unutulmuş olabilir. Bazı arkadaşlar da encümenleri değiştirmek arzusunda bulunabilirler. Riyaset divanını haberdar etmek şartıyla bu kabildir.

Muvaffak Menemencioğlu — Bir encümende çalışan bir arkadaş belki başka bir encümende de çalışmak ister.

Başkan — Çalışsınlar; buna mâni yoktur. Böyle çalışkan bir arkadaşın arzusuna kimse mâni olmaz.

Hakkı Tarık Us — Müsaade buyurun, her arkadaş encümende ismi yazılı olmasa bile müsait vakitlerinde çalışabilir. Fikirlerini söyleyebilir; ancak bu arkadaşlar encümenlerde rey sahibi olacaklar mıdır, olmayacaklar mıdır? Bu noktanın açık bırakılması zannederim ki encümen mesaisi üzerinde müessir olacaktır. Bunun burada tesbiti daha doğru olur kanaatindeyim.

Başkan — Bendeniz öyle görüyorum ki, encümenlere biz arkadaşlardan bildiklerimizi ihtisaslarına göre bir tertip ve taksim yapmışızdır; bu da kararınıza iktiran etmiş bulunuyor. Yalnız ben bu encümende çalışmak istemiyorum da şu encümende çalışmak istiyorum arzusu olacak olursa - ki nihayet bir iki arkadaştan ibaret olacaktır - o şekilde tashih ederiz. Yok eğer ben birkaç encümende çalışmak

...erse ve çalışabilirse çalışsınlar; bunun için bir kayıt kuyut yoktur. Riyaset divanına haber verip Tarık Us'un dediği gibi bir karar ekseriyeti hesaplayabilmek için bizde yalnız isimleri bulunsun, meyan filân encümenine gidip kararların teşvişine sebep olunmasın.

Amet İhsan Tokgöz — Birşey söylediler; dediler ki, Millet Meclisi olduğu gibi her âza istediği encümeninde reyini kullanmasın. Aynı istişarı olarak kullansın. Bendenizce bu doğru birşey değil.

Başkan — Çalışmak isteyen, fikrini bildirmek isteyen arkadaş için meyan açık, dinlemek isteriz. Yalnız bizim haberimiz olsun.

Amet İhsan Tokgöz — Oraya iştirak eder ve reyler meyanında meyan da bulunur.

Başkan — Haber vermek lâzım.

Hakkı Tarık Us — Maksadımı izah edeyim. Encümenlerin azası meyan malûm olmazsa ekseriyet işinde müşkülât doğar.

Başkan — Encümenlerin hepsinin mesai saatleri bir olduğuna göre meyan hepsinde çalışamaz. Şimdi müsaade ederseniz arkadaşlarımız meyanların çalışacağı yerleri anlatsın.

Faik Reşit Unat — Encümenlerin hepsinin aynı bina içinde çalışması mümkün olmadığından herbiri için ayrı ayrı yerler ayrılmıştır. Ankara yeni gelenler için güçlük olmasın diye bendeniz bu yerleri bir az meyan fasalca tarif edeceğim:

Yayın ve Satış İşleri Encümeni: Çocuk Esirgeme Kurumu Merkezî salonunda. Yani Çocuk Sarayı denilen binada.

Teklifler Encümeni: Halkevi reislik kabul salonunda.

Edebî Mülkiyet Encümeni: Halkevinde Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi salonunda.

Gençlik ve Çocuk Edebiyatı Encümeni: Ankara Kız Lisesi Müdürü salonunda.

Mükâfat, Yardım ve Propağanda İşleri Encümeni: Halkevi misafir salonunda.

Şiir ve Edebiyat Programı Encümeni: Kızılay genel merkezinde.

Encümen İşleri Encümeni: Halkevi idare heyeti salonunda toplanacaktır.

Diyadin Encümenine verilmek üzere resmî ve hususî makam ve meyanlardan şimdiye kadar gelen 15 teklif vardır. Bunları da riyaset meyanına sunuyorum.

Başkan — Ruznamenin 7 inci maddesine geçiyorum.

“Kongrenin ilk toplantısında yapılması lâzımgelen diğer vazifeler.,
Bir takrir var okutuyorum.

Kongre Reisliğine

EBEDİ ŞEF ATATÜRK'ün aziz hatırasına hürmeten beş dakika sükût edilmesini, riyaset divanının tensip edeceği şekilde muvakkat kabirlerine bir hürmet çelengi konulmasını teklif ederiz.

Başkan — Kabul buyuranlar... (Derhal ayağa kalkılarak beş dakika sükût edilmiştir).

Diğer takrirleri de okuyorum.

Kongre Reisliğine

Türk Kültürünün kuvvetlenmesi ve inkişafı işinde her zaman feyizli bir ilham ve kudret kaynağı olan Millî Şefimiz ve Reiscümhurumuz İSMET İNÖNÜ'ne kongrenin derin saygı ve bağlılığının bir telgrafla arzına karar verilmesini teklif ederiz.

(Kabul sesleri, şiddetli alkışlar).

Başkan — Kabul edilmiştir.

Kongre Reisliğine

Kongremizin saygı ve bağlılıklarını Büyük Millet Meclisi Reisi Sayın Abdülhalik Renda'ya riyaset divanınca arzını teklif ederiz.

(Alkışlar)

Başkan — Kabul edilmiştir.

Kongre Reisliğine

Kongremizin açılış toplantısına riyaset ederek Cümhuriyet Hükûmetinin neşriyat davasına verdiği büyük ehemmiyeti ifade buyuran çok değerli ve sayın Başvekilimiz Dr. Refik Saydam'a kongremizin sonsuz saygı ve şükranlarını riyaset divanınca arzını teklif ederiz.

(Alkışlar)

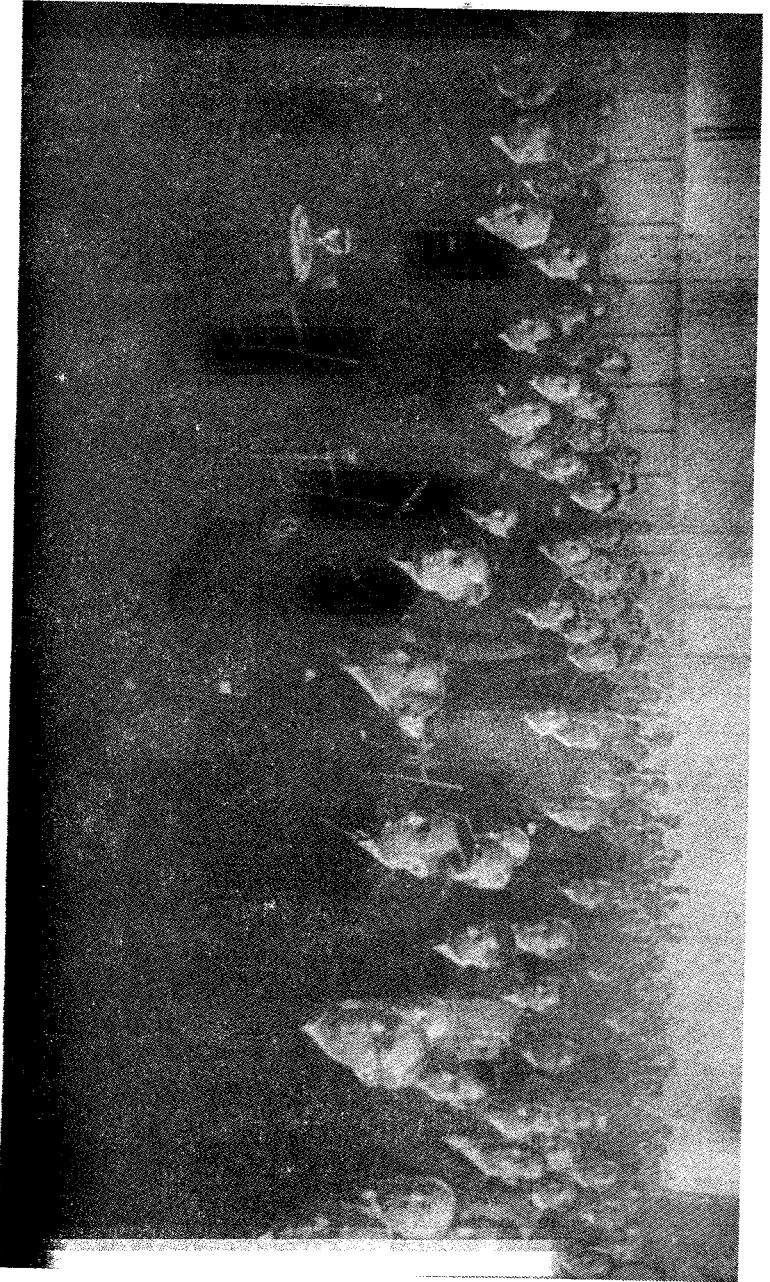
Başkan — Kabul edilmiştir.

Kongre Reisliğine

Kongremizin saygı ve bağlılıklarının Genel Kurmay Başkanı Sayın Mareşal Fevzi Çakmak'a arzını teklif ederiz.

(Alkışlar)

Homot Tint Nopriyat Komoresi azdaru dik toplokolola Fiodi 'ad Al A'Alipiy 'IN namu sa has amanda

Başkan — Kabul edilmiştir.

İntihap meseleleri ve ilk toplantıda yapılması lâzım gelen bazı vazifeler bitti.

Söz isteyen arkadaşlara söz veriyorum. Buyurun Bay Halit Yaşaroğlu.

Ahmet Halit Yaşaroğlu — Sayın Maarif Vekilimiz, aziz arkadaşlarımız.

Bugün Türk neşriyat ve matbuat âlemi en mesut ve en şerif gününü yaşamakla derin bir sevinç ve heyecan içindedir.

Çok sevgili Maarif Vekilimizin yüce himmetleriyle dün açılma töreni yaptığımız 10 yıllık Türk Neşriyat Sergisi orada emekleri bulunan yazarların, muharrirlerin ve matbaacıların pek haklı olarak göğüslerini iftiharla kabartmıştır.

İmparatorluk devrinde ancak bir yarım asırda çıkarılabilen matbuatın yekûnunu karşılayacak ve nefasetçe onlardan çok üstün bir varlık arz eden Cumhuriyet devrinde ve 10 yılda temine muvaffak olduk.

Her gün yeni bir hızla ilerliyen Türk matbuat ve neşriyatı bu hükümetimizden gördüğü himaye ve teşviklerle ve şu anda yekûn huzurlarında hitap etmek saadetini duyduğum memleketin en şerif evladından müteşekkil büyük kongrenin vereceği isabetli kararlarla Sayın Vekilimizin nutuklarında tebarüz ettirdiği yoldan hiç şüphesiz daha şerif temli bir çalışma devresine girecek ve yurt için beklenen azami manayı verecektir.

Yüce ATATÜRK'ün yarattığı Harf İnkılabını, içinde yaşamakta olan bu yar olduğumuz Büyük Millî Şefimiz İNÖNÜ'nün açtığı bu yeni devirde en verimli bir hale getirmek için bütün varlığımızla çalışacağız. Atamızın manevî huzurunda and içiyoruz.

Bize bu muvaffakiyet yolunu açan Sayın Maarif Vekilimiz Hasan Ali Yücel'e bütün bir samimiyetle ve yüksek kongre huzurunda azami teşekkürü bir borç bilirim. (Sürekli alkışlar)

Ahmet İhsan Tokgöz — Sevgili ve muhterem arkadaşlarımız.

En eskiniz olduğum için bu muhitin içinde bulunmakla ve Sayın Vekilimizden duyduğum sözleri kafamın içinde canlandırırken hep derin bir teessür ve heyecan duymaktayım. Bu heyecan hak ve adil doludur. Ben bu neşriyat âleminin üç devresine tam manasile şahit olmuş bir eski arkadaşınızım. Matbuata intisabım 1306 da yani 1891 yılında 50 inci senesini idrak edecek olan Servetifünun 1307 de çıkmaya başlamıştır. Onun için matbuatı yakından bilirim. Bana heyecan veren şey bu üç devrin mukayesesinden bende hâsıl olan derin zevktir. Şimdi arkadaşımız on yılda başarılan eski yarım asırlık eserlerden bahsetti bitti.

erken esbabını hatırımdan geçirdim. Bu sebeplerin en başında Harf lâbı geliyor; onun başında da matbaacılık ve yazıcılık âleminin Mülhamit zamanında başına inen büyük tazyıklar ve tokmaklar idi.

Ben Babiâliye geldiğim zaman iki tane Türk matbaası vardı: Birisi Mehmet Mitat merhumun, öbürü Mahmut Beyin matbaaları. Diğerleri bütün Türk olmiyan matbaacılar ve kitapçıların elinde idi. Bunların hepsi de Türk kültürünün yükselmesine yardım edenler olmuştur. Bunların en değerli olanı Mithat Efendi merhum Türklük âline okuma zevkini vermiş bir büyük yazıcı idi, bir büyük âlim ve büyük adamı idi, idealistti. Acaba o adamlar niçin bunu inkişaf ettirmemişler? Size bunu da söylüyeyim :

Mithat Efendi merhum Kırkambar matbaasını ihya ettiği vakit Kıbrıs'tan, Magosa'dan hapisneden gelmişti.

Yani yarın mı tevkif edileceğim, bugün mü diye korkar dururdu. İşte ben böyle heyecanlı ve karanlık günlerde işe başlamış bir arkadaşınızdım.

Başvekilimiz, Maarif Vekilimiz hep birden bu mesleğin alâkadarlarını buraya topluyorlar, ve sizin aranızda inkişaf yollarını arıyorlar muhterem vekil, bu san'atin en hassas ve en acı yerlerine parmağını basıyor. Onun için bugünü gördükçe ve eski dargınlıkları düşündükçe derin bir heyecana düşüyorum. Bu heyecan ile hepimize derin muhabbet ve sevgiyi sunuyorum. Bu birlik, bu kültür hayatında uyanmak ve kalkınmak vesaitini bize veren Büyük Şef'e, Başvekile ve Maarif Vekâletile, mesleğin içinden yetişen kıymetli bir evlât olarak bize yol gösteren Sayın Vekile kalbî teşekkürlerimi arz ediyorum (*Alkışlar*).

Aziz arkadaşlar; bir matbaacı ve yazıcı olarak size babaca bir tavsiyede bulunacağım. O da şudur: Biribirinize karşı hasetten kat'î surette feragat edin (*Alkışlar*).

Birbirinizin "onda var, olmasın; bana gelsin," düşüncesi kadar sakat bir zihniyet yoktur. "Onun elinde var ben de çalışayım bende de olsun," düşüncesi olmalıdır. Bizim aramızda aynı zamanda fena bir takım düşünceler ve fena bir takım alışmalar vardı. Gençlik onlardan kendisini kurtarsın. Gençlik bu yollara girmesin, mütesanit olsun, Cümhuriyeti sevsin.

Arkadaşlar; bizim gördüğümüz kara günleri hatırlıyarak biribirinizi seviniz ve daima ileriye gidiniz. (*Sürekli alkışlar*).

Halit Fahri Ozansoy — Muhterem arkadaşlar; Bay Ahmet İhsan'ın heyecanlı ve bize büyük bir hakikati bildiren kıymetli sözlerinden sonra birkaç kelime de ben ilâve etmek istiyorum. Bir kere arka-

Açılış Toplantısı

daşlar arasında tesanüitten bahsettiler. Bunun hakkında yazılmış yazıları bir araya getirirsek ciltler dolar. Ancak etmeden evvel bu hususta 8-10 sene zarfında neler yaptığımızı karıştırdığım sırada 15 tane yalnız kendi yazmış olduğum daşlar bu işte benden çok daha fazla gayret edenler ve kitapları içerisinde aynı davanın daha çok parçalarını eski rejimler zamanından kökleşmiş bir facianın neticesi türlü birbirleriyle geçinemezlerdi. Ahbap meclislerinde onların iş başında memleketi kültüre götüreceği yollarda söylediklerini hepimiz her zaman gördük. Buraya gelirken artık kesileceğine dair büyük bir ümit vardı. Muhterem Muharririn derin yaraya tamamen parmağını koyan sözleri arasında muharrirlerin bezginliğinin çaresini bildiren bir iki kelime iki kelime bu bezginliğin bundan sonra kalkacağını müjdeletti. Biz bizden beklenen feragati göstermeliyiz. Ve artık ihtilâflar çıkmıyacağına söz verip encümenlerimize bize öyle dağılmalıyız. Biz gazeteciler, kitapçılar ve müşterek bir idealin tahakkuku için çalışıyoruz. İyi, iyi bütünü bütünü manasile Türk müelliflerinin şimdiye kadar çok de işaret etmek mevkiindeyim. Bundan eminim ki, şu bu işte ön ayak olanlar her tarafta kendilerine mazeret lar. Kitapçılar kitaplarının sürülmeişinden bahsederler, müelliflerin hakikî bir değerini almadıklarından şikâyet ederler. Fakat şikâyetler şimdiye kadar daima ve yalnız şikâyet olarak daima kaybeden Türk kafası idi. Bütün bu eskiden kalan bir tarzda doğrulamıyan işler arasında, bütün bunlara rağmen müşahede ettiğimiz şu 10 harf yılının mesaisi bize gösteriyor muharririn, müellifin hakkını tamamen temin edecek bir bu program tahakkuk ettirilirse on yılda gördüğümüz bu daki eserler gelecek on yılda bunun gibi beş sergi vaziyette olacaktır. Binaenaleyh bu neticeyi bu hakikati göstermeliyiz ve burada bir kere daha bütün meslekdaşlar namına beraberliğini bu kardeş beraberliğini hepimiz birlikte Türkiye içinde haykıralım: Türk muharrirleri Türk müellifleri arasında inkılâp hatvelerini genişletecek adımlardan başka hiçbir Bizim ufak tefek maddî ihtilâflarımızı biz kendi aramızda halledebiliriz. Bu tesanüdü tahakkuk ettirip iş başına daha şekilde geçmeliyiz.

Burada bir noktaya daha işaret etmek isterim:

Gazete ile mecmua arasında umumî kültür noktasından fark görmeyen arkadaşlarımızdan biri de benim. Gazeteler, mecmualar, kitaplar birbirine bağlı kültür vasıtalarıdır. Bunların birbirine olan bağlarını daha kuvvetle tahakkuk ettirmeliyiz.

Bugün yevmî gazetelerimiz gerek kitap, gerek mecmua için tetkik yolunda, onları tanıtmak yolunda, onların iyilerini ortaya çıkarıp yükseltmek yolunda şimdiki atmış oldukları adımlardan daha fazlasını bize vermek mecburiyetindedirler. Bunu muhterem meslektaşlarımdan bekliyorum. (*Alkışlar*).

Başkan — İki arkadaşımız, kongrenin sevgisinin bana söylenmesini teklif ediyor. Bunu reye koymuyorum. Çünkü ben hepinizi ayrı ayrı seviyorum ve hepinize muhabbetkârim. Sizin muhabbetleriniz de burada çalışıp elimize vereceğiniz kıymetli netice ile kendini şüphesiz gösterecektir. Buna vasita olduğum ve bu mevzuda hizmet imkânını bulduğum zamana muhabbetlerin en derinine, şereflerin en büyüğüne nail olmuş olacağım. Müsaade etsinler tekliflerini reye koymıyacağım. (*Alkışlar*).

Ahmet İhsan Tokgöz — Bu muhabbet kalbimizdedir.

Tarık Us — Siz reye koymuyorsunuz amma biz kabul ediyoruz. (*Alkışlar*).

Başkan — Bugün başka işimiz kalmadı. Öğleden sonra encümenlerde çalışmak üzere celseye nihayet veriyorum.

Kapanma saati: 11.30

İKİNCİ ve ÜÇÜNCÜ GÜN

Encümen Çalışmaları

3 ve 4 mayıs 1939

ENCÜMENLER

I. Basım, Yayın ve Satış İşleri Encümeni

Çalışma yeri: Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkez Salonu

Reis: Ahmet Halit Yaşaroğlu - Ahmet Halit Kitapevi sahibi

Raportör: Vecihi Görk - Haşet Beyoğlu Kitapevi memuru

Azalar:

Âdil Akbay - Akba Kitapevi sahiplerinden, **Alâattin Kiral** - Alâattin Kiral Basımevi sahibi, **Ali Rıza Baskan** - Ulus Basımevi Direktörü, **Asım Us** - Artvin Meb'usu, **Celâl Erngu** - Yenigün Dergisi sahibi, **Halil Lûtfi Dördüncü** - Tan gazetesi sahiplerinden, **Halil Vedat Fıratlı** - Mf. V. Müfettişlerinden, **Hamdi Başman** - Kitabî Hamdi ve matbaası ticaretanesi sahiplerinden (Trabzon), **Hıfzı Oğuz Bekata** - Çiğir matbaası sahibi, **İlyas Bayar** - Kanaat Kitapevi sahibi, **İ. Hakkı Ocak oğlu** - Anadolu gazetesi başmuharriri ve neşriyat müdürü, **Dr. İsmail Işık** - Çocuk Esirgeme Kurumu istatistik ve propaganda müdürü, **Kâmil Kitapçı** - Sıvasta Kâmil kitap ve Basımevi sahibi, **Mahmut Kocaçüoğlu** - Samsunda Halk Kitapevi sahibi, **Naci Kasım Açıkeli** - Naci Kasım Kütüphanesi sahibi, **Nail Tur** - Devlet Basımevi Direktörü, **Nail Edip Ambarcı** - Ankara'da Çankaya Matbaası sahibi, **Remzi Beşir** - Remzi Kitapevi sahibi, **Sadi Karsan** - İktisat Vekillliği Neşriyat Müdürü, **Sadrettin Enver** - Etibank idare meclisi azasından, **Saim İsmail Umar** - Kızılay merkezi yazı işleri direktörü, **Tahsin Bekir Balta** - Halk Bilgi yasal Bilgiler Okulu Amme Hukuku Profesörü, **Tarık Edip Burhan** - Tarık Edip Kitapevi sahibi, **Velit Ebuzziya** - Ebuzziya Basımevi sahibi

II. Dilekler Encümeni

Çalışma yeri : Halkevi reislik kabul salonu.

Reis : Nakiye Elgün - Erzurum Meb'usu,

Raportör : Mekki Sait Esen-Cümhuriyet gazetesi Ankara muhabiri.

Azalar :

Ahmet İhsan Tokgöz - Ordu Meb'usu, **Bilâl Akba** - Akba Kitabevi sahiplerinden, **Cemal Nadir Güler** - Karikatürist, **Hakkı Süha Gezgin** - İstanbul Erkek Lisesi Edebiyat öğretmeni, **İsmail Hüsrev Tokin** Sümerbank Konjüktör servisi şefi, **Kâzım Nami Duru** - Manisa Meb'usu, **Kerami Kurtbay** - Anadolu Ajansı şeflerinden, **Memduh - Yılal** Muhabere ve Münakale Vekilliği mümessili, **Muhittin Birgen** - Mardin Meb'usu, **Mustafa Aral** - Yayın Yardirektörü, **Osman-Ergin** İstanbul Vilâyeti Mektupçusu, **Refik Fenmen** - Türk Yüksek Mühendisler Birliği Reisi, **Sanovber Tanyeri** - Cumhuriyet Merkez Bankası Hususî Kalem Müdürü, **Suat Başar** - Maliye Vekilliği müfettişlerinden.

III. Edebî Mülkiyet Encümeni

Çalışma yeri : Halkevinde Türk Tarih Kurumu kütüphanesinde

Reis : Muvaffak Menemencioğlu - Anadolu Ajansı Direktörü

Raportör : Server İskit - Matbuat Umum Müdürlüğü Müşaviri

Azalar :

Abidin Dav'er - İstanbul Meb'usu, **Abmet Şükrü Esmey**
tanbul Meb'usu, **Avni Karagülle** - Hariciye Vekâleti Hukuk Müşaviri,
Baha Arkaç - Gümrük ve İnhisarlar Vekilliği Hukuk Müşaviri, **Ercan**
tin Kutay - Başvekillik Neşriyat ve Müdevvenat Müdürü, **Ercan**
Ekrem Talû - Son Posta gazetesi mümessili, **Etem Menemencioğlu** -
Siyasal Bilgiler Okulu Profesörlüğünden, **Hâmit Nafiz Pamir** -
Üniversitesinde Ordinaryus Profesör, **İhsan Göknil** - Ceza İşleri
Müdürlüğünde Hâkim, **Necip Ali Küçüka** - Denizli Meb'usu, **Nefi K**
rürek - Başvekillik İstatistik Umum Müdürlüğü Adliye Şubesi Mü
Refik İnce - Manisa Meb'usu, **Süleyman Saip Kıran** - Hariciye
liği İstihbarat Dairesi Şefi ve Büyük Elçilik Müsteşarı, **Ziya G**
Etili - Çanakkale Meb'usu.

IV. Gençlik ve Çocuk Edebiyatı Encümeni

Çalışma yeri: Ankara Kız Lisesi Müdürlüğü odası

Reis: İsmail Hakkı Baltacıoğlu - Muallim ve muharrir.

Raportör: Tezer Taşkıran - Ankara Kız Lisesi Direktörü.

Azalar:

Ali Canip Yöntem - Ordu Meb'usu, **Asım Kültür** - İzmir İlköğretim Müfettişi, **Azime İpek** - Ankara Gazi Lisesi İngilizce Öğretmeni, **Cevdet Kudret Solok** - Konservatuvar Öğretmenlerinden, **Dr. Fahrettin Kerim Gökay** - İstanbul Üniversitesinde Profesör, **Hamdi Turgay** - Genel Kurmay Mümessili, **Hayri Gürsen** - Kırklareli Tevfik Fikret Okulu Başöğretmeni, **Hıfzırrahman R. Öymen** - İlköğretim Dairesi Şube Müdürlerinden, **İbrahim Alâettin Gövsa** - İstanbul Meb'usu, **İhsan Sungu** - Mf. V. Kültür Kurulu Reisi ve musteşar vekili, Türk Tarih Kurum mümessili, **Mehmet Nevzat Ayas** - Bursa Meb'usu, **Nafi Atuf Kansu** - Giresun Meb'usu, **Necmettn Onan** - İzmir Kız Lisesi Direktörü, **Nuri Şenel** - Maraş İstiklâl Okulu Başöğretmeni, **Ramiz Gökçe** - Karikatürist, **Reşat Doğutürk** - Kars Fevzi Paşa İlkokulu Başöğretmeni, **Sadrettin Celâl Antel** - İstanbul Üniversitesinde Profesör, **Şakir Hazım Ergökmen** - Türk Kuşu Talim ve Terbiye Direktörü,

V. Mükâfat, Yardım ve Propaganda İşleri Encümeni

Çalışma yeri: Halkevi misafir kabul salonu.

Reis: **Hafız Cemal Lokman Hekim** - Lokmanbeyi
sahibi,

Raportör: **Behçet Kemal Çağlar** - Halkevleri müfettişi.

Azalar:

Ahmet Cemalettin Saraçoğlu - Yeni Sabah gazetesinin
Bürhan Cahit Morkaya - muharrir, **Fazıl Konkut** -
Mümessili, **Hamit Koşay** - Müzeler Müdürü, **Münir Müeyy**
Matbuat Umum Müdürlüğü raportörlerinden, **Sadi Seçme**
Vekilliği Neşriyat Müdürü, **Semih Lûtfi Erciyaş** - Sıhhat ve
sahibi, **Dr. Zeki Nasır Barker** - Sıhhat ve İctimai Müesseseler
Sağlık Propagandası ve Tıbbî İstatistik Umum Müdürü.

VI. Neşriyat Programı Encümeni

Çalışma yeri: Kızılay Genel Merkezi.

Reis: Mehmet Emin Erişirgil - Siyasal Bilgiler okulu Direktörü,
Raportör: Naşit Hakkı Uluğ Sabık meb'us.

Azalar:

Aziz Balkan - Meteoroloji Umum Müdürlüğü Mümessili, **Celâl Esat Arseven** - Güzel San'atler Akademisi profesörlerinden, **Cemal Tanışman** - Vakıflar Umum Müdürlüğü mümessili, **Cevat Gönenç** - Harta Umum Müdürlüğü mümessili, **Hasan Fehmi Turgal** - Kütüphaneler Müdürü, **İbrahim Hilmi Çığıracan** - Hilmi Kitapevi sahibi, **Kemal Ünal** Isparta meb'usu, **Kutsi Tecer** - Yüksek Öğretim Dairesi şube müdürlerinden, **Kerim Çağlar** - Yüksek Ziraat Enstitüleri Umum Kâtibi, **Dr. Mehmet Ali Ağakay** - Gaziantep meb'usu, **Naci Kıcıman** - Matbuat Umum Müdürü, **Nadir Nadi** - muharrir, **Nusret Köymen** - Ziraat Vekilliği Neşriyat Müdürü, **Nahit Sırrı Örik** - Yayın Direktörlüğü uzmanlarından, **Ömer Lûtfi Barkan** - İktisat Fakültesi doçentlerinden, **Pertev Boratav** - doçent, **Peyami Safa** Cumhuriyet gazetesi muharrirlerinden, **Refik Ahmet Sevensil** - muharrir, **Reşat Nuri Güntekin** - Çanakkale meb'usu, **Sadri Ertem** - Kütahya meb'usu, **Selim Gerçek** - Basma Yazı ve Resimleri Derleme Direktörü, **Dr. Süheyl Ünver** - Üniversite profesörlerinden, **Şekip Tunç** - İstanbul Üniversitesinde ordinaryüs profesör, **Şevket Süreyya Aydemir** - Sanayi Tetkik Heyeti Reisi, **Turhan Tan** - muharrir, **Vasfi Mahir Kocatürk** - Matlatya Lisesi Direktörü, **Yavuz Abadan** - Hukuk Fakültes doçentlerinden.

VII. Tercüme Encümeni

Çalışma yeri : Halkevi İdare Heyeti salonunda.

Reis : Etem Menemencioğlu Siyasal Bilgiler Okulu profesörü.

Raportör : Mustafa Nihat Özön Gazi Terbiye Enstitüsü Öğretmeni.

Azalar :

Abdülhak Şinasi Hisar Balkan Birliği Kâtibi, **Ali Kâni** İstanbul meb'usu, **Bedrettin Tuncel** Tarih-Dil ve Coğrafya Fakültesi doçentlerinden, **Bürhan Belge** Matbuat Umum Müdürlüğü başkanı, **Cemil Bilsel** Üniversite Rektörü, **Fazıl Ahmet Aykaç** Elâzığ meb'usu, **Fikret Âdil** - muharrir, **Galip Bahtiyar Göker** İstanbul meb'usu, **Halil Nihat Boztepe** Trabzon meb'usu, **Halit Fahri Ozansoy** - Dergi Direktörü, **İzzet Melih Devrim** - muharrir, **Nasuhi Bayraktar** Malatya meb'usu, **Nurettin Artam** - muallim ve muharrir, **Nurhan Ataç** - Pertevniyal Lisesi Fransızca öğretmeni, **Orhan Şaik Gökyay** Bursa Lisesi edebiyat öğretmeni, **Rıdvan Nafiz Edgüler** - Manisa meb'usu, **Sabahattin Rahmi Eyüpoğlu** - Maarif Vekâleti müfettişlerinden, **Sabahattin Ali** - Konservatuvar öğretmeni, **Sabri Esat Siyavuşgil** - Eskişehir Fakültesi doçentlerinden, **Selâmi İzzet Sedes** - muharrir, **Suut Kani** - Yetkin - Güzel San'atlar Umum Müdürü, **Şinasi Boran** - Devlet Dershaneleri Yolları Mecmuası Müdürü, **Yusuf Şerif Kılıçer** - Harp Okulu Fransızca öğretmeni, **Yaşar Nabi** - muharrir, **Zühtü Uray** - Riyaset-i Milliye mütercimi.

DÖRDÜNCÜ GÜN

5 Mayıs 1939

Umumî Toplantı

Birinci Celse

AÇILMA SAATI: 10

Mezarif Vekili Hasan-Âli Yücel
Selâmi İzzet Sedes, Behçet Kemal Çağlar.

Hasan — Celseyi açıyorum. Eski zabıt okunacaktır.

Hasan — Okunan eski zabıt hakkında bir mütalea var mı?

(Gök sesleri)

Hasan — Zabıtı reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... etmiyenler...

Hasan — Kongremizin verdiği karar üzerine Riyaset Divanı Ebedî Şerif Vekil-i Eski Zabıtın kabrine gitti ve ihtiram çelengi koydu.

Hasan — Kararı aldığınız karar üzerine Reiscümhur İSMET İNÖNÜ ne Başvekile Mezarif Vekili ve Genel Kurmay Başkanlığına tazim telgrafları çekildi. Cevapları müsaadenizle okuyoruz.

Hasan-Âli Yücel

Mezarif Vekili ve Türk Neşriyat Kongresi başkanı

Hasan — Bu gün Kongre üyelerinin asil duygularına terceman olan Mezarif Vekili ve Genel Kurmay Başkanlığına tazim telgrafları çekildi. Cevapları müsaadenizle okuyoruz.

İsmet İnönü

(Hararetli Alkışlar)

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

Hasan - Âli Yücel

Türk Neşriyat Kongresi Başkanı, Maarif Vekili

Birinci Türk Neşriyat Kongresi üyelerinin izhar ettikleri samimî hissiyata teşekkür eder, candan terakkiler diler, saygılarımı sunarım.

*T. B. M. Reisi
Abdülhalik Renda*

(Alkışlar)

Hasan - Âli Yücel

Türk Neşriyat Kongresi Başkanı, Maarif Vekili

Ankara

Millî irfanımızda yeniden nurlu ve ümitli yollar açacağına kani bulunduğum Neşriyat Kongresinin hakkımda gösterdiği çok değerli duygulara teşekkür eder, büyük başarılar dilerim.

*Başvekil
Dr. Refik Saydam*

(Alkışlar)

Kongre Başkanı Maarif Vekili

Hasan - Âli Yücel

Birinci Neşriyat Kongresinin toptantısı münasebetile Kongre üyelerinin ordu ve şahsım hakkında gösterdikleri teveccüh ve iltifattan mütehassis oldum.

Kongrenin memleketin kültür hayatı için feyizli neticeler vermesi hakkındaki temennilerimin yüksek Kongreye arzını sayın Başkanlıktan dilerim.

*Genel Kurmay Başkanı
Mareşal Fevzi Çakmak*

(Alkışlar)

Başkan — Muhtelif encümenlerin hazırladıkları raporlara geçiyoruz. Birinci encümen "Basım, Yayımlar ve Satış İşleri," encümenidir. Encümen raporunu okutuyorum:

I

Basım, Yayım ve Satış İşleri Encümeni raporu

Encümenimiz kendisini ilgilendiren hususları ihtiva eden müteaddit kararlarla azasının mütalealarını birleştirmek suretile ve söz birliği ile bu kararları ittihaz ve kabul ile Yüksek Kongreye derin saygılarla arz etmektedir.

Benelkurmay Başkanı Sayın Mareşal Fevzi Çakmak tarafından lütüf edilen düşünceler alkışlarla kabul edilerek mazbatamıza eklenmiştir.

Bundan sonra gazete, mecmua ve kitapların Türkiye hudutları içinde satım, yayım ve satım işlerini uzun boylu inceliyen encümenimiz satış işlerinin yolunda gitmemesinin sebeplerini şöyle tesbit eylemiştir:

1 — Gazete, mecmua ve kitap satışlarının mevcut nüfusumuza nazaran mahdud bulunduğu ve bazı vilâyet merkezleriyle birçok kaza ve nahiye merkezlerinde bayi teşkilâtının mevcut bulunmaması.

2 — Bir kısım bayilerin sattıkları eserlerin paralarını zimmetlerine almaması.

3 — Gazete, mecmua ve kitap satışlarının azlığından dolayı basılan eserlerin pahalıya malolması ve pahalılığın satışa mâni teşkil etmesi.

4 — Çıkan eserlerin kâfi derecede propaganda edilemiyerek halka ulaşmaması.

5 — Kâğıt fiyatlarının pahalılığı ve kitap kâğıtlarından fazla gümrük alınması.

6 — Posta ücretlerinin pahalılığı ve damga resminin ilân, reklâm ve kataloglarda yüksekliği,

Encümenimiz bu altı sebebe karşı alınması gereken tedbirleri araştırıp ve şu neticeye varmıştır:

Birinci ve ikinci maddede tesbit edilen mahzurların ortadan kaldırılması için Devlet Matbaası neşriyatının, mektep kitapları da dahil olmak üzere halde, diğer neşriyat işleriyle birlikte ve bir elde toplanması zarurî görülmüştür.

Satış işlerinin bir elde toplanması Türkiye'nin her tarafında bütün kaza ve nahiye merkezlerinde birer bayi temini imkânını verecek şekilde bayileri esaslı teminata bağlamak mümkün olacaktır.

Ancak esasları ayrıca yüksek Kongreye arzedilen Yayım şirketinin kuruluşu tamamlanıncıya kadar gündelik gazete ve haftalık mecmuaların yayımındaki hususiyet gözönünde tutularak kendilerinin bu teşekküle serbest bırakılmaları uygun görülmüştür.

Bu neticeye kadar gazete ve kitap yüzü görmeyen kaza ve nahiyelere yayım teşkilâtının tamamlanması gazete ve mecmuaların bu teşek-

küle iltihakını kolaylaştıracak ve kuvvetli bir yayım teşkilâtı memleket içinde meydana çıkacaktır.

Böyle bir teşekkülün vücade gelişi satış üzerinde tesirini göstereceğinden 3 üncü maddede tasrih edilen ve kitap maliyetini pahalılaştıran sebeplerin birisi ve en mühimmi olan az satış keyfiyeti kendiliğinden ortadan kalkmış olacaktır.

Dördüncü maddede zikredilen propaganda meselesine propaganda encümeninin ehemmiyetle temas etmiş bulunduğu muhakkaktır. Fakat, propaganda işinin yayımla alâkası bakımından Encümenimiz de hatıra gelen bazı noktaların yüksek Kengreye arzını faydalı bulmuştur.

Çıkacak her eserden birer tanesinin gazetelere ve ilgili mecmualara gönderilmesini ve gönderilen eser mukabilinde gazete ve mecmuaların bu eserlerden bahseden yazılar yazması mecburî kılınmalıdır. Ancak bu suretle halkımız çıkan eserlerden haber almış olacaktır. Bu işin İstanbul Derleme Müdürlüğünde yapılması ve çıkan eserlerin mahiyeti hakkında bibliyografya mahiyetinde ve bir sütunu geçmemek üzere mezkûr Müdürlük tarafından yazdırılacak veya müellifler tarafından Derlemeye tevdi oluncak yazıların gazetelere ve ilgili mecmualara tevzi ve neşrinin temini çok faydalı görülmüştür.

Bundan başka kitaplar üzerinde yapılacak reklâmların hususî bir tarife ve en az %50 tenzilâta tâbi tutulması ve gazetenin iyi bir yerinde neşrinin temini temenniye şayan görülmüştür.

Beşinci maddedeki gümrük pahalılığı keyfiyeti göze batacak kadar barizdir. Nitekim Hükümetimiz gümrük resimlerinin ağırlığından dolayı gazete ve mecmualara muayyen bir miktar kâğıdın tenzilâtli tarife ile ithaline müsaade etmiştir.

Bu müsaadenin kâfi gelmediği yapılan tecrübelerle anlaşılmıştır. Binaenaleyh gazete, mecmua ve kitap basımında kullanılan ve esasen fliгранlı olan kâğıtların gümrük resminden muaf tutulması basım ve yayım işlerine inkişaf verecek en büyük tedbir olarak mütalea edilmiştir. Gümrük resminin tamamen kaldırılmasına maddeten imkân görülemezse gazete ve mecmualara tatbik edilen tenzilâtli tarifenin ihtiyaca kâfi gelecek miktara çıkarılması ve bu himayenin kültür yayımında büyük hissesi olan kitap basımında da esirgenmemesi ve böylece kitap kâğıtlarına da teşmili muvafık görülmüştür.

Yayım işlerinin genişlemesi bütün bölgelere bol miktarda gazete, mecmua ve kitap sevk etmek suretile kabil olacağına nazaran posta ücretlerinde tenzilât yapılması ve bilhassa gazete ve mecmualarla kitap

arasında bir fark gözetilmemesi, yani bütün neşriyatın kilosu
kuruluştan sevki ve bundan başka taahhüt ücretlerinin paket başına
kuruluşun bir kuruşu tenzili, gazete ve mecmuaların tek sevkiyatında
on paralık pulla iktifa olunması alınması gereken tedbirler arasında
mühim görülmüştür.

Kitapçılığın bilhassa uzak vilâyet ve kazalarda tamimi için kitapçı-
kazanç vergisinin asgarî nisbetine tâbi tutulması da bu meyanda
görülmüştür.

Yayım işleri etrafındaki tekliflerimizin yüksek Kongrece kabul ve
bunı saygılarımızla dileriz.

Yayım işleri: Encümenimiz yayım işlerinin tam manasile başarılı-
için bir şirket kurulmasını muvafık görmüş ve aşağıdaki formülü
kongrenin kabulüne arz etmiye karar vermiştir.

1 — Maarif Vekilliği kendi daire ve müesseseleri neşriyatının satı-
şını (şimdiye kadar Devlet Matbaasınca satıcılara deruhde ettirilegelen
manâ asgarisi ile) bütün Türk kitapçılarının kurduğu bir yayım şirke-
teserü tahsis eder.

Şirketin şekli ile işleme teferruatı Maarif Vekilliği ile anlaşıldıktan
sonra tayin ve tesbit olunur.

Bu neşriyatın satışı ile iştilgal etmek bu şirketin ortak veya ajanla-
şıkta olur. Ve ortaklar neşriyat satışı işinde şirketten başkasile mua-
de bulunamaz. Ancak şirket herhangi bir eseri bulup yollamaz ve
yapamayacağını bildirirse o eseri yerinden tedarikte ortak veya
serbest olacaktır.

Şirket en az on beş müessisin iştiraki halinde işe başlar.

Okunmuş kitap alıp satanlarla mümâsil bir satış teşkilâtının vekili ve
müessili olanlar şirkete ortak olamazlar.

Hareketleri şirket aleyhinde görülenlerle kitapçılık veya naşirliği
olanlar ortaklar kararı ve Maarif Vekilinin tasdiki ile şirketten çıkarılır.

Kurulurken şirkete girmiyen kitapçılarla kitap naşirleri kuruluştan
yıl geçinciye kadar iştirak hakkına maliktirler. Bu müddet içinde
olanlar müessis sayılır ve bir müessislik hissesi alırlar.

Gazete ve mecmua sahip, tâbi ve naşirleri de bu şirkete müddet
sınırlı olmaksızın ve müessis sıfatile iştirak edebilirler.

Şirketin kazancından sermayeye hisse ayrıldığı gibi yine şirkete
girmeyen satıcılara sattıkları ve ortak naşirlere de neşrini şirkete tevdi
ettikleri eserlerin satışı yekûnu üzerinden bir hisse ayrılmak esastır. Bu
eserlerin nisbetlerini tayinde alâkalıların bugünkü kazanç nisbetlerini
bugünkü kadar muhafazaya dikkat olunur.

2 — Maarif Vekilliği şirketin işlemlerini kolaylaştırmak için faizsiz elli bin liralık bir kredi temin eder. Ve kendi neşriyatını on aylık bir vade ile verir.

Maarif Vekilliği kendi neşriyatından satıcılara verilmekte olan % 25 iskontonun % 30 a çıkarılması için kanun teklifinde bulunur. Öteki Vekillikle Devletten yardım gören bütün cemiyetler neşriyatının aynı şartlarla şirkete verilmesi için teşebbüslerde bulunur. Şirketin satıcı bulmak maksadile resmî makamlara müracaati halinde kendisine yardım olunur.

3 — Şirket bu hasru tahsise ve yukarıki maddenin icrasına mukabil:

a) Maarif Vekilinin tayin edeceği evsafın asgarisile hiç olmazsa belediye teşkilâtı olan her yerde ve nihayet bir yıl içinde birer satıcı bulur.

(Şirketin satıcı bulmağa mecbur edildiği yerlerde satıcılığın ya muayyen bir müddet ve hudut ile tek satıcıya hasrını yahut bu kabîl yerlerdeki satış işlerinin belediye vazifeleri, postaneler veya devlet inhisar maddelerinin satış teşkilâtı arasına kabulünü temin etmeyi Maarif Vekilliği kendi üzerine alır).

b) Sahipleri tarafından diledikleri yerlerde satışa arz olunmak üzere tevdi oluncak her türlü neşriyatı kendi mahiyetleri icabınca ve aynı mahiyetteki eserlere müsavi muamele tatbik etmek ve bunlardan alınacak komisyon Maariften alınan komisyonun % 50 sinden fazla olmamak şartile satışa çıkarır ve tâbillerle neşirlerin haklarının ziyana meydan vermez.

c) Şirketin bütün muamelâtı alâkah Vekâletlerde Maarifin ve şirketlerin her türlü kontroluna açık tutulur.

d) Bu kayıtlar hilâfında hareket olunursa mukavele feshedilir.

Basım işleri: Encümenimiz basım evlerimizde iş verimini arttıracak ve kaliteyi yükseltecek başlıca tedbirleri yüksek Kongreye arzeder:

1 — Türk basım endüstrisinin inkişaf edebilmesi için basım evleri kurulurken bazı vasıflar aranılması iik iş olarak telâkki edilmiştir.

Bir tipo basım evi için asgarî vasıflar şunlardır:

a) On forma yazı dizebilecek muhtelif karakterlerde yirmi büyük kasalık harufu veya bir dizi makinesi.

b) En az bir pedal ve bir düz tipo baskı makinesi.

c) Bir giyotin kağıt bıçağı, bir tel dikiş ve bir perföre makinesinden ibaret cilt atelyesi.

d) En az üç beygirlik motör kuvveti olması.

(Burada mevzu bahis olan şekil ideal bir matbaa tipidir. Yani dahil olacağı bir münakasada cilt işi bulunmadığı zaman mücellitevi olmıyan bir matbaa bu münakasaya iştirak edebilir).

Bir lito basımevi için asgarî vasıflar şunlardır:

a) Bir transport tezgâhı ve taş silme tertibatı.

b) Bir litoğraf baskı makinesi ve on adet kalıplık maden levha veya litoğraf taşı.

c) Bir kâğıt bıçağı olmalıdır.

Yukarıda gösterilen tiplere dahil bulunmayan ve sadece gazete çıkarmak için kurulan dizi atelyesinden veya bir rotasyon ve düz tipo makinesinden ibaret teşekküllere ise gazete basımevi adı verilmelidir.

Verilecek ruhsat kâğıtlarında basımevlerinin ihtisas şubesi :

Tip, lito veya gazete basımevi diye gösterilmelidir.

Bugün mevcut olan basımevleri de bu formüle göre bir yıl içinde vaziyetlerini tayin etmeye mecbur tutulmalıdırlar.

2 — Hakikî basımevlerinin dışında kalan ve fakat şimdiye kadar yanlış olarak matbaa adını almış bulunan pedal evlerinin sadece davetiye, kart, el ilânı, liste ve emsali gibi küçük işler basabilmek üzere ayrı bir ad taşımaları.

3 — Basım işinin kalitesini yükseltebilmek için hemen, dizi, bası, cilt, klişe, lito işçisi ve bası ressamı, musahhah yetiştirmek üzere müstakil bir mektep ve kurslar açılmasını Maarif Vekilliği temin etmelidir. Buralara bilhassa orta tahsil yapmış derlitoplu aile çocukları alınmalı ve bunun temini için san'atın şerefine, iyi ve kazançlı mesleklerden biri olduğuna gençlerin dikkati celbedilmelidir.

4 — Sadece kitap ve mecmua basacak bir basımevinin istenilen teşkilâtı meydana getirmesi hemen imkânsız gibidir. Basım endüstrisi için son derece mühim bir iş kaynağı da reklâm baskı işleridir. Maalesef mevcut olan Damga Kanunu ve belediyelerin pul ve diğer afiş resimleri memleketimizde reklâm yapmak imkânını aşağı bir dereceye indirmiştir. Her çeşit ilâna konulmuş bulunan çeşitli damga ve belediye resimlerinin ıslahı ve kolay tatbik edilir bir şekle sokulması zarurîdir. Bilhassa her birine teker teker pul yapıştırılan ilânlarda işi kolaylaştırmak ve mütegebbsi takyit etmemek için maktuiyet esası kabul edilmeli, gazete ilânlarında olduğu gibi bir tek nüsha üzerine muayyen kıymetli pul yapıştırıp saklamalıdır. Memleket içindeki her belediye, ilân işinde ayrı ayrı nizamlar koymuşlardır. Bu nizamların ve resimlerin birleştirilerek tek bir teşkilâta bağlanmasına şiddetle ihtiyaç vardır. Bu işi diğer memleketlerde herhangi bir ilâncılık şirketi başarmaktadır.

5 — Basımevleri için ecnebi memleketlerden mütehasıs getirilebilmesi ve bu gibi mütehasıslardan ayrıca ihtisas vergisi alınmaması.

6 — Basımevleri sanayi müessesesi sayılarak ticaret bankalarının faaliyetleri mevzuları haricinde sayılmakta ve bu yüzden basımevleri kredi bulamamaktadırlar. Matbaaların millî bankalarda kredi bulabilmelerinin temini.

7 — Ecnebilerin basımevi açmalarına müsaade edilmemesi ve mevcutlarının tasfiyesi.

8 — Basım malzemesi gümrüğü son yıllarda son derece artmıştır. Bilhassa kâğıt ve mukavvanın gümrüğü en lüks eşyayı geçerek % 300 ü bulmuştur. Bu vergilerin iktiham edilebilir bir dereceye indirilmesi.

9 — Kitap, gazete ve mecmualarla Maarif Vekillîğinin faydalı göreceği şeylerden başka hariçten gelecek matbuaların memlekete girmesinin men'i veya gümrük resimlerinin arttırılması ve bilhassa Sellofan ve parefilli kâğıt ve mektup zarflarının baskılı olanlarının da keza yüksek resme tâbi tutulması.

10 — Birinci sınıf sanayi müessesesi olan basımevlerinden ayrıca yılda on sekiz bin kilovat elektrik sarfı istenilmektedir. Basımevleri hususî vaziyetleri dolayısıyla bu miktarı dolduramamaktadırlar. Diğer evsafı tamam olan basımevlerinden bu kaydın tamamını kaldırılması.

11 — Basımevlerinden birinci sınıf muafiyet ruhsatnamesini haiz olanlardan gayrisinin diledikleri takdirde maktu vergiye tâbi tutulmaları.

12 — Matbaaların kırpıntı kâğıtları ihraç edilememekte, son zamanlarda İzmit fabrikası da bunları almadığından yığılıp kalmaktadır. Bu kâğıtların evvelce olduğu gibi ihraç edilmesi veya değer fiatle İzmit fabrikasının mübayaasının temini.

13 — Kitap formalarının da satılamayıp depolarda kitap halinde kalmış ve kullanılmamış olanlarının gazete kâğıdı gibi kilo ile satılmasına müsaade edilmesi.

14 — Gazete, mecmua ve kitapları devletin muhtelif dairelerine ayrı ayrı vermeğe mecbur tutulmuş bulunuyoruz. Tatbikatta son derece müşkül olan bu şeklin basitleştirilmesi, ve devletin muhtelif dairelerine verilecek nüshaların bir tek makama meselâ yalnız Derleme Müdürlüğüne verilmesinin temini.

15 — Rejim aleyhinde olmıyan alelâde basım suçlarında, bilhassa yazan ortada varken basımevinin ve hattâ kitapçının suç ortağı sayılmaması.

16 — Yeniden vilâyet matbaaları ve hususî idareler ve belediyelerce matbaa açılmaması.

17 — Yarı resmî matbaaların da resmî matbaalar gibi hariçten iş almasının men'i.

18 — Matbaa sahiplerinin münakasalara kendi derecelerine göre kabulleri.

Devletten görecekları bu yardımlara mukabil matbaa sahipleri de işleri kalite itibarile daha mükemmel bir hale getireceklerini ve aralarında yapacakları bir tesanütle işleri zamanında yetiştirmek, iyi mürekkep kullanmak ve nisbetsiz fiatler yerine mütevazın ve bugünkünden ucuz bir barem kabul ederek müşteriler lehine fiatleri tenzil etmeyi kabul ederler.

*
**

Muhtelif vekâletlerden gelen raporlar arasında Encümenimizi ilgilendiren bütün noktalar mütalea edilmiş ve bunlardan faydalı görülenler kendi fikirlerimizle birlikte umumî rapora dercedilmiştir.

Bu meyanda Üniversitemizin hazırladığı ve Kongre azasına dağıtılan raporun dokuz ve onuncu maddeleri Encümenimizi de alâkalandırdığı için bilhassa mütalea edilmiş ve arkadaşlarca da tasvip ve iştirak edilmiştir.

Yine Güzel San'atler Akademisi raporunun a) ve b) fıkraları bizce de tasvip edilmiş ve bu fikirlere iştirak olunmuştur.

Kongreye iştirak eden arkadaşlardan bir çoğunun verdikleri raporlarda aynı meseleler üzerinde ittifak hâsıl olmuş ve bunlar umumî rapora dercedilmiştir. Bu arada umumî rapora dercedilmeyen fakat mühim görülen bazı meseleleri de burada zikredeceğiz:

Muhtelif raporlarda radyodan ve sinemalardan azamî derecede istifade edilebileceği tebarüz ettirilmiştir.

Radyoda bir eserin ilânı için çok uzun ve sıkıcı formaliteler vardır. Bunların kaldırılması ve haftada bir gün mümkünse parasız olarak olmadığı takdirde en az bir ücretle bütün haftalık neşriyatın ilân edilmesi çok faydalı olacaktır.

Hiç olmazsa on beş günde bir sinemaların da aynı şekilde kitap ve mecmuaları ilân etmeleri temin olunmalıdır.

Kitap katalokları eskiden olduğu gibi resimden muaf tutulmalı ve her ay yeni neşriyatı bildiren ve her kesin anlayabileceği şekilde küçük kataloklar bastırılarak dağıtılmalıdır.

Vilâyet, kaza ve nahiye merkezlerindeki gazino ve kahvelerde, hapisanelerde ve buna benzer diğer yerlerde birer kitap dolabı tesis edilerek buralarda oyun oynamak yerine halka kitap, mecmua ve gazete okumayı temin etmelidir.

Taşra kitapçılarının yaşaması için okullardaki kooperatiflerin kitap satışı ile meşgul olmaması temin edilmelidir.

Kitapların üzerindeki fiatlerden aşağıya satılmaması için kitapçılar aralarında anlaşarak ve forma başına azamî bir fiat baremi tesbit ederek mümkün mertebe bu işin önüne geçmeğe çalışmalıdırlar.

Bunlardan başka satım ve yayım işini artıracak çareler mevcut ise de bunlar diğer encümenlerde de zikredileceği için tekrarna lüzum görülmemiştir.

İzzet Melih Devrim — Raporlar uzundur. Raporların Encümen rapor törleri tarafından okunmasını teklif ediyorum. Çünkü hem kâtip arkadaşlar yorulacaklardır, hem de raportör arkadaşlar kendileri yazdıkları için okumaları daha kolay ve daha muvafık olur.

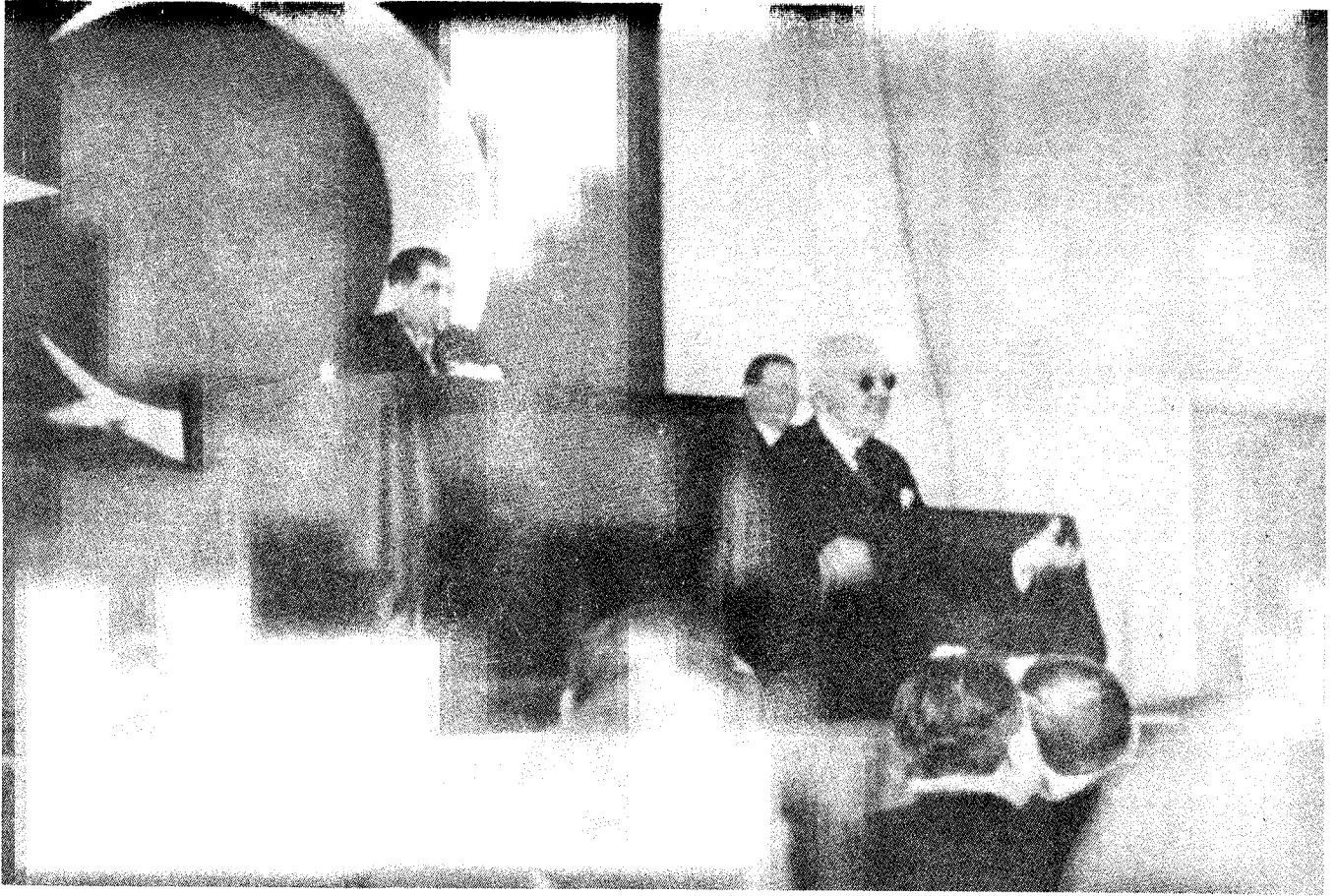
Nazmi Acar — Benim de arzum bu cümledendi. Arkadaşımın sözüne bir şey ilâve edeyim. Hangi raporun okunduğu ancak muhteviyatı dinlendikten sonra anlaşılabilir.

Başkan — Hangi encümene ait olduğu başta okundu.

Nazmi Acar — Başta yoktum. Hangi encümene ait olduğunu anlıyamadım.

Ahmet İhsan Tokgöz — Muhterem arkadaşlar; bütün meslekdaşlarımızı yakından alâkadar eden bu rapor muhteviyatını dikkatle dinledik. Yalnız burada bendeniz bir iki noktayı analize ederek daha pratik yoldan gidilmesi lâzım geldiğini tebarüz ettirmek mecburiyetinde kaldım.

Kâğıt pahalı deniyor. Doğrudur. Kâğıt çok pahalıdır, kâğıdın pahalılığının sebebi İzmit'te kurulan fabrikadır. İzmit'teki fabrika kurulunca gümrüklere yüksek tarife tatbik olunmuştur. Bu fabrikamız ancak sarfiyatımızın onda birini karşılar. Maliyeti de fazladır. Onun için kâğıt pahalıdır. Maamafih son zamanlarda gazete ve mecmualar için bir tenzilli tarife düşünülmüştür. O da pek ucuz denecek dereceye gelmemiştir. Pahalıya malediliyor. Çünkü pek çok amorti edilecek sermayesi vardır. Masrafı da biraz yüksektir. Fabrikanın kurulacağı yer için de bir ihtilâf olmuştur. Çünkü bazı noksanlar vardır. Meselâ kâğıt imâl için reçinesiz çam ağacı ve berrak su lâzımdır. (Mezu haricidir sesleri).

Kongre toplantılarından birinde üyelerden Ahmet İhsan TOKGÖZ konuşurken

Fabrikanın kâğıdı pahalıya maletmesinin sebepleri bunlardır. Hariçten gelecek kâğıtların gümrük yüzünden fiatleri yüksektir. Fabrika da pahalıya maleder, bunlardan dolayı memleketimizde kâğıt çok pahalıdır. Fiatlerin indirilmesi kat'iyen lâzımdır. Encümenin fikrine iştirak ediyorum. Fakat bu söylediğim yazı kâğıdı değil, basılacak ve neşredilecek kâğıtlarla mektep kitapları kâğıtlarıdır. Mektep kitapları kâğıtlarile ifanı yaymağa yarıyan basım kâğıtlarının indirilmesi zaruridir. Mektep kitaplarile bütün neşriyatın birleştirilmesi hakkında bir teşebbüs vardır. Bunu ben, kendi mütaleam noktasından doğru görmüyorum. Mektep kitaplarının müşterileri hazırdir. Bütün talebe velileri bunları almağa mecburdurlar. Küttür neşriyatı başka şeydir. O yayımla, müşterinin ayaklarına gitmekle satılır. Bu itibarla bu işi iki kısma ayırıp birisini Maarif kitapları diye Mâarif idaresine vermeliyiz. Diğerlerini de kendilerinin canlandırmaları icap eder. Sonra bu teşekkülün içine bir sene sonra başkaları giremez deniyor. Onlar sonra düşünülecek şeylerdir. Maarif Vekâletinin yaptığı kitaplar ayrı, diğeri de ayrı olur. Bir müellif kendi eserini kendisi bastırırsa buna giremeyecek midir? Sonra bir de matbaalar hakkında makinesi, bıçağı vesairesi nazarı dikkate alınarak bir ölçü yapılmak isteniyor. Ben buna taraftar değilim. Bugün öyle makineler icat olunmuştur ki kendisi basar, kendisi keser, kendisi bükür. Fen hergün süratle ilerlemektedir. Bu gibi şeyleri esas tutarsak müşkül vaziyetlerle karşılaşırız. Onun için burada ölçü matbaacının sermayesinin miktarı olması lâzım gelir. Şu matbaanın şu kadar sermayei sabitesi vardır denilmelidir. Yoksa her matbaacıya gidip "senin kesme bıçağın var mı? Senin makinen var mı?," diye kontrol etmek doğru değildir. Benim mütalâam budur.

Matbaaların devletin yardımile kredi bulmasını ve arkadaşlarının affına mağruren söylüyeyim, doğru bulmam. Bu şekilde yardım bulan pek çok müesseselerimiz vardır, büyük yükler altına girmişler ve ağır sıkıntı altına düşmüşlerdir.

Bunlar bir müessesesi ticariyedir. Onun sermayesi muayyen olmalıdır. Borcu yoksa ve her vakit kendisinin harekâtı onun dürüst olduğunu göstermişse ona her zaman bütün müesseseler yardım ederler. Yoksa devlet tarafından yapılacak yardımla açılan kredilerden dolayı pek acı tecrübeler görülmüş ve pekçok müesseseler borçların altından kalkamamışlardır ve kalkmalarına da imkân yoktur. Hariçten gelecek matbaaların memlekete girmesinin men'i hakkında birşey vardır. Pek çok turist şirketleri vardır. Biz de böyle şirketler tesisine çalışıyoruz. Hariçten

turistlerin getirecekleri afişleri memlekete sokmayacak mıyız? Bu da doğru değildir. Ecnebi dillerle basılmış kitapları memlekete sokmamıza imkân yoktur. Bu esasat Lozan'da kabul edilmiştir. Zaten irfanı, ilmi dağıtmak ve toplamak için kitap en büyük bir vasıtaadır. Amma Avrnpa'da kitap bastırmıyacağız.

Hakkı Tarık Us — Burada gördüğünüz kayıt ona mahsustur.

Ahmet İhsan Tokgöz — Matbuaların kuvvei muharrikesinin elektrik kilovatile ölçülmesi bence yanlış bir şeydir. İkinci sınıfa indirilenler de son alınan İktisat Vekâleti kararile birinci sınıfa geçer, muafiyete mazhardır. Onun için her iki vekâlete ayrı ayrı teşekkür ederim.

Matbuların iyi iş yapması meselesi; bu pek arzu edilir birşeydir ve elzemdir. Fakat bunun için evvelâ matbaacı arkadaşların aralarındaki gayri tabii rekabeti kaldırsınlar. Evvelâ bu lâzımdır. Benim arkadaşlarım bir yerde münakasa oldu mu makul ve hesaba müstenit rakkamların çok aşağısına inerler. Bu yüzden işte nefis olamaz. Onun için evvelâ uyuşmaları ve tayin edilen hadden aşağı inilmemesi gerektir.

Bendeniz, geçen sene İsviçre Paris ve Holanda'da tetkikat yaptım. Bütün matbaacılar arasında bir barem vardır. Hiçbir matbaacı bu baremden aşağı inemez. İndiği gibi sınıftan harice atarlar. Maruzatım bundan ibarettir.

Halit Yaşaroğlu — Müsadenizle encümen namına arkadaşşa cevap vereyim.

Başkan — Böyle her arkadaş söz söyleyince cevap verecek olursanız çok uzun ve güç olur. Hepsine birden cevap verilirse daha iyi olur.

Hakkı Tarık Us — Encümen şimdi cevap verirse bazı arkadaşlar tatmin edilmiş olacaklarından bunların söz söylemelerine mani olur.

Nurullah Ataç — Rapor iki kısımdan mürekkeptir: Birisi teknik kısma, biri de satışa taallük ediyor. Orada bir madde var. Satılmamış olan formları bütün muharirler toptan alsın ve kitaplar işportaya düşmesin deniliyor. Bunun için muayyen bir müddet beklemek lâzımgelmektedir. Böyle bir şeyin burada mevzuu bahsedilmesi kitap aleyhine bir propaganda olur. Ben kitapçıların aleyhinde bulunmuyorum. Kitapçı ve matbaacıların bunları düşünmesi lâzımgelir.

Sonra raporda radyo meselesine temas edilmemiştir. Radyo neşriyatından gazete ve kitap neşriyatından daha çok istifade edileceğinzannediyorum ve bu da kabildir. Ankara radyosu kat'iyyen edebiyat

meselesile, kitap meselesile alâkadar olmuyor. Halbeki radyo vasıtasile çok faydalı neşriyat yapılabilir.

Yusuf Şerif Kılıçer — Burada her şeyi uzun uzadıye münakaşa edersek vaktimiz kâfi gelmez, akşamı buluruz. Bunlar dileklerden ibarettir. Kabul edilir veya edilmez. Münakaşadan ziyade reyeye konulması daha kestirme bir yol olur.

Halit Fahri Ozansoy — Nurullah Ataç arkadaşımız hepimizin, bütün muharrirlerin hissiyatına tercüman oldular. Bendeniz de söz almıştım. Biz buraya gelirken bütün müellifler, Türk müellifleri kitaba ve neşriyata verilen bu alâkadan sevinç duyarak geldik ve öyle gideceğiz. Binaenaleyh bütün kongre havası içerisinde biz Türk muharrirleri kitabın işportadan çıkarılmasını istiyoruz ve böyle yazıyı reddediyoruz, kabul etmiyoruz. Biz işportada da olsa kitap olması itibarile bir kıymeti olduğuna kaniiz. Bu şekilde satılması muharriri bir tahkir demektir, bunu istemiyoruz.

İkincisi: Sinema ve radyo meselesindeki propagandanın azamî dikkatle yapılması ve bilhassa yevmi gazetelerde vaki olduğu gibi neşredilen kitaplara karşı şimdikinden daha çok alâka gösterilmesi icabeder. Bir iki yıl evvel yevmi gazetelerde neşredilen kitapların bir Bibliyoğrafisini göstermek adetti. Aradan bir sene geçmeden bu unutuldu. Bunların yerine sinema yıldızlarının hayatı kaim oldu. Mecmua ve gazetelerinin derece derece propagandalarını yükseltmelerini ve kuvvetlendirmelerini istiyoruz. Bütün bu dileklerin neticesi olarak kitabın yükselmesini istiyoruz ve kitabı düşürecek hiçbir teklife taraftar olamayız.

Yavuz Abadan — Sayın ihtisas encümeni raporu üzerine benim söyleyeceğim yalnız umumî bir mülâhazadan ibaret kalmağa mahkûmdur. Yalnız bu ihtisas encümeninin taleplerinin bilhassa Maarif Vekilliği ve devlete taallük eden şeyleri gayet basit formüle inmiş ve madde madde tadat edilmiş bir vaziyette verilmiştir. Buna mukabil kendilerinin ihtisası dahilinde olan kitabın nefasetini temin edecek olan baskı, tertip ve sair hususlarına hiç temas edilmemiştir. Bunun raporda tasrih edilmemesini bendeniz kendi hesabıma bir eksik olarak telâkki ediyorum.

Nusret Köymen — Kâğıt imali için maddei iptidaiyenin temini bakımından matbaanın nisbeten iyi cinsten olan kâğıtlarının okka ile istimal edilmemesi lâzımdır. Yalnız irfan bakımından değil iktisadî bakımdan da buna ihtiyaç vardır. Bugün ormanlarımız kâfi miktarda iyi kâğıt imaline salih ağaç veremiyor. Memleketin muhtelif aksamından bu

ağaçları getirtmek icabediyor. İzmit kâğıt fabrikasının iptidâi maddesini kullanılmış kâğıtlar teşkil ediyor. Gazete kâğıtları ağaç kabuğundan yapıldığı için bu işe pek salih olmuyor. Bilhassa birşey, hamur fevkalâde kıymetlidir. Bunların boyaları izale edildikten sonra hamur haline getirilir ve mevaddı iptidaiye olarak kullanılır, yeniden kâğıt yapılır. Bu gibi kâğıtları okka ile satmak kat'iyyen dağru değildir. İsrâf edilmemesi icabeder, çünkü matbaaların kullandıkları kâğıt hep bu cins kâğıtların hamurundandır. Bendeniz buna işaret etmek istiyorum.

Mekki Sait Esen — Bendeniz bir noktayı arzedeceğim : Gazetelerde kitap ve risale reklâmlarına yer verilmemesinden bahsettiler. Ben zannetmiyorum ki bir gazete sahibi veya neşriyat müdürü gazetesine kitap ve risale reklâmını yapmıyacaksınız diye emir versin. Muharrir arkadaşlarımızın gazetelerde bunları kendileri yazması lâzım gelir. Raporda mütemadiyen gazetelerden şikâyet edilmektedir, bunu a'zetmek isterim.

Refik Fenmen — Çok değerli mevaddı ihtiva eden encümen raporunu hepimiz dikkatli dinledik, müstefit olduk. Yalnız bendenize öyle geliyor ki pekçok teferrüatı havi olan böyle bir raporu reye koyup bunun üzerinde bir karar istihsal etmek doğru olmasa gerektir. Bu gibi umumî kongrelerde ittihaz edilecek mukarrerat daha ziyade toplu birkaç satıra sığdırılmış olmalıdır. Yoksa bir matbaanın bıçağına kadar teferruati havi bir mesele üzerinde heyeti aliyeniz nasıl bir karar verebilir?.. Binaenaleyh bu encümen kararlarının gayet umumî; meselâ tabı, neşir vesair işlerle meşgul olmak üzere şahsiyeti hükmiyeyi haiz ticarî usullerle iş yapabilecek bir kurum meydana getirilmesi hakkında birşeyi arzettirilebilir. En küçük teferrüata kadar tesbit edilerek bir karar ittihazını bendeniz yüksek heyetin salâhiyeti haricinde görüyorum.

Kâzım Nami Duru — Neşriyatın çoğalması için tabı işleriyle uğraşan arkadaşların birleşmesi lâzımgeldiğinden bahsettiler. Bu çok lâzımdır. Bilhassa bu teşekküle Maarif Vekâleti küçük bir sermaye ile iştirak ederse o vakit tabı işleri daha dürüst bir tarzda birbirile rekabet etmeksizin çalışabilirler. Bendeniz İstanbul Himayei Etfal Cemiyetinin bir eksiltme ve arttırmasında bulundum. Makbuz bastıracaktı. Matbacılardan beş altı zat muhtelif matbaalar namına münakasaya iştirak etmişlerdi. Bu muhtelif matbaaların teklifleri okundu. Neticede fiatı bir dereceye kadar indirdiler. Sonra da çıkıp gittiler. İçerde yalnız birisi kalmıştı. Biz ona sorduk. Dedik ki : Bu fiat makul mudur, bu fiat muvafık bir fiat mıdır? O bize şöyle bir cevap verdi : Ben Sekre Profesyonere riayet etmiyeceğim. Ve size hakikati söyliyeyeceğim. Bunun

maliyeti şudur ve size verilen bu fiat maliyetten beş misli yüksektir. Biz arkadaşlarla antaştık ve buraya geldik. Size kendi gözümle, kulağımla gördüğüm, işittiğim şeyi arz ediyorum. Eğer hakikaten hükümetin oldukça değerli bir sermaye koymakla iştirak edeceği bir teşekkül bu gibi hallere meydan vermiyecektir. Üstadın dediği gibi maliyet fiatına muayyen bir miktar ilâve ederek bu gibi artırma, eksiltme işime hacet bırakmıyacaktır. Zaten diğer işlerimizde yalnız matbaa işinde değil artırma, eksiltme, devlet, müessese aleyhine olduğu aşikârdır. Netice böyle birşey yapmak için Maarif Vekâleti elli bin mi, yüz bin mi, bir sermaye ile iştirak etmesi lâzımdır.

Halil Vedat Fıratlı — Ben, bu encümenin azası bulunarak çalıştım. Bu iki dava üzerinde uğraştım, Birinci mesele, organlarının mümkün olduğu kadar rasyonalize edilmesi. Bu mesele üzerinde tam iştirak halinde buraya gelindi.

İkinci mesele, arkadaşlarım bu meseleyi halletmezlerse heyeti umumiyeye arz etmek mecburiyetindeyim, dediğim için matbaa işlerinin tanzimi ve matbaaların dahi iyi çalışabilir bir hale getirilmesi meselesi üzerinde söz söylemek hakkını o zaman almış bulunuyorum.

Matbaacı arkadaşlar birçok himaye tekliflerinde bulundular ve bu himaye tekliflerinin azamî hadlerine kadar girdiler, bütün teferruatı... Evvelâ istiyorlar ki küçük sermayeler ortadan kalsın. Yahut büyük sermayenin yapacakları işlere ellerini sokmasınlar. Bıhassa matbaa tarifinin buraya getirilmesi bu sebepten neş'et etmektedir. Hususî idarelerin elinde bulunan matbaaların, devletin iştirakile nîm resmî müesseselerin elinde bulunan matbaaların kaldırılması ve münakasalara muayyen şartı haiz matbaaların girmesi teklifi de bu sebepten neş'et etmektedir. Bütün bunlar belki matbaacının daha geniş ve inkişafa mazhar olması için kabul ve üzerinde münakaşa edilebilir. Fakat benim ısrarla kendilerinden istediğim şey Maarif Vekâletinin gösterdiği kolaylıklara mukabil siz bize ne vereceksiniz? Bu sual karşısında bütün matbaacılar sustular ve herhangi bir taahhütte bulunmadılar. Halbuki kitap, mecmua, gazete meselesi hiç şüphesiz işin mahiyetine müessir olan matbaa meselesidir. Bizim matbaacılarından iki türtü şikâyetimiz vardır: Birinci hiçbir tarafta rastgelmediğimiz kadar değişik fiatlerdir. İstanbul'a nazaran Ankara matbaaları daha pahalıdır. Bir de işlerin tam zamanında yapılmaması ve kalitenin çok bozuk olmasıdır. Binaenaleyh benim encümenden ve heyeti umumiyeden ricam şudur ki: matbaacıların istedikleri bu himaye arzularına mukabil onlardan Türk kitapçılığını,

gazeteciliğini inkişaf ettirecek hem kalite itibarile iyi ve ucuz olmasını temin edecek bir takım taahhüdatta bulunmaları istenmelidir. Aksi takdirde mevcut müesseselere para kazandırmaktan başka bir işe yarayacaktır.

Namık Ambarcıoğlu — Muhterem arkadaşlar; matbaacıların değişik fiatlarla iş yaptıklarından bahs ile bunlar himaye edilirken mukabil taahhüdatta bulunmalarını arkadaşım istedi. Karşımda benden çok ihtiyar, bu meslekte yıpranmış üstadlar dururken bu hususta söz söylemek bana düşmiyecekti.

Sorarım; Burada senelerden beri matbaacılıkla meşgul birçok zevat vardır, hangisi zengin ve müreffektir? Matbaacılık öyle bir meslektir ki, bütün kazancı o gördüğünüz dört duvar içerisindeki çalışmanın pek mütevazı neticesidir. Hiçbir matbaacı kendisinin takat ve gayretinin fevkinde bir taahhüde giremez. Matbaacılık üstelik sadece kendisini vazifesine hasretmekten ibarettir. Eğer biz kendilerine mümkün olan himayeyi verirsek ve verirsenez, matbaacıardan alacağımız netice daha temiz iş olacaktır. Bu itibarla matbaacıların istedikleri geniş himayenin çok yerinde olduğunu kabul etmek lâzımdır. Matbaacılığımızın modern matbaacılıkla kabili kıyas olmayacak derecede zayıf ve geri olduğunu kabul etmek lâzımdır. Matbaacılık memleketimize yüz sene evvel girmiştir. Fakat Cümhuriyet devrinde ve bilhassa Harf inkılâbı ile eskisine nazaran on misli tarakki göstermiştir. Yine itiraf etmek lâzımdır ki Cümhuriyetin Harf inkılâbından beri, on seneden beri matbaacılık en aşağı iki hatta üç misli tarakki ve tefeyyüz eseri göstermiştir. Bu itibarla matbaacıların istedikleri himayeyi herhangi bir taahhüdulla mukayyet tutmayıp bu himayenin mutlaka lâzım ve zarurî olduğunu kabul etmek zarurîdir. Sonra muhterem arkadaşım - Ankara'da bir mecmua ile alâkadar olması bakımından olacak - Ankara ile İstanbul arasındaki matbaa ücretleri farkından bahsettiler. Bu fark hakikaten mevcuttur. İstanbul ile Ankara arasında tabii ücreti farkı olduğu gibi tabii nefaseti bakımından da fark vardır. Ankarada matbaacılık yeni inkişaf etmektedir. Bu itibarla elamanlar azdır, işçi azdır ve sonra vesait İstanbul'dan gelmektedir, hattâ işçi dahi İstanbuldan gelmektedir. Halbuki bir matbaa işçisi İstanbul'da hayatını tanzim etmiş, muhitini yapmıştır. Oradaki yaşayışını bozarak buraya getirmek matbaa sahibine çok pahalıya malolmaktadır. Çünkü Ankara'da şeraiti hayatiye ve havayici zaruriyenin tesirleri vardır. Bütün bunlar hattâ ev kiralari işçi ücreti üzerine tesir yapmaktadır. Bunun için de iş bittabî pahalıya malolmaktadır.

Muhterem üstatlar, arkadaşlar, sizin topunuz, tüfenginiz, tayyareniz matbaalardır. Kaleminizle hiçbir şey yapamazsınız. Sizin için çalışan matbaacılar emin olunuz feragatle çalışıyorlar. Bütün gazeteciler gözlerini yumdukları zaman hayatında kazandıkları bütün servetlerini dört duvar içerisinde bırakırlar. Onlardan bu himayeyi esirgemeyiniz (*alkışlar*).

Tahsin Demiray — Bendenizin anladığım müteaddit matbaaların geniş mikyasta himaye edilmeleri değildir. Biz memlekette her şeyi yeniden tanzim ediyoruz ve bunları birer birer tanzim ediyoruz. Öyle meseleler vardır ki talimatnameleri, kanunları otuz sene evvel yapılmıştır. Bugünün ihtiyaçlarına uymuyor. Hakkı telif, edebî mülkiyet kanunları böyle değil midir? Binaenaleyh biz her şeyi vakti gelince ele aldığımız gibi matbaacılık işini de elimize alıyoruz. Haddi zatında yeni bir şey talep edilmiyor. Bugün matbaa açmak için bir istida vermek, on liralık pul ile bir ilmühaber getirmek Matbuat Müdürlüğünden ruhsat almak kâfi geliyor. Öte tarafta kanun, işlerini tanzim etmiş bulunan İktisat Vekâleti yeni bir iş bürosu teşkil ettiği zaman yahut büyük küçük bir fabrika tesis edebilmek için bir çok kuyut ve şurut istiyor. Koyacağı motörlerin, makinelerin evsafını vesairesinin plânını istiyor. Ondan sonra da muvakkat bir ruhsat veriyor. Üç sene sonra müessese tekemmül ediyor ve fabrika sahibi diyor ki; (Fabrikamı verdiğim plâna göre kurdum, gelin bakın) bunun üzerine sanayi müfettişi ve müteaddit kontroller tarafından görülüyor. Ondan sonra küçük bir fabrikanın açılmasına müsaade ediliyor. Bir fabrikanın açılması en küçük iş yapan bir müesseseye motör koymak için, hattâ bir kasap dükkânına motör koymak için evelden plân isteniyor. Ben matbaacı değilim. Yalnız arkadaşları dikkatle dinledim. Kendim de ötedenberi neşriyat yapmak dolayısıyla matbaa ile on senedenberi alâkadar olduğum için söylüyorum. Matbaaları bugün memleketimizin geniş neşriyat programını karşılayacak vaziyete koymak bakımından mütalea ediliyor. Yoksa yeniden bir himaye istemek vaziyeti yoktur. Öyle diyorlar ki siz yanılıyorsunuz. Siz muharrirler matbaalardan şikâyet ederken bir yerde haksız bulunuyorsunuz. Levhası matbaa diye yazılı olan her yer matbaa değildir. Bu vaziyet devam ettiği takdirde matbaacılık inkişaf edemeyecektir. Fakat diğer taraftan yüz bin lira ile teşekkül etmiş olan koskoca meselâ bir Ahmet İhsan Matbaası varken öbür taraftan Büyük Emel matbaası diye imtiyaz almış ve bir tavan arasına çıkmış, kredi ile biraz para bulmuş, biraz da hurufat almış ve karşınıza çıkıyor, Büyük Emel matbaasının sahibiyim diyor. Münakasaya giriyor, ihaleye giriyor. Size fiat veriyor ve sizi

şasırtıyor. Çünkü o matbaacı değildir. Bendeniz komisyondaki müzakereleri dikkatle takip ettim, münakaşa ettim ve arkadaşların fikirlerine bildiklerimi ilâve ettim. Maksudım matbaacıları himaye değildir. Yalnız matbaacılığa bir düzem vermektir ve nihayet sanayi müesseselerimizden matbaacılığımızı tarif etmektir. Matbaacılık hakkında söyleyeceğim bunlardan ibarettir.

Kitapların kilo ile satılması meselesine gelince; bu, eski bir derttir. Elbette kitap kilo ile verilmemelidir. Yalnız öyle bir vaziyet vardır ki yevmî gazetelerin kâğıdı son zamanlarda otuz dört, otuz altı kuruşa satılıyorken kâğıtlarını öyle bir yoldan 12 kuruşa maledebilmektedirler. Binaenaleyh mevcut yerli gazeteler her gün fazla tiraj yapmalarında hiç bir mahzur görmüyor, çünkü bunları sonra 14 kuruşa satabiliyorlar. Pis kâğıtlara şeker vesaire sarılarak çocuklara verildiği için belediye böyle bir karar ittihaz etmişti. Fakat gazeteciler daha ağır basarak gazetelerin satılmasını temin etmişlerdir. Halbuki kitaplar böyle değildir. Kitapçılar bütün kitaplarını ciltletmezler. Matbaada forma halinde kalır. Gazeteciler artan gazetelerini nasıl satabiliyorlarsa matbaacılar da matbaada kalan formların kullanılmamış bir halde bulunanlarını onlar gibi satabilsinler. Binaenaleyh bu istekte kitaba karşı en ufak bir şemme, yerinde olmıyan en ufak bir görüş yoktur. Bu itibarla müsterih olmaları lâzımgelir.

Bir nokta daha nazarı dikkatimizi çok celbetti. Matbaacılar beş misli pahalıya almışlar. Sorarım, bu teşekkül nasıl olmuş da beş misli fazlaya bir şartname yapmış. Çünkü malûualiniz eksiltmelerde şartname yapılır. Devletin koskoca bir matbaası var, öbür teşekküller var. Demek ki şartname uygun yapılmamıştır.

Arkadaşlar, burada matbaacılar iki üç kişiden ibarettirler. Uzun müddet maruz kaldıkları eşitli fiatler yüzünden, verdikleri işler dolayısıyla memnun kalamamaktan mütevellit hakları ibrarları arkadaşlar izhar ediyorlar. Fakat düşünmelidir ki onlar iki üç kişidirler. Eğer onlar aleyhinde fazlaca ses çıkıyorsa bu, bir tesadüf eseri olarak matbaacıların bir kaç kişilik kitle ve diğerlerinin kalabalık bir halde burada karşılaşmaları yüzündendir.

Halit Fahri Ozansoy — Yine dönüp dolaşıp kitapların işporta meselesine geldik. Bunu anlayamadık. Tâbie her hangi bir şekilde gelmiş olan formalar dışarıda kese kâğıdı olamaz. Bu hususta bir hatıramı söyleyeyim, mesele son zamanlarda olmuştur. Benim bir şiir kitabım çıkmıştır. Bu şiir kitabının içerisinde iki şiirin bir kaç mısrağında fahiş hatalar olmuştur. Onların birinci formasını kabul etmedim. Onlar satışa

... dedi, bir köşede kaldı. Onun yerine forma bir daha basıldı. Yanlış
... forma matbaada kalmıştı. Bunu matbaacı satarsa yarın bir de
... taksınız ki her hangi bir peynirin içerisinde kendi kitabınızın,
... şiirinizin bir parçasını göreceksiniz. Onun için her hangi bir şekilde
... olsun eski kâğıt satışının men'ini tekrar rica ediyorum.

Matbaalar meselesine gelince; büyük matbaalar küçük matbaalarla
... bir mücadele halindedir. Bunlar fiatleri mütemadiyen düşürü-
... lar. Şuna işaret etmek isterim ki büyük matbaaların aralarında anla-
... fiatleri umumî olarak makul bir tarzda bir noktaya teksif
... leri lâzımdır. Bu sayede çok kitap basmak imkânını bulabilirler.
... karşı küçük matbaaların demin söylenen tavan arasında işleyen
... nelerin vaziyeti, maalesef bugün kitapçılarımızın çoğu ucuza malet-
... eri için onlara mü'acaat etmektedirler. Benim başıma da geldi. Bir
... kitabımı okumam lâzım geldi. Kendi yazımı kendim okuyama-
... Sebep, ucuza maletmek için kullandıkları mürekkebin bir müddet
... uçuş gitmesidir. Fakat bu işte kabahat yalnız matbaacıların de-
... Niçin nalıncı keseri gibi hep bir tarafa yontuluyor? Her şeyden
... kitapçılardan iyi kitap basmak gayesini gütmeleri lâzımdır. Onların
... den matbaacı gelir. Yoksa mutlaka ucuza çıkarmak gayesi takip
... ne ne nefaset olur, ne bir şey olur. Binaenaleyh sade matbaacılarla
... bir parça da kitapçılara hücum edilmek lâzım geldiği kanaatin-
... . (Alkışlar, müzakere kâfi sesleri)

Muvaffak Menemencioğlu — Zannediyorum ki programda kon-
... öğleye kadar biteceği yazılıdır. Halbuki öğleden sonra ve yarın
... akşama kadar da müzakere olsa bu şekilde biteceğini zannetmiyorum.
... müzakerenin bu şekilde inkişafına sebep yoktur. Çok müdafaa ediliyor.
... deniz matbaacıların hukukuna hürmetkârım. Maksudımız burada
... Türkiye fikir âleminin hukukunu tefrik etmektir. Binaenaleyh
... bir encümenin tetkikatına bu kadar vakit verir, ve diğerlerini
... beşer dakikaya inhisar ettirecek olursak daha esassız bir şekilde
... almış oluruz. Binaenaleyh makamı riyasetin bu hususta karar alma-
... edirim, yoksa yarın akşama kadar da çalışsak müzakere belki
... olabilecektir. (Doğru doğru sesleri)

Başkan — Muvaffak Menemencioğlu'nun kifayeti müzakere hakkında
... teklifi vardır. Bu teklifi reyinize koyuyorum. Kabul edenler lütfen
... ı kaldırsınlar.

İsmail Hakkı Babaoğlu — Encümen namına cevap versinler.
... dan sonra kifayeti müzakere tavrı mevzuubahs olabilir.

Başkan — Evvelâ kifayeti müzakere tahririni reye koyayım, ondan sonra encümeneye söz vereceğim.

Müzakerenin kâfi olduğunu kabul edenler... Etmeyenler. Kifayeti müzakere tahriri kabul edilmiştir.

Halit Yaşaroğlu — Encümen namına söylüyorum. Derdimiz müşterek, hatamız müşterektir. Hata kitapçıda, muharrirde, matbaacılar da, hepimizdedir. Binaenaleyh hepimiz hatalarımızı kabul ettikten sonra hiçbir mesele kalmaz, tatlı tatlı konuşabiliriz.

Çok sayın üsdadımız, kıymetli ağabeyimiz Ahmet İhsan Tokgöz kitapların ayrılma meselesine temas ettiler. Evvelâ buna cevap vereceğim. Bugün kitap yayımının yolunda yapılmamasının birinci sebebi kitabın az satılmasıdır. Bizim Çemişkezek'te değil Erzincan'da da, Van'da da, Diyarbakır'da da bayimiz yoktur. Mecmua ve gazeteler daha çok satıldığı için onlar bayi bulabiliyorlar. Fakat on-on iki sene evvel iki yüz kadar bayimiz varken paralarının verilememesi yüzünden bu bayiler bugün elliye inmiştir. Bunlara her kitaptan ikişer üçer gönderirsek yüz elli kitap eder. Bin beş yüz tane basıyoruz ve tabiidir ki kitap pahalı oluyor ve satılmıyor. Düşündüğümüz şu: Maarif Vekilliği yüksek makamının yardımlarıyla bayi teşkilâtı yapmak, bütün kazalara, nahiyeler, hattâ belediye teşkilâtı olan köylere kadar kitap yaymak. Bu suretle bayi miktarı pek çoğalacaktır. Şimdiki vaziyette kitapçılar zararlarını mektep kitaplarının satışıyla kapatıyorlar. Eğer mektep kitapları ayrı bir yerde satılırsa başka hiçbir kitap satışı yapılamaz. Biz de bayi teşkilâtı yapamayız. Yani 600 bayi teşkilâtı. Halbuki mektep kitapları mecburî satışa çıktığı için Çemişkezek'teki de, Darendedeki de alacaktır. Diğer taraftan mektep kitabını almak mecburiyeti dolayısıyla oralarda birer bayi vücade getirirsek ve bu bayilere gazete, mecmua gibi neşriyatımızı birer nümune olarak kataloklarımızla beraber göndermek imkânını bulursak o zaman kitap satışı da temin edilecek, bu sayede hem matbaacı iş bulacak hem de kitapçı kitabını satabilecektir. Bu sayede ekmek, peynir pahasına kitabını satmak mecburiyetinde olan muharrir para temin imkânı da hâsıl olacaktır. Biz muharriri mes'ut edemiyoruz, muharrir de bizim gibi bedbahtır. Çünkü kitabını satmıyoruz. Fakat kazandığımız zaman elimizden geldiği kadar geçindirecek birşey vermeği temin ediyoruz.

Binaenaleyh Ahmet İhsan üsdadımız da bunu dinedikten sonra kani olmuşlardır. Satamadığımız kitaptan yaptığımız zararı ancak mektep kitaplarının satışından telâfi edebiliyoruz. Çünkü mektep kitaplarının satışı mecburî olduğu için en ufak yerlerde dahi satılabilir. Bir de

ayrıca bayilerden bu suretle istifade ediyoruz. İlerde bir teşekkül vücade getirilirse elbirliği ile çalışılarak bütün kitaplar satılacak ve bu dava da halledilecektir.

Nurullah. Ataç ve Halit Fahri Ozansoy arkadaşlarımız kilo ile satış meselesine temas ettiler. Onlar bu meselede nekadar hassas ise biz kitapçılar daha fazla hassasız. Çünkü bir kitap demek bizim için kıymetli bir evlât demektir. Onları kâğıtçılara satarken bizim yüreğimiz iki defa sızlıyor. Bukadar emekle vücade getirdiğimiz bir kitabı satılmıyarak kâğıtçılara intikal etmesi bizi onlardan fazla müteessir eder.

İkincisi de kendi firmamızı taşıyan bu kitabın işportaya ve kâğıtçıya inhisar etmesidir. O halde niçin bunu yapmağa mecbur oluyoruz? Bir kitap faraza bin nusha basılıyor. Sevki tesadüf veya sevki kaza diyeyim, başka birşey diyemem, yüz tanesi satılıyor, 900 ü kalıyor. Demin temas buyuruldu. Aklımıza sonradan geldi. Başımıza geldi de bunların hepsini mücellide başlangıçta vermiyoruz. Hiç olmazsa kapaktan kazanıyoruz. Geri kalanları ambarımıza koyuyoruz, lâzım oldukça ikişer ikişer çıkarıyoruz. Meselâ benim Vezirhandaki depom ağzına kadar dolmuştur. Şimdi yeni depo tedarik etmek mecburiyetindeyim. Bütün arkadaşlar bu vaziyettedir. Bu ne demektir? Sermayemizin orada küflenüp kalması demektir. Depo dolunca bu kitapları ne yapacağız? Bu kitaplar her birimize hiç olmazsa üstündeki fiatin üçte birine veya dörtte birine mal olmuştur. Bunu müşteriye satamıyoruz. Bu sermaye orada yığılıp kalıyor. Bunları yani bu depo ettiğimiz kitapları ne yapalım? İşportaya mı dökelim? Yoksa Çemberlitaş hamamındaki külhanda yakalım mı? Eserlerin işportaya dökülmesi kadar acı birşey yoktur. Çok şükür benim hiçbir eserim işportaya şimdiye kadar düşmemiştir. Bu kitapları muhakkak bir yere vermeliyiz. Bunları satmak mecburiyetindeyiz. Bunun için üç şey vardır: Ya muharrire satarız. Kitapçı, muharrire biz kitapları kilo ile satmak mecburiyetindeyiz. Bunu alır mısın? Fazla birşey değil 200 kilo kadar birşeydir. Kilosu de 12 kuruştan. Sen bunu ne yaparsan yap ister dostuna dağıt, istersen depo et. Muharrir buna razı mı? Biz buna razıyız. Muharrir buna razı ise derhal göndeririz. Bir şekil de İzmitteki kâğıt fabrikasına satmaktır. Fakat bu da fiati indire indire (60) paraya indirdi. İnsafa bakın. Meclisten çıkardıkları bir kanunla onlar 14 kuruşa satıp dururken ve biz 32 kuruşa aldığımız halde bu kâğıtları 60 paraya satmamıza yüreğiniz razı olur mu? Biz bu kitapların sergiye düşmemesini temin için bir usul yaptık. Böyle elde kalır sergiye satılmak için verilecek kitapların birinci formasını çıkarıyoruz, onu yırtı-

yoruz. Binaenaleyh kitabın birinci forması yırtılınca kimin eseri olduğu belli olmuyor. Muharrire hürmet için bukadar külfet lâzımdır. Biz birinci formayı ayırıp yırttıktan sonra kese kâğıtçıya satalım diyoruz. Bunu muharrirler kabul etsinler. Bunun için 12 kuruştan almasını evvelâ kendilerine teklif edelim. Almadığı takdirde yukarıda arzettiğim birinci formayı yırtıp kese kâğıtçıya satalım. İstedığımız bundan ibarettir.

Yavuz arkadaşımızın dediği, kitapçılar acaba ne yapacaklar? Bize ne vadedecekler. Demin arzettiğim şerait içerisinde satışımız 200 - 300 ü geçmediği bir sırada bizden ne beklenabilir. Matbaacılardan ne istenebilir. Matbaacıların bu işde hiçbir kabahati yoktur. Eğer ona istediği para verilirse pek tabiidir ki eser de nefis olur. Kemali iftiharla söyleyeyim ki Ahmet İhsan, Cümhuriyet, Alaettin ve bilhassa Devlet matbaalarında Avrupa matbaaları eserleriyle rakabet edecek kadar nefis eserler tabedilmektedir. Verdiğiniz on liradır. Onlara % 20 fazla verilirse istenilen nefaset temin edilir. Onların da istedikleri fazla bir şey değildir. Bu sayede yayım da bu nisbette çoğalır. Kitapların satışı memlekette ne kadar çoğalırsa fiyat ta o nisbette ucuz olur ve ikinci derecede de kitaplar nefis olur.

Yavuz arkadaşşıma şunu söylemek isterim ki kitap satışının çokluğu nisbetinde ucuzluk ve nefaset temin olunur. Kitapçı, matbaacı ve muharrir birbirlerinden ayrılmalarına imkân olmıyan üç unsurdur. Saadetleri ve kederleri de müşterektir. (*Alkışlar*)

Sait arkadaşımız dediler ki gazeteler kitapları reklam etmiyorlar. Ben bu güne kadar hiç bir gazeteye verdiğim ilânın basılmadığını görmedim. Hepsine teşekkür ederim. Yalnız şunu arz edeyim ki pek kısa geçiyorlar. Sonra verdiğimiz ilânlar sekiz puntuluk basılıyor, nazarı dikkati celbetmiyor. Bizim istediğimiz şekil şudur: Rica ediyoruz, derleme müdürlüğüne bir memur ilâvesile bir büro teşkil etsinler. Göndereceğimiz kitapları bu büro okusun ve bir gazeteye yarım sütun veya bir sütun, nihayet ona ait bir bibliyografyası yapılsın ve gazetede o unsun.

Benim çıkardığım bir kitap var. Eşe dosta yaptığım rica sayesinde itiraf edeyim ki dört ayda üç bin tanesini satmağa muvaffak oldum. Şimdi ikinci tabını çıkarıyorum. Kitap güzeldi, temiz basılmıştı, ucuzdu. Arkadaşlarım reklam yaptı, ben de 150 lira kadar reklam parası verdim. Yani demek istiyorum ki iyi bir kitap bol reklam yapılsa satılır. Satılması için bir takım vasıflar vardır ki her zaman bunları bir araya top-

lamak lâzımdır. Her zaman onları yarım sütunluk yazılarla dercetmek lutfunda bulunmalarını gazeteci ağabeylerimizden rica ediyoruz. Kitaplarımızın satılması ve okunmasıyla, yani müşterek gayretimizle memlekette kültür hayatı ilerliyecektir, gazete ve mecmuanın sürümü de artacaktır. Refik ağabeyimiz en ufak teferruata kadar koyduğumuzu söylediler. Elbette koyduk. En ufak teferruata kadar koymazsak yarın Maarif Vekilinizden (Sizden şunu, bunu bekliyoruz) diyecek olursak bize sizin istediğiniz üç satır içinde kompilike bir şeydir, demez mi? Onun için bu en büyük derdimizi mufassalan yazdık. Refik bey ağabeyimiz bu tafsilattan dolayı bizi mazur görsünler.

Söyliyeceğim belli başlı şeyler bunlardır. Muhterem Maarif Vekilimizden ricamız ve sizlerden de istirhamımız, şu yazdığımız mazbatayı aynen kabul buyurarak Maarif Vekâletinin, bu arzularımızın yavaş yavaş yapılması için bize müzaharetlerine sizin iştirakinizdir.

Başkan — Arkadaşlar, rapor okundu. Lehte ve aleyhte söz söylendi. Kifayeti müzakere kararından sonra raporu yapan encümenin reisi cevabını verdi. Söylenen şeylerin harfi harfine zabtı tutulmaktadır. Mazbuttur. Onun için raporun lehinde veya aleyhinde söylenmiş bütün fikirler tesbit edilmiştir. Bundan dolayı raporun heyeti umumiyesini reye koyacağım. Şunu da tasrih edeyim ki, bunun tatbikine geçildiği zaman bu mütalealara lehte olsun, aleyhte olsun hükümet nazarı dikkate alabilir.

Onun için raporun heyeti umumiyesini reyinize arzedeceğim. Raporun heyeti umumiyesini kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsınlar. Raporu heyeti umumiyesi kabul edilmiştir.

Verilmiş iki taktırir vardır, onları okuyacağım.

Refik Ahmet Sevengil — Bu taktırirler maal itibarile birbirine yakındır. Bunlar söz söyleyecek arkadaşların azamî olarak beş dakikadan fazla söylememelerini teklif ediyorlar.

Başkan — Bu taktıriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Kabul edilmiştir.

Sonra neşriyat meselesi hakkında Ali Riza arkadaşımızın verdiği bir taktırir vardır. Bunda nazarı dikkate alınması lâzım gelen kısımlar da vardır. Fakat müzakerenin kifayetine karar verildiği için taktıriri okutmuyorum. Onu da nazarı dikkate alırız. (*Muvafık sesleri*)

Şimdi ikinci encümenin raporunu, verdiğimiz karar mucibince rapor-törüne okutuyorum.

II

Dilekler Encümeni Raporu

Değerli Kongrenin birinci umumî toplantısında Dilekler Encümenine ayrılan âzalardan ekserisinin huzurile 2 Mayıs 1939 salı günü öğleden sonra toplanan encümenimiz reisliğine Bayan Nakiye Elgün'ü, raportör-lüğüne de B. Mecdi Sadri Sayman'ı seçmiş; takip eyliyeceği mesaf tarzını tespit eyledikten sonra çalışmalarına başlamış ve ilk iş olarak kongre reislik divanı tarafından kendisine havale edilen muhtelif rapor ve yazılı teklifleri tetkike koyulmuştur.

24 adetten ibaret olan bu evrak üzerinde tetkiklerini itina ve dikkatle yapan encümenimiz bunlardan birinin sahibi tarafından mahrem kaydile gönderilmiş olması sebebiyle, üçüncü kongreyi ilgilendirecek teklif ve dilekler olmaması dolayısıyla dört evrakı reislik divanına iadeten takdime lüzum görmüş ve öylece hareket etmiştir. Geriye kalan 20 evraka gelince; bunlar kongrenin müzakere ruznamesine dahil mevzulara temas eyliyen dilek ve teklifler olduğundan, vakit geçirmeden teksir ettirilmiş ve muhtevalarına göre alâkalı encümenlere dağıtılmıştır.

İçlerinden bilhassa İstanbul Üniversitesinin hazırlamış olduğu rapor, bu büyük kültür müessesemize yaraşan bir olgunluk ve kıymet arzylediğinden, raporun kül halindeki mükemmeliyet ve ehemmiyetinden kongre azalarını mahrum etmemek için münasip miktarda teksir ve tevzi ettirilmiştir.

Kongrece teşkil edilen altı ihtisas encümenine bu suretle dağıtılan raporların muhtevaları ile dilek ve tekliflerin mahiyetleri hakkında raporumuzda geniş tafsilâta girişmekten tevekkî eyledik; buna sebep, temas edilen meselelerin esasen kongrenin tetkikine arzedilen mevzular çerçevesine dahil bulunmasını ve tarafımızdan alâkalarına göre ihtisas encümenlerine tevdi edilen bu dilek ve tekliflerin mezkûr encümenlerin raporlarında yer almasını tabii gördüğümüzdür. Ancak mevzubahs rapor ve tekliflerin sahipleri resmî ve hususî müessese ve şahısların isimlerinin raporda zikredilmesi faydalı görülmüştür.

Kongreye rapor ve yazılı teklif tevdi edenler:

Genel Kurmay Başkanlığı, Nafia Vekâleti, Ziraat Vekâleti, Muhabere ve Münakale Vekâleti, İstanbul Üniversitesi, Güzel San'atlar Akademisi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Türk Yüksek Mühendisler Birliği, Yeşilay Kurumu, Hilmi Kitabevi, Kanaat Kitabevi, öğretmen ve kitabcı Ahmet Halit Yaşaroğlu, Gazi Lisesi İngilizce muallimi Azime İpek, Halit

Fahri Ozansoy, Fikret Adil, Ressam Sami Boyar, Dr. Hafız Cemal Lokmanhekim, Tarım Gazetesi sahibi Kemal Irmak, Maliye müfettişi Suat Başar.

Encümenimiz Kongrenin tetkikine arzedilen mevzularla alâkalı olarak gerek rapor ve yazılı tekliflerde tesadüf edilen bir kaç teklif ile âzalarınız tarafından yapılan teklifleri müzakere ve münakaşa etmiş ve bunlardan :

1 — *Resmî ve yarı resmî müesseselerde neşriyat faaliyetlerinde bir koordinasyon temini gibi cidden esaslı bir davanın talî bir encümen tarafından tetkiki ve hazırlanacak raporun encümenimiz raporuna ek olarak umumî heyete takdimi karar altına alınmıştır. Bay Sanavber Tanyeri, Bay Osman Ergün ve Bay Nusret Köymen'den teşkil edilen talî encümenin raporunu ilişik olarak yüksek heyetinize takdim ediyoruz.*

2 — *Ziraat Vekâletinin raporunda tesadüf olunan, kâğıdı ucuzlatmak, köy neşriyatında majüsküllerin hazfı, köy neşriyatı için basit Türkçe, gibi teklifler üzerinde duran encümenimiz bunlardan birincisinin teknik olduğu kadar ekonomik bir mesele olduğunu, diğer ikisinin ise akademik birer mevzu mahiyetinde bulunduğunu takdir ederek kısa bir zamanda tetkik yaparak bunlar hakkında bir kanaata varmayı imkânsız görmüş ve her üç teklifin hükûmet tarafından etüd ettirileceğini tabii görerek mezkûr teklifleri raporunda ancak işaretle iktifa eylemeği vazife bilmiştir.*

3 — *Plâkların devlet kontroluna tâbi tutulması işi :*

Gramofon plâklarının devlet kontroluna tabi tutulması lüzumu kongre azasından Bay Mes'ut Cemil tarafından encümenimiz huzurunda iddia ve müdafaa edilmiştir. Meseleyi lâyük olduğu kadar ehemmiyetle ele alan encümenimiz memleketimizde teessüs etmiş bulunan plâk endüstrisinin bugün arzettiği manzarayı şöyle tesbit edebilmiştir :

Plâk amilleri tarafından piyasaya çıkarılan plâklar gazete, mecmua ve kitap gibi ses yayma vasıtaları olduğu halde millî ve asil ses varlığını neşir bakımından faydalı değil, ekseriya zararlı bir rol oynamaktadırlar. Zira bu plâkların muhtevası alekser kahvehane ve içkili eğlence yerleri musikisi olup, ne eski, ne de yeni Türk musikisi, ne de halk melodileri repertuarından seçilmemiş, ve nadiren seçildiği zaman bile eserlerin mahiyetini tağyir edecek şekilde ve fena şartlar altında plâğa alınmıştır.

Plâk amilleri ekseriyetle bedîî kıymetten uzak, sokak ve kahvehane havası nevinden kalitesi düşük sesleri plâğa aldırarak bunların kıymetli bir esere nazaran daha fazla olan satış ve sürümünden, istifade edip sadece kazanç gayesi ile hareket eylemektedirler.

Millî kültüre hizmet gibi bir vazifeyi tamamen ihmal ederek hareket eden plâk müesseselerinin hükûmetin devamlı irşat ve kontroluna tabî tutulmasını encümenimiz bu sebeplerden lüzumlu görmüş ve bu hususun temini için lâzımgelen tedbirlerin Maarif Vekâleti tarafından alınması temennisini kongre umumî heyetinin tasvip nazarına arzylemeği ittifakla kararlaştırmıştır.

4 - *İlân meselesi:*

Bugün Türk Neşriyat aleminin ciddi bir ızırabını bertaraf etmek gayesile neşriyatın satış ve dağıtma işlerini tanzim gibi esaslı bir davayı ele almış bulunan kongremiz gazete ve mecmuaların istinat noktalarından birini teşkil eden ilân meselesi üzerinde bigâne kalamazdı. Bu düşünce iledir ki meseleyi ele alarak etrafı tahlil ve tetkik eden encümenimiz gazete ve mecmualara ilân temin etmek işinin bugün cidden gayritabî bir nazara arzylediği noktasında birleşmiştir. Resmî ilânlarla ticaret ilânlarının mühim bir varidat menbaı teşkil eylediğini gözönünde tutarak Devlet Organlarının bu işi etrafı ve bütün denemelerle tetkik eylemelerini, varılacak neticeye göre tedbir alınmasını ve bu teklifimizin kongre temennileri arasında yer alması için umumî heyetin karar vermesini dileriz.

5 - *Gazeteciler için Demiryollarda ucuz bilet:*

Devlet Demiryolları İdaresinin gazeteciler için tatbik etmekte olduğu ucuz tarifeden matbuat alemine mensup pek çok emektarların istifade edemedikleri hakkında encümenimize verilen izahat üzerine vaziyet tetkik edilmiş ve mezkûr tarifelerle istifade için konulmuş olan "başka kazancı olmamak," kaydının tatbikatta pek çok ehliyetleri bu gibi bir yardımdan mahrum eylediği, ve ancak cüz'î miktarda kalem erbabının ve matbuat mensuplarının hükûmetin bu yardımından istifade edebildikleri kanaatına varılmıştır. Başka vazifesi ve kazancı olsa bile, esas mesleği gazetecilik olan gazetecilerin tenzilâtlı tarifeden istifade ettirilmesini temin için Muhabere ve Münakale Vekâletinden temenniyatta bulunulması karar altına alınmıştır.

Bu hususu da yüksek heyetin tasvibine arz ederiz.

Raporumuza son vermeden Birinci Türk Neşriyat Kongresini takip edecek mesaiye esas olmak üzere bir Kongre kitabının vücade getirilmesini can ve gönülden temenni ediyor ve Türk Neşriyat hayatına hizmet şerefini hiç şüphesiz kazanmış bulunan bu Kongrenin değerli müteşebbisini ve bu gaye uğrunda himmet ve mesai sarfedenleri sevgi ile selâmlıyoruz.

(Bravo sesleri, alkışlar)

Mecdi Sayman - Efendim Tâli komisyonun raporunu da okuyorum.

**Resmî ve yarı resmî teşekküller neşriyat faaliyetlerinde
bir koordinasyon temini işini tetkik etmek üzere
dilekler encümeni tarafından teşkil edilen
tâli encümenin raporu**

Resmî ve yarı resmî teşekküllerin neşriyat, terceme, ve propaganda işleri için kullandıkları memur ve müstahdem sayısı ve sarfettikleri para miktarı yüksek rakamlara varır. Fakat resmî ve yarı resmî teşekküller arasında bir işbirliği yapılamaması yüzünden çalışan bu kadar insanın mesaisinden ve sarfedilen bu kadar paradan tam verim alınmıyor. Hattâ birçok hallerde birtakım işler birbirinin yaptığı işten haberdar olmıyan ayrı ayrı teşekküller tarafından tekrar tekrar yapılıyor. Meselâ memlekette hangi eserlerin terceme edilmiş veya edilmekte olduğuna dair sarıh malûmat verebilecek mes'ul bir merci bulunmadığından bir kitabın birkaç yer tarafından ayrı ayrı terceme edildiği veya ettirildiği vaki oluyor. Bir taraftan mükerreren yapılan işler israfa sebep olurken bir taraftan da mühim birçok işler ya hiç veya zamanında yapılamıyor. Her neşriyat idaresinin ayrıca kalem, hesap, malzeme, terceme, tahrir, depo, kütüpane ve tevzi teşkilâtı var. Fakat bunların hepsi vazifelerini süratle ve lâyıkiyle yapamıyacak kadar küçük. Malzeme tedarikinin lâyıkiyle tanzim edilmemesi ve malzeme sarf ve kullanımının zamanında sıkı bir surette kontrol edilmemesi pahalılığa sebep oluyor, ziyan ve israfa yol açıyor. Hazırlanan neşriyat zamanında sevkedilemiyor, depolarda birikiyor. Tercemelerin iyiliğine itina olunamıyor. Matbaa tashihleri bazan bu işte ihtisas ve melekesi olmıyan memurlar tarafından yapılıyor. Neşriyatın çoğunda yüksek bir tabı tekniği ve nefaset temin edilemiyor. Hazırlanan eserlerden de çok def'a pekaz kimsenin haberi oluyor. Teşkilâtın birleştirilmesiyle iyi bir tabı ve tevzi mekanizması kurmak mümkündür.

Birçok teşekküller tercümelerini yaptırmak imkânını bulamıyorlar. Hiçbir teşekkülün bütün ileri medeniyet dillerinde iyi tercemeler yapmaya muktedir bir terceme bürosu kurmasına imkân yoktur. Fakat bütün teşekküllerde mevcut mütercimler bir araya toplanırsa böyle bir büro teşkil edilebilir.

Teşekküllerin birbirinden ayrı kadro ve bütçeleri bütün neşriyat ve propaganda işlerinin geniş kavrayışlı bir yetiştirme küllü olarak sistemli ve programlı bir şekilde ele alınmasına imkân vermiyor. Birtakım işler, meselâ propaganda işleri, kâfi genişlikte yapılamadığı gibi birtakım işlerin de birbirini nakzeder şekilde yapılması ihtimali husul buluyor.

Memlekette fikir ve kültür hayatının inkişafı için ayrılan yardım tahsisatından da bu gibi sebeplere azamî fayda temin olunamıyor.

Resmî ve yarı resmî teşekküllere ait her türlü neşriyat, terceme ve propaganda işlerinin teşkilâtlı bir işbirliği kadrosunda yapılması ise işin bir yetiştirme ve terbiye küllü olarak ele alınmasını mümkün kılacaktır.

Bu mülâhazalarla bütün resmî ve yarı resmî teşekküllerin neşriyat, terceme ve propaganda çalışmaları arasında bir işbirliği vücade getirecek, yapılmakta olan işlerin daha iyi ve sistemli şekilde, yapılmıyan işlerin de yapılmasını mümkün kılacak merkezî bir teşkilâtın kurulması faydalı görülmüştür.

Selim Gerçek — Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi tarafından bir rapor verildi. Bu doğrudan doğruya neşriyat, program encümenine verilmişti. Burada bahsedilmiyor. Raporun sonuna ilâvesini teklif ediyorum.

Mecdi Sayman — Böyle bir rapor bize gelmemiştir. Gelmiş olsaydı bahsedecektik.

Başkan — Dil, Tarih Fakültesinin vermiş olduğu rapor muhteviyatı itibariyle başka bir encümende görüşülmüş ve tetkik edilmiş, alâkadar encümenine havale edilmiştir.

Yavuz Abadan — Dilekler encümeninin hazırladığı raporlar hakkında söylenecek hiçbir söz yoktur. Yalnız munzam rapor ayrıca neşriyat programı encümeninin mesaisini de alâkadar ettiği için ikisinin birden nazarı itibare alınmasını veya ikisinin birden reye vaz'ını rica edeceğim.

Başkan — Başka söz isteyen var mı?...

Mecdi Sayman — Encümenimiz arkadaşımızın teklifine iştirak ediyor, çok yerindedir.. İşlerin daha çabuk görülmesi için birleştirerek birlikte konuşalım.

Başkan — Esas raporla bu son teklifi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Edebî mülkiyet raporunun okunmasına geçiyoruz.

Muvaffak Menemenciöglü — Müsade buyurursanız raporumuz tab ve tevzi edilmiştir. Bunun ilk iki sahifesi umumî mütalea ve izahata taallük eder. Esasen bu iki sahife mülkiyeti edebiyeye doğrudan doğruya temas etmektedir. Encümenimiz üç günden beri geceli gündüzlü çalışarak raporunu tertip ve itmam etmiştir. Bundan başka encümeninizin tetkikına imkân bulamadığı iki arkadaş tarafından verilmiş bir muhtıra vardır. Münasip ise bunu riyasete verelim, okunsun. Arkadaşlarımız nokta-i nazarlarını izah ederler.

III

Edebî Mülkiyet Encümeninin Raporu

Fikrî mahsulât üzerinde san'atin haklarını kanun yolu ile daha etraflı bir surette korumak için alınacak tedbirleri tesbit ederek kongre umumî heyetine arz etmek vazifesiyle işe başlayan encümenimiz, bugün mer'î bulunan 1326 tarihli hakkı telif kanunu üzerinde derin ve etraflı surette tetkikat yapmış ve üç gün süren müzakeratı esnasında işbu kanunda tadile muhtaç olan maddeleri ve noksan addettiği hususları birer birer tesbite çalışmıştır.

Yine bu tetkikat esnasında elimizde mütercem suretleri bulunan dokuz ecnebi devlete ait telif hakkı kanunları da, vaktin müsaadesi nisbetinde, çalışmamıza esas ittihaz olduğu için bu noktalardan yapılan incelemelerde Türk fikir işçisinin hukukunu temin hususunda mevcut kanunumuzun ihtiyaçtan nekadar uzak olduğunu bir kere daha ortaya çıkarmıştır.

Encümenimiz mesaisi esnasında Üniversitemizin neşriyat Kongresine gönderdiği çok kıymetli raporun telif hakkına mütedair kısımlarından da istifade ettiği gibi azası arasında bulunan muharrir ve tabi arkadaşların uzun tecribelerinden mülhem olmayı da göz önünde tutmuştur.

Yine encümen içinde çalışan hukukçu arkadaşların edebî mülkiyet kanunu ile kanunu medenî ve borçlar kanunu arasında mukayeseler yaparak bilhassa hakkı telif kanununun ana kanunlara muhalif ahkâmı ihtiva etmemesi bakımından verdikleri izahat ile de kendini mukayyet tutmuş ve bilâhara Maarif Vekâletince kurulacak tetkikat komisyonunun bu nokta üzerinde şimdiden nazarı dikkatini celbetmeyi faydalı görmüştür.

Daha hakkı telif kanunu tetkik edilirken ilk nazarı dikkati celbeden nokta ne gibi fikir mahsulâtının bu haktan istifadeleri lâzım geldiğinin tesbiti olmuş ve elde mevcut maddenin gayri kâfi olduğu hususunda tamamen ittifak edilmiştir.

İşte aşağıda aynen tasvibinize arzettiğimiz ikinci madde bu fikre istinaden ve muhtelif ecnebi kanunları arasında yaptığımız tetkikattan mülhem olarak tesbit edilmiştir.

Tadilini zarurî addettiğimiz diğer maddeler de kısmen ecnebi kanunları ve kısmen memleketin hususî ihtiyacı nazarı dikkate alınmak suretile meydana gelmiştir.

Zamanımızın pekaz olması, çok mühim addettiğimiz bu tetkikatın daha etraflı bir surette icrasına ve ezcümle fikir mahsullerinin tamamen muhafazasını temin edecek tarzda müeyyedeler vaz'ına maalesef müsait

bulunmadığından mühim addettiğimiz bu müeyyedeler bahsindeki noktâi nazarımızı birkaç mülâhaza ile hulâsa ederek esaslarının tesbitini Maarif Vekâletine bırakmayı zarurî addediyoruz.

1 — Telif hakkı sahibinin içtinap davasına hakkı olduğu tasrih edilmeli ve hattâ bu davanın şerait ve mevzuu vazıh hükümlere bağlanmalıdır. Çünkü medenî kanunumuz umumî olarak değil, ancak bazı mesail hakkında böyle bir hak tanımaktadır. Vakıa indelicap kıyas tariki ile telif hakkı için de böyle bir müeyyidenin tatbikatta kabulü makul olabilirse de sarıh bir hükümle muhtemel bir tereddüdün önüne geçmek daha münasiptir.

2 — Tazminatın gerek şartları, gerek mevzuu, gerekse mükellefi bakımından bazı mahsus hükümlere mahal ve lüzum olup olmadığı da düşünülmelidir.

3 — Uzun uzadıya dava ile takibe tahammülü olmıyan nisbeten ufak işler için basit ve seri bir muhakeme usulü kabul olunmalıdır.

Şuuu da ilâve edelim ki, encümenimiz bu tetkikatı esnasında hakkı telif noktâi nazarından Türkiyenin muaddel Bern konvansiyonuna iştirakini mevzuu bahsetmemiş ve bu noktanın ahkâmı mevzua ve siyasî taahhüdât dairesinde hükümetçe halli lâzım geldiğinde mutabık kalmıştır.

Bu izahatı muhterem heyetinize arzettikten sonra, kanun hakkındaki bütün düşüncelerimizi aşağıdaki şekilde hulâsa ediyoruz:

Encümenimiz, kanunun fikrî mahsulât üzerine bir hakkı temellük tanıyan birinci maddesini aynen kabul etmiştir. Vakıa müzakerat esnasında Avrupa'da (Propriété litteraire) tabirine mukabil şimdiki halde (Droits d'auteur) tabirinin hemen umumiyetle kabul edilmiş olması bakımından kanundaki "hakkı temellük," yerine hakkı telif kelimesinin ikamesi azadan bazıları tarafından ileri sürülmüş ise de binnetice bu nokta üzerinde de fazla tevakkufa lüzum görülmemiştir.

Fakat bu mahsulâtı fikriye ve kalemiyenin ne gibi şeyler olduğundan bâhis olan 2 nci madde encümenin pek uzun süren tetkikatına meydan vermiş, tadat edilenlerden maada daha pek çok fikir ve sây mahsullerinin de kanunun himayesinden istifade etmelerini tabî ve lüzumlu gören encümenimiz, bu maddeyi, Avrupa kanunlarının en yenilerinden bazılarını tetkik ettikten sonra aşağıdaki şekilde tesbit etmeği muvafık bulmuştur:

Madde 2 — Üzerinde telif hakkı kabul edilen eserler şunlardır:

a) Her türlü kitaplar, broşürler, makaleler, dersler, nutuklar, konferanslar, monoloğlar, diyaloglar, edebî ve musikî adaptasyonlar, hatıralar, mektuplar ve benzerleri.

b) Her türlü sahne ve temaşa temsil eserleri, koregrafya (yani tiyatrolarda rakıs san'ati ve baletlerin tertibi) pandomima eserleri, sahnelerin tanzimi ve birbirine bağlanması şahsî yaratma mahsulü olan vakayi temsilleri, sinema senaryoları, radyofonik temsiller ve benzerleri ve yazı veya sair suretlerle tesbit edilmiş vaz'ı sahne metotları.

c) Her türlü müzik eserleri ve müzik tedris metotları, (müzik aranjmanları, potpuriler, fantaziler gibi eserler, ve bitmemiş eserlerin itmamı alâkadarlarla anlaşmaya tâbidir).

d) Boyalı, boyasız resim, yazı, grafik, gravür, minyatür, afiş vesair tezyinî sanat eserleri ve eskizleri, hâk, naht ve fotoğrafya veya benzeri usullerle madenî, taş, ağaç veya diğer bir madde üzerine çizilen veya tesbit edilen sanatkârane işler (bunlar herhangi bir usulle teksir için kalıp dahi olsalar), matbu eserlerde münderiç resimler.

e) Her nevi heykel, kabartma ve oyma san'at eserleri ve eskizleri.

f) Coğrafya haritaları, plânlar, krokiler ve her nevi ilmî ve teknik karakterdeki resimler, coğrafyaya ve topoğrafyaya, mimariye ve her türlü ilimlere ait alçı, tahta, karton ve saire ile yapılmış mücessem eserler, kabartmalar, mücessem küreler.

g) Tatbikî san'at eserleri (bahçe mimarisi, dahilî mimarî, her nevi dekorasyon ve benzerleri).

h) Her nevi fotoğraf veya mümasili bir usulle tesbit edilmiş resimler.

i) Sabit veya hareketli, sesli veya sessiz her nevi sinema filimleri ve projeksiyon diyapozitifleri.

Kanunun copyright'den bâhis olan dördüncü maddesini encümen zamanın ihtiyacatına göre aşağıdaki şekilde tadil etmeği muvafık görmüştür:

Madde 4 — Sarahaten menedilmedikçe, bir gazetede çıkan makaleler diğer bir gazete tarafından istinsah olunabilir. Bunu men için gazetenin başında bulunacak umumî bir kayıt kâfidir. İstinsah esnasında memba sarîh olarak gösterilmelidir. Gazetelerde ve mevkut dergilerde intişar etmiş olan tefrika romanları, hikâyeler, şiirler ile eğlendirici, teknik ve san'atkârane münderecatı olan makaleler ilk fıkrada yazılan kayıt mevcut olmasa dahi, müellifin müsaadesi olmadan başka bir yerde basılamaz.

Bir gazete, mecmua veya istihbar müessesesinin kendi vesaiti ile getirttiği telgraflar ve haberler neşirlerinden itibaren 24 saat geçmedikçe diğer bir gazete veya mecmua tarafından aynen veya mealen iktibas edilemez. 24 saat geçtikten sonra dahi mehaz zikri mecburidir.

6 ncı maddede encümen veraset bahsini kanunu medenî ahkâmına tetabuk ettirmek kasdiyle küçük bir tadil yaparak maddeyi şu şekle kalbetmiş ve lüzumsuz gördüğü son fıkrayı kaldırmıştır:

Madde 6 — Hakkı telif müellifin hayatında kendine ait olduğu gibi vefatından itibaren 30 sene müddetle de kanunî mirascılarına aittir.

Encümen 7 nci maddenin ilgasiyle vefattan sonra mirasçılara verilen telif hakkının, tercemeler müstesna olarak, 30 sene üzerinde tevhidini ve 8 inci maddeye aşağıdaki fıkranın ilâvesini tensip etmiştir:

8 inci maddeye ilâve : Ticarî ilânât, fiyat listeleri, sanayi mamulâtına müşterinin bilgisi için tefrik edilen izahat ve işaretler, günlük hayat, ev hayatı ve cemiyet hayatının ihtiyaçlarına tahsis edilmiş matbualar, bu kanunun himayesine mazhar değildirlir Ancak münderecat veya şekil itibariyle edebiyat veya san'at eseri hususiyetini haiz iseler himaye görürler.

10 uncu maddeyi encümen şu şekilde tadil etmiştir:

Madde 10 — Alelûmum tiyatro piyesleri, operalar, operetler ve musiki eserleri müellifinin izni olmadıkça kâmilen veya kısmen oynanamaz ve çalınmaz. Bunların ahare terkolunmuş olan tabı ve neşirleri hakkı, umumî yerlerde ve kazanç maksadiyle oynama ve çalma hakkını tazammun etmez.

20 inci maddede encümenin yaptığı esaslı bir tadil vardır ki o da mülkiyet hakkının, bu tadil ile, gayri matbu eserlere de teşmilidir. Bunların müteaddit nüsha olarak tevdiindeki müşkilâtı da göz önünde tutan encümen, her iki şekildeki eserleri tevhit maksadiyle, tescil için yalnız bir tek nüshanın tevdiyle iktifasını kâfi addeylemiştir. Bu tadile nazaran madde aşağıdaki şekli almaktadır.

Madde 20 — Müellifler, hakkı telifi temin için eserin matbu veya gayri matbu bir nushasını Ankarada Maarif Vekâletine ve taşralarda Maarif Müdürlüklerine teslim ile kayıt ve tescil ettireceklerdir. Elvah ve temasil ve madalyalar gibi yalnız bir sureti olan asâr bu muameleden müstesnadır.

22 nci madde kayıt ve tescilin bir ücret mukabili yapılacağı izahatını muhtevi olup encümen bu muamelenin ücretsiz yapılmasını muvafık bulmuş ve maddeyi aşağıdaki şekle getirmiştir:

Madde 22 — Kayıt ve tescil bilâ ücret yapılır ve mukabilinde bil-muhakeme aksi sabit oluncaya kadar mamulünbîh olmak üzere vekâlet veya maarif müdüriyetleri tarafından tasarruf senedi makamında bir hakkı telif ilmühaberi verilir.

24 üncü maddede de encümen küçük bir tadil yapmış ve maddeyi şu şekilde tespit etmiştir:

Madde 24 — Müsajcel olmiyan müellefat hakkında hakkı telif davası 1911 yılı Ocak ayına kadar mesmu olmaz. Bir sene zarfında kayıt ve tescil edilmiş olan asârın ve müelliflerin esamisi Maarif Vekâletince resmen tescil edilecektir.

26 ncı maddede de eserlerin satış veya terki mukavelenamelerinin Maarif Vekâletince harçsız olarak tescili esasî kabul edilmiş ve maddenin 25 nci maddesine muhalif bulunan son fıkrası çıkarılmıştır:

Madde 26 — İşbu fûruht ve terk mukavelenamesi Ankarada Maarif Vekâletince ve taşralarda maarif müdüriyetlerince harçsız olarak kayıt ve tescil olunmak lâzımdır.

27 inci maddeye encümenimiz (veya icabihal aksini göstermedikçe) 25 nci maddenin ilâvesini münasip bulmuştur:

Madde 27 — Başka biri nam ve hesabına çalışan muharrir ve sanıklar hususî bir mukavele bulunmadıkça veya icabihal aksini göstermedikçe hakkı telifi satmış olur.

29 uncu madde encümenimizce tamamen değiştirilerek yerine aşağıdaki şekil ikame edilmiştir. Projenin hini tanziminde bu maddenin ikinci fıkrasındaki müteakıp konulması muvafık olur:

Madde 29 — İkinci madde mucibince üzerinde telif hakkı kabul edilmiş eserlerden istifade ancak sahibine aittir. Hiç kimse, sahibinin izni ve muvafakati olmaksızın bu eserlerden her hangi şekil ve suret vasıta ile olursa olsun istifade edemez. Fakat tenkitler, şerhler ve tashihlerle bir müellifin başka yerden aldığı göstererek diğer bir eserin bir kısmını fıkra ve cümlelerini kendi eserine nakletmesi bu hükme muhalefet sayılmaz.

Bu tadile nazaran lüzumsuz kalan 30, 31 ve 32 nci maddeler çıkarılmış ve cezadan bahis olmak üzere yeniden bir 30 uncu madde ilâve edilmiştir:

Madde 30 — 29 uncu madde ahkâmına muhalif hareket edenler hakkında 25 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezası veyahut bir haftadan üç aya kadar hapis cezası veya bunlardan her ikisi tatbik edilir. Üzerinde mülkiyet hakkı bulunan eserleri hariçte basanlarla Türkiyeye ithal edenlerden keza 25 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezası ve bu para matbuatı bilerek satanlar veya satılığa çıkaranlardan da 25 liradan 1000 liraya kadar para cezası alınır.

Kanunun bunlardan sonra gelen maddeleri üzerinde yapılacak hiçbir tadilât görülememiş ve yalnız 35 inci madde tamamen çıkarılmıştır.

Bu tadilâtın ana kanunlarla mutabakatleri nazarı itibara alınmak suretiyle bir projeye esas itihaz edilmesi ve mümkün olduğu kadar kısa bir müddette Büyük Millet Meclisinin tasvip nazarına arz olunması hususlarının Maarif Vekâletinden temennisini yüksek heyetinize arz ve teklif eyleriz.

Server İskit — Bir noktaya işaret etmek istiyorum. Bu gibi maddeler birisi umumî tabirlerde heyeti umumiyeyi bir arada cemederek maddede yazmak; ikincisi büyük tadadı usullerle en küçük noktaya inmektedir ki biz burada daha ziyade Alman usulü olan bu işin umumiyeti üzerinde tatbik edildiğini gördük ve burada bu usulü tatbik ettik. Tab'ı bu umumî heyetin arzusuna tâbi bir keyfiyettir.

Burada ikinci bir noktayı daha tavzih etmek isterim. Bu otuz sene müddet üzerinde encümen uzun uzadıya tevakkuf etti. Beynelmilel kaidelelere göre 50 sene olarak kabul edilmiş olan bu müddet bizim kanunlarımızda 30 sene olarak tesbit edilmiştir. Arkadaşlarımızdan bir kısmı bunun dahi fazla olduğunu ve müddetin indirilmesi lâzım geldiğini ileri sürdülerse de uzun münakaşalardan sonra yarın Türkiyenin de beynelmilel usullere uyacağı nazarı dikkate alınırca bu 30 senenin ibkası muvafık görüldü.

Arkadaşlar, bunun bir nüsha olması işinde mutabık kaldılar. Böyle bir kayde ihtiyaç vardır. Kanun neşriyatın her birinden beş nüsha olmasını âmirdir. Böyle bir kanun olduktan sonra yeniden böyle bir nüsha verilsin diye bir kayde lüzum yoktur.

Buradaki tadili arzedeyim. Gazetelerle ilân edilecektir. Bu gibi neşriyatın sahibi tarafından ayrı ayrı neşredilmesinden ise, Maarif Vekillîği tarafından her sene sonunda resmî gazete ile ilân edilmesi daha doğru olur.

Teamül vardır, o yolda muamele edilmesi için. Madde 24 teklif edilmiştir,

Hakkı Tarık Us — Encümen çok güzel çalışmış ve raporunu çok güzel hazırlamıştır. Kendilerine teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Yalnız teşçil hakkında konulan; tadili istenilen kısım bendenizce zaittir. Bir derleme teşçekülü vücade getirilmiştir. Maarif Vekâletine bağlıdır. Türkiyenin her neresinde ve her ne suretle bir matbaa olursa bunun tescilli lâzım gelir. Bu matbaaların çıkardığı her matbua toplanmaktadır.

Telif kanununda yapılacak tadil derlemeye verilen bu kabil neşriyatın makamına kaim olmalıdır. Her hangi bir gazete veya mecmua, halledildikten sonra muayyen miktarda tevdi edilecek, mukabilinde alınacaktır. Şu halde bunun tevdi edilmesiyle bu kabil asâr edilmiş addolunmalıdır. Temenni edilir ki bu kabil eserlerin tevdi mukabilinde aldığı makbuz ile halledilmiş olsun, bunların bu bir bibliyografya içerisinde girmesi ayrıca bir neşre lüzum gös ve resmî ilân yerine kaim olur. Vekâlete böyle bir külfet tahmil ve bu suretle mesele daha kolaylıkla intaç edilmiş olur.

Şerif Kılıçır — Raporda telif tercemedan tamamiyle ayrılıyor ve neye hiçbir hak verilmiyor. Halbuki tercemenin aleyhinde böyle bir yapmak kanaatimce doğru değildir. Bu sebeple telif kelimesinin terceme kelimesinin de ilâvesini teklif ediyorum. (*Muvafık sesleri*)

Ramiz Gökçe — Efendim raporda, kendi branşım namına söyle, maatteşüf karikatürden hiç bahsedilmiyor. Gazeteciler bizden ederler. Lejand bizimdir. Müddei umumî bizi yakaladığı zaman resimden... Gazeteciler resimlerimizin altlarındaki lejandlarımızı diye kullanırlar, ve biz kendimizi müdafaa edemeyiz.

Vilâyet gazeteleri veyahut ekalliyet gazeteleri bizim klişeleri okka altının lejandını değiştirir basar. Bunların mülkiyetini tahdit edip bu hakkın bağışlanmasını rica edeceğim.

Befik Fenmen — Eserlerin tescilinde müsveddelerin tevdi meselesi muharrirlere çok büyük bir külfet tahmil eder. Müsaade buyu eserlerin matbuundan bir nüsha tevdi edilsin.

Arkadaşımız bunun derleme derneğine tevdiini kâfi görüyor, bence muvafıktır.

İzzet Melih Devrim — Terceme encümeninde çalıştım. Bu gün diğer arkadaşlarla terceme işlerini tetkik ettiğimiz zaman bir defa memleketimizde edebî terceme işinin ne kadar mühim olduğunu ve bunları günlerce tetkik ettik, teferruatı ile yakından alâkadar Bu raporda telif hakkının varislere 30 sene müddetle temin edil- geliyor.

Terceme edilen eserlerin telif hakkının varislere verilir verilmediği bir kayıt var mı, yok mu bilmiyorum. (*15 sene sesleri*) bunun aleyhtarıyım. Tekrar ediyorum bizim millî kütüphanemize edebiyatından büyük gayretlerle terceme edeceğimiz eserler mevdir. Bunlar için edip ve şair bulmak ta güçtür. Fakat bugün encüme-

nimiz raporunda da görüldüğü veçhile yüksek rejimimizin ve yüksek Maarif Vekillîğinin himmeti ile kıymetli mütercim ve edip bulunabilir ve millî kütüphanemize lüzumlu olan eserler cihan kütüphanesinden terceme ettirilebilir.

Bu edebî tercemelerin lâıyıkı ile yapılabilmesi için mütercimlerin edip ve muharrir olmaları şarttır. Bunlara yapacakları terçemede aynıyle telif hakkının verilmesi lâzımdır. Yani varislerine 30 sene müddetle telif hakkı verilmesini teklif ediyorum.

Sabahattin Ali — Telif hakkı kanunu üzerinde daha ziyade müellifin maddî menfaatleri düşünöldüğü, eserin müdafaasını tazammun edecek olan maddelerin unutulmuş olduğunu görüyorum. Hattâ bu maddeler eserin telif hakkı müddetinin bittikten sonra dahi hiçbir eser kimse tarafından bozularak tadil edilerek neşredilemez. Bu hususta bir madde konulmasını teklif ederim. Aynı zamanda telif hakkı kanununun 30 sene müddeti dahilinde bir eserin hiçbir tabi ve kitapçı tarafından kadir ve haysiyetini kesredek muamelelere tevessül olunmaması lâzım gelir. Ecnebi telif hakkı kanunları bu gibi yanlışlıklara mânidir. Aynı zamanda bir şarkının kompozitörün kadir ve haysiyetini kesredek şekilde teganni edilmesi ve söylenmesi mümkün değıldir. Kanunla asıl manevî hüviyeti de müdafa edilmiş ve konulmuştur. Bizim eski kanunda ve onu tadil eder mahiyetteki diğerk kanunlarda bunlar için bir kayıt ve hüküm konulmamıştır. Bunların da kanunî kayitlerle teyit edilmesini rica ediyorum.

Halit Fahri Ozansoy — Gramofon plâkları için bir kaç kelime söylemek istiyorum. Bazı şairlerin şiirleri bazan tamamen bazan da kısmen bir kaç mısrağı bestelendikten sonra - zaten bestesinden şairin haberi yoktur - habersizce plâğa alınmaktadır. Meselâ bir hâdis de benim başıma geldi. Polidor fabrikası benim bir şiirimi plâğa almış. Hattâ kötü bir beste ile. Hadiseyi diğerklerine misal olmak için arz ediyorum. İstanbuldaki fabrikanın mümessiline protesto keşide ettik, adam cevap bile vermedi. Tesadüfen Müsahipzadeyi gördüm Kendisi heyecanlıydı. Yine üstadım sizi telâşlı görüyorum ne işiniz var dedim. Benim bir operetim plâğa alınmış ve satılıyor. Bundan benim hiç haberim yok, bundan bir ücret almak hakkımdır. Dava ettim 1000 liraya mahkûm ettim. Fakat mahkûm olan bir bestekârdı, bestekârın da parası yok, alamadım. Plâğa çeken fabrikaya müracaat etmiş, fabrika sahipleri demiş ki:

Bizim neler çalacaklarından haberimiz yoktu. Gelin bize bir iki plâk doldurun dedik, onlar da beğendiklerini plâğa verdiler. Asıl sahipler: Türk olan eser sahibi (10) para menfaat temin etmeden yabancı firmalar

...den birçok para kazanıyorlar. Mesele benim plâgım meselesi
...dır. Bir nutuk veya herhangi mühim bir meselede de mevzubahs
...r. Meselâ çok kıymetli olan bir nutku alaylı bir mevzu yapabilir.
... Sonra bu gibi işlerde yalnız bestekârın değil, aynı zamanda şairinde
... yazılmalıdır. (Doğru sesleri, alkışlar)

Yavuz Abadan — Mesaisine pekaz iştirak ettiğim bu rapor
...da arzetmek mecburiyetindeyim ki encümen kendisinden beklenen
... bu çok kısa zaman içinde en mükemmel bir surette yapmıştır. Fakat
... meseleyi kanun teklifi bakımından mütalea etmek icap ettiği zaman
... müşkülata uğranır.

Böyle bir iki saat içinde prensipler hakkında dahi reyler müraaat
...ye hal edilmesi imkânı olmyan bir mahiyettedir. Nitekim bu mahiyet
... işlerinin mütaleatı ile de tebarüz etmiştir.

Meselâ, karakter vesaire unutulmuştur.

Sabahattin Ali — Halit Fahri ve arkadaşlar da işaret ettiler. Şahsî
...den müellifin himayesi ihmal edilmiştir, Yani umumiyet itibarile telif
...dan doğacak vaziyetlere ait müelliflerle diğerleri arasındaki münase-
... tanzim edecek işler konmamıştır.

Telif hakkındaki kanunnameye bir atmosfer girmesi itibariyle raporun
... mahiyetinde telâkki edilmesini ve teknik bir komisyon tarafından
... işlerinin tetkik edilmesini teklif ediyorum.

Nurullah Ataç — Bir müellifin ölümünden otuz sene sonra... Bu
... Fakat eser müellifin vefatından sonra neşredilirse müddet meselesi
... olacaktır.

Başkan — Kifayeti müzakere hakkında bir takrir vardır. Okutup
... edeceğim.

(Müzakerenin kifayeti hakkındaki takrir okundu.)

Başkan — Takriri kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.
Fakat bu takrirden evvel söz almışlara söz vermekte devam edeceğim.

Fikret Adil — Bizi muharrirlerin tabilerle münasebetimiz var-
... Birinci tabı, ikinci tabı meselesi... Birinci tabı ne demektir?

... mi, iki bin mi, on bin mi? İkinci tabı ne demektir. (Bu muka-
... tabidir sesleri). Bu mukavele her zaman yapılmadığı için bunu da
... etmek ve kanuna koymak lâzımdır.

Yusuf Şerif Kılıçer — Yavuzarkadaşımın teklif ettiği telif kelime-
... de ilâvesini teklif ederim.

Tabzin Demiray – Yavuz Beyin mütalealarına iştirak ediyorum. Vaktimiz de yok. Bu meydana getirilen şeyin kanunlaştırılması bizi çıkmaza sokacaktır. Proğram baştanbaşa eksiktir. Yalnız müellifler düşünülmüştür. Memleketin kültürü hesaba katılmamıştır. Fransız kütüphanelerinde daima eski kıraat parçaları görülür. Çünkü yeni eserlerin sahipleri henüz berhayattır. Ölmüşse bile üstünden henüz otuz sene geçmemiştir. Varislerini bulmak mümkün değildir. Belki varisleri elli taneyi de bulur. Bu yüzden eseri alamazsınız. Memleketin irfanı bu noktadan tamamen ihmal edilmiştir. Yarın en güzel bir eserin sahibi ölecek onun varisleri bulunmadığı zaman üstünden otuz sene geçmediği için memleket çocuklarını bundan mahrum mı bırakacaksınız?. Burada sarahaten hakkı telif verilmemiştir. Nitekim modelini bulmuş, portiresini almış, montajını yapmış, esere beş yüz lira sarfetmiştir. Binaenaleyh ticarî bakımdan da, memleketin kültürü bakımından da bu doğru değildir.

Vekâletten temenni edeim, gelecek sene de bizi çağırınsınlar, daha çok ve daha uzun çalışalım. O zaman bir karar verelim. Bu projenin böylece kabul edilmesine ben imkân göremiyorum.

Muvaffak Menemenciöglü – Heyeti muhteremenize evvelce arzettiğim veçhile encümen ancak üç gün çalışmıştır. Elimizde dokuz yeni ecnebi devlet kanunları vardır. Aynı zamanda hükümet tarafından vaktile meclise seevkedilipte sonra geri alınan diğer bir proje vardır, bir de tetkik ettiğimiz proje vardır. Bunlar üç gün zarfında tetkik ve tesbit etmek imkânsızlığını takdir edersiniz. Fakat hiçbir şey yapmalı mı?. Birşey yapalım dedik, bu projeyi hazırladık. Bu gayet ağır, üzerinde dikkatle durulması icabeden bir projedir.

Müsaade ederseniz-bu kongreden çok büyük neticeler aldık. En büyük neticesi biz müsbet bir yola girmekliğimiz ve el birliği ile yazılmış olmasıdır.

Bunları birer birer tetkik ederek, eksikliklerini tamamlayarak bir proje yapıyoruz. Bu üç günde, üç ayda olmaz. Arkadaşların söylediklerine encümen daha evvelden iştirak etmiştir. Üç gün zarfında muhtelif kanunları tetkik ettik, arkadaşların tecrübelerinden istifade ederek bir temenni vücude getirdik. Biz, vazii kanun değiliz. Maarif Vekâletine arkadaşların noktai nazarlarını arz ediyoruz. Bunlardan istifade edilecektir. Bütün arkadaşlar bu iş üzerinde çalışıp getirdiklerinde yanlışlıklar olabilir, baştan aşağı eksiktir dediler. Eksik değildir. Memleketimizin kültürü nazarı dikkate alınmamıştır dediler. Elimizden geldiği kadar vaktimizin müsaadesi nisbetinde çalıştık. Zannederim bunun aksini iddia edenler de umumî tabirle “hiç nazarı dikkate alınmamış,, diyecek değillerdi. Bunu

tasrih ederek söyleyeceklerdi. Encümen iktidarı dahilinde ve mümkün olduğu kadar çalışmıştır. Bunu söylerken bütün arkadaşlara şükrettim. Kendi ederimi arz ederim.

Bizim arkadaşlar dediler ki, bir adam öldüğü vakit varisleri dağınmak olursa... Bütün dünyada bu böyledir. Varislerin dağılmış olması ihtimali bizim için de değildir. Bizim otuz sene olarak kabul ettiğimiz müddeti diğer devletler elli sene olarak kabul etmişlerdir. Bazı varislerin toplanması mümkün olmayabilir. Lâkin kendi kültüründen asıl istifade etmesi icap eder. Kendi ailesini bu haktan mahrum mu etmelidir?

Bizim arkadaşlar ticarî bakımdan, dört, beş yüz liraya yapılacak olan bir esere bir miktar taksit... Müsaade ederlerse maddeyi okumamışlardır. Biz arkadaşlarımızda hakkı telif vermiyoruz. Fakat güzel bir eserin sahibi arkadaşlar bu eserinden dolayı hakkı telif veriyoruz. Çünkü bunun dışında başka türlü zikredilmesine imkân yoktur.

Bizim arkadaşların sözlerine biraz acı ve dürüst cevap verdim zannediyordum. Fakat mecbur kaldım. (*Hayır, hayır sesleri*) Bunu arz ettikten sonra arkadaşların mülâhazalarına birer birer cevap vereceğim.

Bizim arkadaşlar Tark arkadaşım derleme işinden bahsettiler. Bu meseleyi arkadaşlarımız tartıştık. Bugün memleketimizde çıkan bütün matbualardan arkadaşlarımızın gayet muntazam bir surette Maarif Vekâleti derleme müdürlüğüne gönderilmektedir. Fakat buraya gönderilen herşey tescil edilmiş olması lazımdır. Diğer ayrıca bir hakkı telif meselesi vardır. Bunun için arkadaşlarımızın herşeyi tek tek kontrol edilirse tabiatle oraya da nüshalar vermek mümkün olacaktır.

Bizim arkadaşlarımızın meselesine gelince; bu hususta telif tercüme kanunu vardır. Bizim arkadaşlarımız da bu on beş seneye itiraz ettiler. Bu kanun arkadaşlarımızın tercümeden bahsetmiyor, bunun içinde birçok şeyler vardır. Bizim arkadaşlarımızın istisna ilâvesine lüzum görmüyorum. Yalnız eski kanun üç yıl süreyle telif müddeti tanımıştır. 30 - 18 - 15 sene. Biz, 18 seneyi kaldırdık. Bizim arkadaşlarımızın gibi işler için konmuştur. Biz sanat eseri olan her şeyde arkadaşlarımızın kabul ettik.

Bizim arkadaşlarımızın telif ile telif arasında encümenimiz bir fark yapmıştır. Bu hususta arkadaşlarımızın meselesine geldi. Tercümenin telif ile bir olmadığına kanaat ettik. Bizim arkadaşlarımızın doğrudan doğruya birçok emek sarfederek bir eser arkadaşlarımızın telif etmesidir. Tercüme ise hazır bir eseri ecnebi dili bilmekten arkadaşlarımızın nakletmek demektir. Bu ikisi arasında bir fark gördük.

Bizim arkadaşlarımızın karikatür haakındaki fikirlerine bendeniz de iştirak ederim. Bizim arkadaşlarımızın doğrudur.

Bay Refik müsvedde normunun müşkül olacağını söylediler. Bu iş tamamiyle ihtiyaridir. Hakkını mahfuz tutmak istiyen basılmadan evvel de eserinin müsveddesini Maarif Vekâletine tescil ettirebilir. Mecbur etmiyoruz. (Muvafık sesleri) Tamamiyle ihtiyaridir.

Bay Sabahaddin'nin fikirlerine iştirâk ediyorum. Yalnız bu noksan demin de arzettiğim gibi, vaktin dar olmasından, kanunların birer birer tetkik edilmemesinden doğmuştur. Burada ince bir (subtile de tay) vardır. Arzettikleri eserin manevî kıymeti meselesi mühimdir. Bu suretle zapta geçmesinden çok memnunum. Bilâhare teknik komisyonu bunu nazarı dikkate alacaktır. Bizim yapamadığımız tetkikatı bu teknik komisyonun yapmasını rica ederim.

Biz meselenin umumî hututunu kaba çizgilerle tesbite çalıştık.

Halid Fahri Ozansoya da cevap vereyim. Zannediyorum 29 uncu madde kendilerini tatmin edecektir. Orada gayet umumî olarak söylüyor. Maddeyi okuyorum.

[Madde 29 u okur]

Zannedirim bundan sarîh bir şey yoktur. Benim eserim bu şekilden istifade etsin demekle maksad hasıl olmaz.

Sonra radyoda zatı âlinizin müsaadesini almadan kimse şiirinizi okuyamayacaktır.

Nurullah Ataç arkadaşım muharririn ölümünden sonra müddet meselesini mevzubahs ettiler. Bu hususta kanun gayet sarîhtir. Neşredildiği tarihten itibaren müddet mevzubahistir.

Fikret Âdil arkadaşımızın birinci ve ikinci tabı meseleleri muharrirle matbaacı arasında mukaveleye göre tayin edilen bir keyfiyettir. Birinci tabı 1000 nüsha addedilir diye ayrıca bir kayıt koymaya lüzum yoktur.

Başkan — Yapılmış olan teklif ve ihtirazî kayıtlardan sonra iki arkadaşım yani Fikret Adil'le kitapçı Hilmi arkadaşımın itirazları vardır. Bunları nazarı dikkate alınmak üzere telif hakkı encümeni raporunu reyinize arz ediyorum, kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. 14,30 tekrar içtima etmek üzere celseyi kapatıyorum.

Kapanma saati: 12.30

İKİNCİ CELSE

AÇILMA SAAT: 14,40

Başkan : Hasan - Âli Yücel

Kâtipler: Tahsin Demiray, Selâmi İzzet Sedes

Başkan — Celseyi açıyorum. Gençlik ve çocuk edebiyatı encümeninin raporu okunacaktır.

IV

Gençlik ve Çocuk Edebiyatı Encümeninin Raporu

Encümenimiz evvelâ okuldan evvelki devre, ilkokul çağı, gençlik çağı ve köy çocuğu için neşriyat kollarına ayrılarak ihzarî mahiyette çalışmalar yapmış, Dilekler Encümeninden gönderilen mütalealar okunmuş ve bu çalışmaların neticelerini umumî heyette müzakere ederek aşağıda belirtilen rapor halinde karara bağlanmıştır:

A — Okuldan evvelki devre edebiyatı: Mektepten evvelki devrede çocukların temasa geldikleri ilk edebiyatı, kendilerine söylenen manzumeler, şarkılar, resimli kitaplar ve masallar teşkil eder. Çocukların pek küçük yaşlarda kelimelerin manâlarını kavramamakla beraber ahenkli ve melodik seslerden hoşlanmaları dolayısıyla başka memleketlerde yapıldığı gibi bizim memleketimizde de çok küçük çocuklara söylenebilecek, yerli benliğimize uygun şarkılar ve şiirlerin vücuda getirilmesi ve bunların tanzimi hakkında ecnebi dillerde muvaffak olmuş eserlerin sadece tercüme ittihaz edilmek üzere tetkiki lâzımdır.

B — Resimli kitaplar: İki yaşından sonra çocuklara verebileceğimiz bu kitaplarda en mühim vasıflar şunlar olmalıdır:

a — Şekil itibariyle: Kalın keten kaplı, renklerin son derece cazip ve parlak olması, tertibin çok basit bulunması ve sahifelerin mukavemetli yapılması lâzımdır.

b — Muhteviyatı itibariyle: Çocuğa ilk ahenk, renk ve hat güzelliğini sezdirmeye, çocuğun muhayyele ve zevkini beslemeye hizmet ve alâkalarını tahrik etmelidir. Umumî olarak bunlar çocuğun o yaşlardaki canlılığı ile uygun bir hareket ve neş'e ifadesine malik olmalıdır. Resimli kitaplarda konulan cümlelerin, manzumelerin resimlerle ve çocuğun yaşı ve anlayışı ile uygun olmasını ve çok sade olarak tertibini esas tutmalıdır.

Resimler de muhtelif yaşlara, zevklere, zihnî kabiliyetlere, istidatlara, alâkalara, heyecanlara göre muhtelif şekillerde tanzim olunmalıdır.

Masallar — İki yaşından sonra çocuklara söylenmeye başlanan masalların çocukların yaş, ihtiyaç ve ferdiyetine, telkin edilmek istenilen terbiyevî esaslara uygun olması lâzımdır.

İlk masalların çocuğun gündelik hayatından alınması gerektir. Bundan sonra hayvanlar, nebatlar ve bütün tabiat ifadesine ait masallar yer almalıdır. Bu nevi masallarla çocukta tabiat sevgisini, şefkat, iyilik, sevgi, güzellik gibi duygularını beslemeye çalışmalıyız.

Tabiata ait masallar içerisinde tabiatın dilenmesi şeklinde ifade olunan masalların çocukta tabiat tecessüsünü uyandırmakta çok cazip bir rol oynadıkları görülmektedir.

Meselâ: Bir fasulyenin nereden geldim, nasıl büyüdüm; bir civcivin nasıl yetiştim, bir ağacın, neden daima yapraklarım yeşildir! tarzındaki masalları gibi. Bunlardan maada ahlâkî, millî mevzular etrafında realist, kısa, çocuk için cazip olarak tanzim olunmuş masalların değerleri büyüktür. Batıl itikatlardan kurtulmak azminde bulunan yeni Türkiye çocukları için, başka memleketlerde, hayalî masal sahasında çok büyük ve kıymetli yer tutmuş olan peri masallarına yer vermemek muvafık görülebilir. Ancak bu yaştaki yaratıcı muhayyilenin başka masallarla behemehal beslenmesi lâzımdır. Bu hayalî masalarda bilhassa dikkat olunacak noktalar şunlardır: Asla korkunç olmamaları, zulmün, haksızlığın, fenalığın, hile ve rıyanın galebesini tasvir etmemeleri, masaldaki kahramanların hedeflerine sihirli kuvvetler, esrarengiz yardımlarla değil, bilâkis kendi kuvvet, gayret, doğruluk ve cesaretleri ile vardıklarını göstermeleri lâzımdır.

Umumiyetle bütün kitapların doğru, basit, çok açık bir lisanla ve büyük harflerle yazılması gerektir. "Masalların anlatılmasında dikkat olunması lâzım gelen hususlar küçük bir not halinde kitapların başına konabilir.,,

Yukarıda gösterdiğimiz vasıflarda masallar elde edebilmek için evvelâ:

A — Mevcut Türk masallarının esaslı bir şekilde toplatılarak gözden geçirilmesi, bunların çocuk psikolojisine ve memleket ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesi.

B — Bunlara ilâveten dünya çocuk edebiyatında bu yaşlar için yer alan kitapların tetkiki ile bize uygun olanların adapte edilmeleri ve bunların nümune olarak bunlardan istifade olunması gerektir.

Bu nevi edebiyat memleketimizde yeni yapılacağı için örnek olarak, mevcut edebiyatımızda bulundurmamak üzere bildiğimiz bazı me hazlar gösterilmiştir. Bunlara diğer milletlerden alınacak değerli örnekler katılabilir.

Resimli kitaplar hususunda İngiliz'lerden Cruikshank, Caldecott, Wolter, Sir Jahn Tenniel, Kate Green tarafından tanzim olunmuş olan kitaplar bilhassa çocuk edebiyatında yer alabilmek vaziyetindedir.

Masallar için: İngiliz'lerden Sana Cone Bryant'ın bütün eserleri, Alman'ların çocuk kitapları, Alman'lardan resimli kitaplar ve mektepten devrenin edebiyatı için çocuk bakımı ve terbiyesine ait aylık olarak çıkan "Kleine Kinder," neşriyatı, iki yaşındaki çocukların edebiyatı için nümune olarak ta bildiğimiz en mükemmel eser Almanlardan Johann Peterdir.

C — Okul çağı:

Aşağıda tesbit edilen hususlara göre yazılacak kitaplar sırf didaktik amaçla yazılmamalıdır. Bunların bir kısmı doğrudan doğruya yardımcı mahiyette yazılmalıdır. Diğer kısmı çocuğun yaşı, alâkası ve zihni seviyesine uygun bir şekilde haz vererek tanıtıcı, öğrenme isteğini artırıcı, tetkik ve tecrübe kazandırıcı, çocukun azim, iradesini kuvvetlendirici, millî ve ahlâkî duygularını yükseltici ve alınan mevzuları çocukta yaşatıcı bir karakterde yazılmalıdır. Bunlara hazırlanacaktır.

D — Türk inkılâbının büyüklüğünü tebarüz ettirecek eserler, Atatürk'ün hayatı, Şef İnönü'nün; çocukluk, gençlik, mektep ve meslek hayatları; Türk işgarp, Balkan harbi, Çanakkale harbi, İstiklâl savaşı ve İnkılâp zamanındaki kahramanlıkları. Sevr ve Lozan muahedelerini mukayese eden eserler. İstiklâl savaşının her safhasını canlandıracak ve Türk milletini kahramanlığından canlı örnekler verecek şiir, piyes, diyalog, resim, kabe, fıkra, vesika, hikâyeler, şarkılar.

E — Saltanat ve hilâfet müesseselerinin yaptıkları zararları, bunların nasıl kaldırıldığı ve Cümhuriyet rejiminin ne gibi zaruretlerden doğduğunu tebarüz ettirecek eserler.

F — Türkiye'de din ile dünya işlerinin ayrılması, ilmî zihniyetin inkişafına engel olan medrese, tekke gibi geri müesseselerin kapatılması, falcılık,

üfürükçülük gibi batıl hurafe kaynaklarının kaldırılması şeklindeki inkılâp hamlelerini tebarüz ettirecek eserler.

Atatürk'ün nutkundan çocuk seviyesine göre seçilecek ve adapte edilecek eserler :

Türkiye Cumhuriyetinin muhtelif sahalarda elde ettiği muvaffakiyetleri, yaptığı üstün ve ileri işleri izah eden örnekler, grafikler, şekiller ve resimlerle anlatan eserler. Türkiye Cumhuriyetinin köy kalkınma davasını ve bu sahadaki teşebbüsleri tanıtmaya yarayan eserler.

Türk ordusu, Türk tayyareciliği ve Türk denizciliği hakkında eserler.

Millî bayramların mahiyeti ve ehemmiyetini tebarüz ettirecek eserler.

Cumhuriyet rejiminin tarihini, yaptığı işleri, prensiplerini gösterecek eserler.

Cumhuriyet devrile İmparatorluk devrini canlı bir surette mukayese eden eserler.

"Ne mutlu Türk'üm diyene.," vecizesinin ihtiva ettiği yüksek mânayı tebarüz ettirecek eserler.

Türk mitolojisini ve Türk destanlarını çocuk seviyesine göre izah edecek eserler.

Türklerin en eski devirlerde medeniyeti nasıl kurduklarını, nasıl inkişaf ettirdiklerini ve nasıl yayıldıklarını gösterecek eserler.

Türklerin muhtelif san'at ve zanaatleri nasıl inkişaf ettirdiklerini tanıttacak eserler.

Harezmi, Farabi, İbni Sina, Biruni gibi Türk âlimlerinin hayatlarını, eserlerini kısaca gösterir eserler.

En eski devirlerden itibaren Türk tarihinin en mühim safhalarını canlandıran eserler.

Osmanlı imparatorluğunun şayanı dikkat devirlerini tenvir ve izah eden eserler. Yurdumuzda kurulmuş olan eski medeniyetlerin eserleri. Son kazılarda bulunan eserlerin kıymetlerini ve müzelerimizin zenginliğini gösterecek neşriyat.

Şark ve garp âleminde yetişen büyük adamların hayatlarını, eserlerini, ve insaniyete yaptıkları hizmetleri tanıttacak neşriyat.

2 — Yurt içinde ve yurt dışında seyahate ait müşahedeye müstenit eserler: Topraklarımız, denizlerimiz, akar sularımız, dağlarımız, ormanlarımız, madenlerimiz, mahsullerimiz, kara yollarımız, demir yollarımız, fabrikalarımız, büyük denizlerde seyahat, deniz altında neler var, kutuplarda seyahat, coğrafi keşifler, gök yüzü âlemi mevzularile ilgili neşriyat resimli kitaplar ve albümler.

Umumi Toplantı

3 — Vücudümüz, gıdamız, sularımız, evimizde yaşayan hayvanlar, bir akvaryum nasıl yapılır? Bir güneş saati nasıl yapılır? Saatin tekâmülü, Teraryum nasıl yapılır? Haşaratla mücadele, zararlı hayvanlarla mücadele, muhtelif koleksiyonlar nasıl yapılır? Ağaç ve çiçek bakımı, faydeli kuşları koruma, mevsimlerde tabiat etrafında neşriyat.

4 — Yurdumuzda yaşayanlardan başlayarak muhtelif hayvan ve nebatların hayatları, avcılık sergüzeştleri, karada, denizde ve havada nakil vasıtalarının bizde ve dünyada tarihçesi ve tekâmülü, posta, telgraf, telefon ve radyo gibi muhabere vasıtalarının tarihçesi ve tekâmülü. Hava, rüzgâr, ateş, güneş, su, gaz gibi tabiat kuvvetlerinden istifadelerimiz. Giydiğimiz şeylerin tarihçesi ve inkişafı, meskenlerin tarihçesi, tekâmülü ve muhite göre mesken tiplerini tebarüz ettirecek eserler ve bunun gibi ısınmaya, ışığa ve korunmaya ait vasıta ve tedbirlerin tekâmülü ve zaman içinde geçirdiği safhalar.

5 — Her sahadaki tabiat bilgilerinin hayata ve işe tatbikına ait neşriyat. Tayyare, otomobil, basit makine ve âlet tamiri ve yapılmasını, iş halinde ve amelî surette öğreten eserler. Memleketimizde iş ve san'at kollarını ve bu sahada çalışan işçilerin hayatını anlatan ve gösteren eserler.

Kızlar için ev hayatını, evdeki türlü işleri ve hizmetleri gösteren ve sevdiren eserler.

6 — Sağlık koruma itiyadına, çocuk oyunlarına ve sporlarına ait eserler.

7 — Ahlâk ve muaşeret kaidelerini telkin eden eserler.

8 — Dünya edebiyatından ve Türk edebiyatından seçilmiş ve çocuğu alâkadar edici mevzuları havi antolojiler. Çocuk seviyesine uygun ata sözleri, çocuklar için söylenen halk masalları, çocuk romanları, çocuk piyesleri, çocuk hikâyeleri, Nasrettin hoca ve Karagözden çocuk seviyesine uygun mizah parçaları gibi eserler.

9 — Bir çocuk diksiyoneri ve bir çocuk ansiklopedisi vücade getirilmesi.

Çocuk kitaplarında bulunması lâzımgelen vasıflar :

İfade: Sade ve temiz Türkçe ile çocuğun yaşı ve bilgi seviyesine uygun olmalıdır.

Üslûp: Cazip, canlı, alâka verici ve edebî kıymeti haiz olmalıdır.

Çocuklar için yazılmış olan eserler nevilerine ve yerine göre çocukların muhayyilesini işletmeli, onları düşündürmeli ve telkinî bir kıymeti haiz bulunmalıdır.

Çocuklar için basılmış eserlerde, imlâ birliğine, tenkit işaretlerine ve tertip hatalarının bulunmamasına bilhassa dikkat olunmalıdır.

Çocuklar için yazılan eserlerin çocuklara neş'e ve nikbinlik telkin edecek bir ruhta yazılması, marazî tipleri ihtiva etmemesi lâzımdır.

Çocuk kitaplarının kâğıdı iyi, boyları mümkün mertebe birbirine uygun olmalıdır.

Kitaplar: Kalınca mukavva ile kaplı, harfler çocukların gözlerine zarar vermiyecek puntoda, satırlar arasında açıklık takibi kolaylaştıracak derecede bulunmalı ve yazılar mutlaka siyah renkte olmalıdır.

Çocuk kitapları bol ve san'atkârane resimleri taşımalıdır. Bu resimler mümkün mertebe renkli ve sahifelerin kenar boşlukları geniş bulunmalıdır. Kitapların nev'ine göre grafikler, plân - harita, istatistik ve tablolar kullanılmıdır.

Köy çocuğu neşriyatı:

1 — İlk kısımlar için hazırlanan kitaplardan köy çocukları için faydeli görüleceklerden maada:

A — Sağlık bilgilerini köy çocuğuna göre verecek kitaplar, resimli hikâyeler, resim ve tablolar.

B — Köy hayat şartları nazarı itibara alınarak ahlâkî tesanüde cazip bir yol ile hizmet eden kitaplar (hudut, su ve düğün itilâflarını tatbik gibi.)

C — Köy çocuğuna ziraat, zanaat ve hayvan yetiştirme eserleri.

D — Köyün imarı ve güzelleştirilmesi yolunda iş ve el birliğini takviye eden neşriyat. Köy mesken ve bahçeleri için mahallî ihtiyaçlara uygun örnekler.

E — Millî zevkı tatmin edecek koşma, destan, manî tarzında halk şiirleri, türküler, köy hikâyeleri.

F — Köy piyesleri, köy oyun ve eğlenceleri, radyoda köylü çocuğa ait neşriyat.

G — Bir köy diksiyoneri.

Bu kitaplarda aranacak vasıflar:

1 — Kitapların mümkün olduğu kadar ucuz, lisanın köylü vokabülerine uygun bir surette gayet açık ve sade yazılması.

2 — Kitapların imkân nisbetinde mahallî olması.

3 — Köylerin dolaşılması ile elde edilecek folklor bu kitapların yazılmasını ve sürümünü kolaylaştırmak bakımından faydeli olacağından bu hususta Halkevlerinin köycülük şubeleri ve köy okul öğretmenleri çok değerli hizmetlerde bulunabilirler.

Gençlik Çağı:

Gençlik neşriyatının, teveccüh etmesi lâzım gelen hedefleri şöyle tesbit olunmuştur:

- 1 — Altı umde
- 2 — Yurt sevgisi
- 3 — Ahlâk ve seciye "cesaret kahramanlık, digerkâmlık, nefse itimat, arkadaşlık, cemiyet, tesanüt gibi hisler.,,
- 4 — Aile
- 5 — Nüfus
- 6 — Bediî zevk
- 7 — Sağlık
- 8 — Tasarruf
- 9 — Neş'e
- 10 — Tabiat bilgisi ve sevgisi; Denizcilik ve havacılık.
- 11 — Spor
- 12 — Turizm
- 13 — Endüstri
- 14 — Cinsî terbiye
- 15 — Alkole ve uyuşturucu maddelere karşı mücadele
- 16 — İlim tecessüsü
- 17 — İhtiralar
- 18 — Büyük adamlar
- 19 — Büyük inkılâplar
- 20 — Muntazam bir şekilde ve basitten mürekkebe doğru verilmek üzere klâsikler.
- 21 — Ansiklopediler

Bu eserlerde aranacak vasıflar:

1 — Kitapların gençlik psikolojisine, bu çağın ihtiyaçlarına, zevklerine, heyecanlarına uygun olarak tanzimi şarttır.

2 — İfade ve üslûbun gençliğin bediî ve edebî zevkını yükseltecek ve kuvvetlendirecek şekilde olması lâzımdır.

Tezer Taşkıran — Esas raporumuz budur. Rapor haricinde diğer cephelerden tetkik edilmesi lâzım gelen mütemmim dileklerimiz vardır. Onu da arz ediyorum.

Gençlik ve Çocuk edebiyatı encümeninin mütemmim dilekleri

1 — İsim günü, yılbaşı ve bayram hediyesi olarak çocuklara kitap verilmesi için gazete ve diğer vasıtalarla ailelere propaganda yapılması ve bu suretle çocukların okuma isteklerini artırma, okul ve sınıf kütüphanelerinin kuvvetlendirilmesi, kitap terbiyesini besleyecek tedbirlerin artırılması.

2 — Gayeye muntazam bir mesai ile gidecek ve mektep kolları olan bir çocuk ve gençlik neşriyatı bürosu vücade getirilmesi.

3 — Çocuklara kitapları sevdirmek usullerini aileye, mektebe öğretecek eserlerin tercümesi.

4 — Çocuk ve gençlik kitaplarının terbiyevî ve estetik bakımından ileri sürülen temennilere muvafık olmakla beraber ucuz bir fiatle temini imkânlarının araştırılması.

5 — Çocuk ve gençlik kitaplarında imlâ birliğinin temin olunması için lâzım gelen tedbirler.

6 — Filimlerde yalnız ticaret zihniyetinin hâkim olmaması ve bol terbiyevî filimlerin getirilmesi.

7 — Mekteplerde geniş mikyasta ahlâk derslerine yer verilmesi.

8 — Çocukların ve gençlerin karşılaştığı ahlâk meselelerini halde yardım etmek ve bu hususta faal bir rol oynayabilmek üzere muallimlere telif veya tercüme suretile rehberlik edebilecek kitapların hazırlanması.

9 — Sosyal cinsten ahlâkî faaliyet ve vazife muhitlerinin okullarda talebe teşekkülleri ile kuvvetlenmesine, verimli ve faydeli olmasına çalışmak, bu meyanda ahlâkî, yalnız çocuklara ders ve nazarı bilgiler halinde değil, mektep hadiselerinde filen yaşatmaya, duyurmaya gayret etmek.

10 — Hayatta görülen:

Cinsi dalâletler.

İçtimaî muhitte intibaksızlık.

Tembellik.

Dikkatsizlik.

Fobiler.

Ve ahlâka uymayan hareketler karşısında gençlere bizzat yapılacak telkinlerle beraber bu mühim mevzular üzerinde muallimi, ana ve babayı salim yola sevkedebilecek mahiyette yazılar.

11 — Gazetelerde ve radyodaki çocuk neşriyatının terbiyevî icaplara uygun düşmesi için Maarif Vekâletince tedbirler alınması.

Halit Yaşaroğlu — Ötedenberi çocuk neşriyatı ile az çok alâkadar bir adam sıfatile encümenin hazırlamış olduğu bu raporu ideal bir rapor olarak kabul ediyorum. Bu kadar güzel yapılmış bir etüdü ilk defa bu kadar güzel dinlediğimi itiraf ederek encümenin heyeti umumiyesine kalpten şükranlarımı arz ederek muhterem arkadaşlardan da raporu olduğu gibi kabul etmelerini teklif ederim. (*İştirak ederiz sesleri*)

Yalnız ufak bir nokta var, başka yerde mi gelecek, bilmediğim için soruyorum. Çocuk mecmualarından hiç bahsedilmemiş. Yoksa bu mevzular düşünülmüşte başka yerde mi geçecektir? Lütfen izah ederlerse bu müşkülümüz de hallolur.

Refik İnce — Efendim ben de çocuklarımız üzerinde, onların ahlâkı ve fikriyatı üzerinde müessir surette mevzuları ihtiva eden mazbatadan dolayı minnettarlık duymaktayım. Çocuklarımızın maddî ve manevî büyümesi üzerinde devlet bakımından lâzım gelen tesiri yapmış olduğuna göre yalnız çocuk mecmualarının yani çocukların eline geçen gazete ve mecmualar içindê lâzım olduğu kanaatindeyim. Türk milletinin kendisine göre ahlâk, namus ve iffet telâkkisi vardır. Başka milletlerden ayıran millî mevcudiyeti mazisidir. Bu bapta gazetelerde çıkacak yazı ve mecmualar ve bilhassa mizahî mecmualar, evlerde okunmak vaziyetinde bulunan gazete ve mecmualar, çocukların ahlâkî vaziyeti üzerinde bir baba sıfatile dün olduğu gibi bugün dahi ehemmiyet vermelerini rica ederim.

Arkadaşlar 10-12-15 yaşında çocukları olan ve bir yuva kurmuş erkeğin evdeki hizmetçisi ile eylendiği ve onun gayri ahlâkî surette istismar ettiğini bir gazetede gördüm. Öyle bir gazetenin bir aile yuvasında yeri olmasa gerektir. Öyle karikatürlere rast geliyoruz ki bunlar içinde, üzerinde çok tevakkuf ettiğimiz aile rabitasından uzak, çocuk anasını babasını hizmetçisi ile şu veya bu vaziyette görmüş olduğunu taklit edici resimler. Bunlar öyle şeylerdir ki çocukların kafasında gayri ahlâkî düşüncelere sebebiyet verebilir. Onun için üzerinde çok tevakkuf etmek lâzımdır ve burada tekrarına lüzum olmayacak kadar muhataplarımızın kıymeti aliye ve irfaniyelerinden emin olduğum için bu mevzu üzerinde bilhassa Fransız mecmualarının serbest sahifelerinin Türk çocuğundaki menfi hislere mâni olmak ve şimdi okunan rapor dahilinde çocuklarımızı yetiştirebilmek için çok uyanık durmak lâzımdır. Birçok memleketlerde tetkikatta bulunmuş bir arkadaşınız değilim. Fakat bu gibi tedkikatta bulunmuş arkadaşlardan öğreniyorum ki bizimkilerinki fena bir taklitten

ibaret imiş. Aile rabitasını rencide edecek bu gibi haller bence feci misallerdir. Bunlardan kurtulmak için bu gazete sahiplerine ricada bulunuyorum, bu gibi hallerin müeyyidesi mevcut kanunlar olabilir. Fakat bu kanunların da feykında birşey vardır ki oda insanların vicdanlarıdır ve onun temizliği hâkimdir. Öyle aileler tanıyorum ki, birisi de benim, evine mizahî gazetelerin hepsini almıyor. 10 - 12 - 15 yaşında çocuk babası sıfatile başka yerlerde okumadıklarına kani değilsem de hiç olmazsa kendi elimle vermemeyi prensip ittihaz etmişimdir. Kendilerinden reha ve şifa beklediğimiz yazıcı arkadaşlarımız da buna dikkat etsinler;

Nurettin Artam — Okunan güzel rapor karşısında duyduğumuz his, hayranlıktır. Biz Cümhuriyet rejimini yaşıyoruz. Avrupa masallarının bir çoğu şövalye ve prenslerle doludur. Onlardan istifadeye kalkacak olursak kendi çocuklarımıza masal yaparken, cinler ve perilerden olduğu gibi bunlardan da tevekkî etmek lâzımdır. (*Alkışlar*)

Ramiz Gökçe — Arkadaşlar çocuk ve gençlik encümeninin raporu mümkün olduğu kadar incelendi. Terbiyevî ve ahlâkî cephelerden mazaratlı ve faideli şeyleri nazarı dikkate almak mecburiyetinde kalıyorum. Memleketimizdeki mecmuaların bilhassa Karikatür mecmuasının Türk iffet ve namusunun haricinde kaldığını söylediler. Bunu kabul edemiyeceğim. 15 - 20 senedenberi bu gibi mecmualar inkılâba diğer gazetelerden daha çok yardım etmişlerdir.

Kendilerinden soruyorum; çocuklarını götürdüğü, seyrettikleri Avrupa filimlerinde gördükleri, radyolardan işittikleri bu mecmualarınkinden daha mı kapalıdır. Bunu izah etsinler. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Nusret Köymen — Köy ve şehir çocuğu arasındaki psikolojik halleri gözetmek bilhassa şayanı taktirdir. Bu iki çocuk hakikaten ayrı ayrı dil ve mefhumlarda, ayrı ayrı bir haldedir. Her ikisine ayrı ayrı hitap etmek lâzımdır.

Arkadaşlardan Nurettin Artam cin ve peri masallarına itiraz ettiler.

Şunu da düşünmek lâzımdır ki, bunlar çocukların hayalini besliyen motiflerdir. Mevzu baki kalmak suretile motifler değişebilir. Bugünün ve yarının motifleri başka başkadır. Bunları atarken unutmıyalım ki çocuğun kafasını besliyecek, hayalini zenginleştirecek yeni motiflere ihtiyaç vardır. Bunu atarken diğerinin yeri boş kalmamalıdır.

Raporda büyük harfler tabiri geçti. Burada arkadaşların bahsettikleri büyük puntolu harftir. Bunu tasrih etmek faydalı olur. Başka memleketlerde

neşriyatı için majüsküllerin kullanıldığı vakidir. Bunu iri ve büyük harflerle değiştirmek lâzımdır. Aynı şekilde yazıların siyah olması kaydıyla da. Bu şimdiye kadar muhtelif tecrübeden geçirilmiş çocuk neşriyatında bugün birçok ileri memleketlerde bundan vaz geçilmiştir. Çocuk neşriyatına başladığı zaman ince parmaklarile çok ince yazılar yazıyor. Bu yazılardan ziyade buna gözü alışır. Göz terbiyesi bakımından çocuklara daha ziyade ince harf ve yazıları okuyacaktır. Faideli olup olmaması terbiyatları devolope etmeden büyük harfi kullanmak doğru olmaz. Bu raporun çok zengin repertuarı içinde başka memleketlerde de neşriyatı.

Çocuk hayatı hakkında bir kayıt yoktur. Eğer varsa aflarını dilerim. Bu hayatı düzenlemek lâzımdır. Bu çocuk hayatını en ziyade alâkadar olan memleketlerimizdir. Çocukta insanlık terbiyesi vermek bakımından da önemlidir. Sonra bizim memleketimiz için hususî ehemmiyeti haiz olanlardan birisi de zaman mefhumudur. Bugün Ankaradan başlayarak Türkiye kadar giderseniz bütün çocuklarda zaman mefhumunun çok zayıf olduğunu görürsünüz. Arkadaşım Refik Hadi ile geçenlerde Tosyaya gittik. Bunu çok yakından gördüm. Büyüklerde dahi zaman mefhumu çok zayıf olduğunu müşahede ettik. Bu zaman mefhumu zayıflığına karşı tedbir almak lâzımdır. Köyde saat yoktur. Bazan bir köyde tek bir saat vardır. Kasaba ve köylerimizde hâlâ ezanî saat kullanılır. Çocuklarımız bir zaman anarşisi içindedir. Bu itibarla bütün neşriyatımızla zaman mefhumu üzerinde ehemmiyetle durmak ve mücadele etmek lâzımdır. Ehemmiyet verilmediği takdirde çok feci neticelere şahit olacağız. Meksikada bu halleri müşahede etmek mümkündür. Orada bir köyde saat sorduğunuz zaman sabah, öğle, akşam diye cevap verir. Şehirde de öyledir. Şehir çocuğunun maşerî şuur meselesi... Eski bir köyden yeni bir kültüre geçmesi devresinde bu maşerî şuur kontrolü lâzımdır.

Refik Şevketin söylediği ahlâkî meselelere gelince; eskiden de mizah maşerî vardı. O zamanda açık hikâyeler mevcuttu. Bunlar herkesin bildiği şeylerdir. Yalnız ozaman maşerî bir kontrol da vardı. Şimdi bu kontrol hududu aşıldı. Bu bir maşerî vicdan meselesidir. Bunun yeniden kontrolünü büyüklerimizden beklemek lâzımdır. Bu ideali çocuklarımıza aşılacak şekilde öğretmek lâzımdır. Çocuk için en mühim şey ayıp kelimesidir. Çocuk şuurunu ilk zamanlardan gençlik çağına kadar bu kelime ile kontrol edebiliriz.

Köyde çocuklar için en mühim şey olan saatten, süratten ve saireden kontrol edilmelidir. Bunda bir de teknik mesele vardır. Köye modern tekniği,

san'ati soktuğumuz zaman bu memleket kurtulacaktır. Binaenaleyh neşriyatta tekniğe de yer verilmesini rica ederim. (Alkışlar)

Etem Menemencioğlu — Yaşlı yurtdaş olmak dolayısıyla çocuktan bahsedildiği zaman biz de tekrar oraya doğru rücu hareketi hissettiğimizden dolayı söz söylemekten kendimi alamadım.

Çocuk memleketimizin temeltaşıdır, Cumhuriyetin temeltaşıdır. Ona nekadardan ehemmiyet verirsek Cumhuriyeti o kadar yükseltmiş ve teessüs etmiş addedebiliriz. Bizim gibi yaşlılar gözümüzü kapadığımız zaman çocuklarımızın hakikî bir Türk vatandaşı olarak yetiştirildiğini gördüğümüz zaman hakikaten Türk yurdunda lâıyk olduğu nisbette Cumhuriyet kökleşmektedir diye bahtiyar olarak gözümüzü kapayıp gideceğiz. Onun için bu işlerle uğraşmış olan encümenin yapmış olduğu rapordan dolayı cidden teşekkürlerimi sunarım. Çocuk bilhassa Türk çocuğu şahsî mümtaziyetini müdrük olmalıdır, şahsî teşebbüs kabiliyetine malik olmalıdır. Bunlara malik olan ister istemez bu mes'uliyet hissini de üzerine alır. Bunların biri eksik olunca içtimaî mes'uliyet mevcut olamaz. Her şeyi devletten bekleyen bir milletten hayır beklenemez. Çocukları şahsî teşebbüs kabiliyetine malik olacak vaziyette yetiştirmelidir. Sağlam bir surette, Türk azmîle, Türk yurtdaşı azmîle, azimli Türk milleti olmalıdır. Böyle yetişen çocukta içtimaî mes'uliyet mevcut olur. Bu rapor zannederim tatbik edilecek olursa, bu esaslar hakkile tatbika konulacak olursa bu meziiyette Türk yurtdaşı yetiştirmek mümkün olabilir. Yalnız raporun içerisinde yine bu söylediğim sözlere merbut olarak - bir yanlışlık sezdiğimi zannederim - Cumhuriyeti çocuklara sevdirmek onları Cumhuriyete alıştırmak için acaba Osmanlı İmparatorluğunun geri işleriyle mi mukayese etmek lâzımdır, yoksa yapılacak bu mukayese de yine Osmanlı İmparatorluğunun büyükleriyle mi mukayese edilmelidir? Önce sonra mı Cumhuriyet devrine geçmek lâzımdır? Zannederim raporun bir yerinde bu mukayese mevcuttur. Başka bir yerinde Osmanlı imparatorluğunun yüksek işleriyle mukayesesî mevzuu bahsoluyor. Osmanlı İmparatorluğu bize yabancı değildir. Biz Osmanlı İmparatorluğundan geliyoruz. Osmanlı doğduk, mazimizi inkâr edecek değiliz. İnkâr edecek olursak çingene olurum. Şimdi Cumhuriyet yurtdaşıyız. Millî varlık mazisini inkâr değil, mazideki mefahirle iftihar duymak ve orada yapılmış olan kahramanlıklarla beraber fenalıkları da ileri sürmekle mümkün olabilir. Millî bir tesanüt yaratmak istiyorsak hepimiz aynı arzuda olarak mazideki kahramanlıklarımızı, kusurlarımızı bilerek yerinde istifadeler temin ediyoruz. (Alkışlar)

Murullah Ataç — Kahramanlar arasında peri cin masalları, sultan masalları bulunmasın, diyoruz, bilmem bu doğru mudur? Cin peri masallarının insanın ruhu üzerinde kötü tesiri yoktur. Bilâkis çocukları eğitmek bir âleme götürmek istiyoruz. Asıl kötü olan şeylerle meşgul oluyoruz. Bunun neticesi çok kötü olacaktır. Çocuk neşriyatı bizim için hiç şüphesiz bugünün en mühim meselesidir. Günün birtakım meselesini görüyoruz. Fakat zannederim yarın için de birtakım kaba masalları yazılmak doğru olmaz.

Refik İnce — Arkadaşıma bir defa arkadaşça tavsiyede bulunayım. Eğer bütün karikatür gazetelerinin mes'uliyetini üzerlerine alırlarsa çok ağır bir yükü üzerlerine almış olurlar. Bunların içinde iyileri, iyileri vardır, her şeyde olduğu gibi. Çocukların ruhiyatı, ahlâkî eğitimi meşgul olmak ve onların iyi bir cereyana kapılması için ittihaz ettikleri tedbirlerden, müessirlerden bahsederken bazı mizah gazetelerinin kötülüklerini duyan bir adam sıfatile duyduklarımı ve gördüklerimi söyledim. Binaenaley arkadaşımızın anladıkları gibi bundan karikatür gazetelerinin vatana ihanet ettikleri manasını çıkarmak zannederim doğru değildir. Bizim gazetelerin siyasi maksada hizmet ettiklerini fakat bunda siyasi idraklerinden ziyade devletin en büyük müessir olduğunu bilenlerdir.

Refik Ahmet Sevengil — Şahsî idraklerle beraber...

Refik İnce (devamla) — Şimdi burada direktifi doğrudan doğruya hükümetten alınmak lâzımgelen karikatüristlerin vaziyeti ahlâkî bakımdan söylemeğe lüzum görmüyorum, bir karikatür mecmuasında bir evinde koltuğa oturmuş bir babaya gayet güzel bir hizmetçi çay tepsisini getiriyor, calibi iştiha bir şekilde baldırları bilmem ne kadar açık olan bu kadın but tarafından yakalar bir surette çıkan karikatürün hiçbir zaman müdafaa edilecek bir tarafı yoktur.

Benim derdim, şu veya bu tesir altında hizmeti siyasiyeyi vataniyeye herkes gibi takdir etmekle beraber şunu da söylemek lâzımdır ki, hizmetini hiçbir zaman inhisar altına almak doğru değildir (alkışlar). Hiçbir şey varit olamaz. Yalnız mademki burada bir rol aldık bu rolü hüsnü ifa etmek için benim dermeyan ettiğim bu müessir arkadaş, radyodaki ve sinemalardaki neşriyatla mukayese edilmeli. Eğer mevzu radyo veya sinema olsaydı ona ait mütalealarımı söylemiş söyledim. Ben kendi çocuklarile meşgul bir baba sıfatile, karikatür geldiği kadar, onları daha önceden görülmüş sinemalara, benim

gibi onlarla meşgul baba ve annelerin de reyini aldıktan sonra göndermeğe çalışan bir adamım muzur neşriyatın elimden geldiği kadar daima aleyhinde bulunmuşumdur, aynı zamanda hükümetin yaptığı kanunlara, o kanunların tatbiki bakımından elimden geldiği kadar tesir etmeğe uğraşmışımdır. Radyo yapıyorsa radyo, sinema yapıyorsa sinemadır. Fakat burada mevzuubahs olan umumî neşriyattır. Arkadaşlar, raporda lâzımgelen izahatı vermişlerdir. Ben bunun üzerinde maksatlarımı söyledim. Arkadaşlar hepimiz burada müttehit bir ideale çocuklarımızın iyi yetişmesini temin eden ruhî vaziyetleri üzerinde uğraşan adamlarız. Bu bakımdandır ki davayı umumî şekilden mütalea ederek hataları tashih edelim. Yoksa herhangi bir hayatı misal ittihaz etmek gibi kötü yollara sapmamalıyız. (*Alkışlar*)

Pertev Boratav — Ben çocuk edebiyatı mevzuunda masal üzerinde söz söyleyeceğim. Ve arkadaşım Nurettin Artamın teklifine cevap vereceğim. Masalarda padişah, sultan, şehzade gibi isimler çok defa masalın iskeletini teşkil eder. Fakat gördüm ki yapılan teklif müşterek bir tasviplle karşılandı. Belki mahzurlu bir karar alırız düşüncesile bu hususta söz söylemek mecburiyetinde kaldım. Masallardan, şehzade, sultan, padişah isimlerinin mevzulardan kaldırılmasile işi başarmış olmayız. Öyle masal mevzuları vardır ki orada sultan, padişah, şehzade geçer amma bu, sultanlığı ve feodalite sistemini propaganda için değildir. Çok defa masal yazarlar bunu anlamışlardır. Masallar umumiyetle padişahın ve sultanın zulmü karşısında halkın isyanını ve bu suretle yaptıkları kahramanlıktan bahsederler. Padişah, sultan ve şehzade isimlerini ceffel-kalem tayyedecek olursak doğru olmaz. Bu isimleri zikrederken ekseriya gayemiz sultanlıkla, feodalite ile mücadele mahiyetini tebarüz ettirmektir. Maksadı böylece göstermemiz lâzım. Yoksa isimlerin zikrinden birşey olmaz. Bunun bu şekilde tefsir ve izahını rica edeceğim. (*Müzakere kâfi sesleri*)

Başkan — Müzakerenin kifayetini kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsınlar... Müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir.

Daha evvel söz alan arkadaşlara söz veriyorum.

Behçet Kemal Çağlar — Gençlik için neşriyat mevzuubahs olurken umumî ve esaslı iki noktaya temas etmek istiyorum. Bunlardan birisi bizdeki telkin ve terbiye neşriyatıdır. Bizdeki telkin ve terbiye kitapları lüzumundan fazla sulhçudur. Başka memleketlerin diplomatlarının kullandığı mutedil maslahatçı lisanını biz bütün kitaplarımızda kullanıyoruz. Bu suretle terbiye sistemimizde nasyonal terbiyenin icap ettirdiği uyanık